NŞAAT MÜHENDİSLERİ ODASI YAYIN ORGAN

TÜRKİYE MÜHENDİSLİK HABERLERİ



TÜRKİYE MÜHENDİSLİK HABERLERİ

TÜRKİYE MÜHENDİSLİK HABERLERİ

İNŞAAT MÜHENDİSLERİ ODASI AYLIK YAYIN ORGANI

YIL : 17 CİLT : 17 SAYI : 195

Sahibi : İnşaat Mühendisleri Odası
Adına : Sedat ÖZKOL
Sorumlu Yazı İşleri Yönetmeni :
Bilgin BÜBEROĞLU

Yönetim Yeri :
Selânik Cad. No. 19/1 Yenişehir - Ankara
Tel : 12 13 69 - 17 85 99

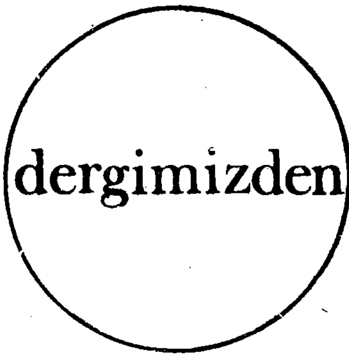
Dizilip Basıldığı Yer :
DOĞUŞ Ltd. Şti. Matbaası - Ankara

Abone Tarifesi :
Fiyatı : 5,00 lira, Yıllığı : 60,— lira olup, dış memleketler için 10,— ve 120,— liradır. Yıllık abone tutarına özel sayı bedelleri de dahildir. Türkiye Mühendislik Haberleri Dergisi İnşaat Mühendisleri Odası üyelerine bedelsiz gönderilir.

Telif Hakları Tarifesi :
Derginin beher standart sayfası, telif yazılar için 30 lira, çeviri yazılar için 20 lira; orijinal şekil ve resimler için 10 - 30 liradır. Orijinal karikatürlere 50,— liraya kadar telif hakkı ödenir. ★ Yayın Komitesi gönderilen yazılar üzerinde gerekli düzeltmeyi yapmağa yetkilidir. ★ Basılan çeviri yazılardan dolayı her türlü sorumluluk çevirene aittir. ★ Yayınlanan yazılardaki fikir ve teknik sorumluluk yazarlarına ait olup İnşaat Mühendisleri Odası'nı ve dergiyi bağlamaz ★ Dergideki yazılar kaynak gösterilmek şartiyle izin alınarak başka bir yayın aracında yayınlanabilir. İlânlardan sorumluluk kabul olunmaz. ★ Dergiye gönderilen çeviri ve fotoğrafların kaynaklarının gösterilmesi gerekir.

İLÂN TARİFESİ :
Ön kapak içi . . . . 1.250 TL.
Arka kapak . . . . 2.000 TL.
Arka kapak içi . . . . 1.000 TL.
İç sahifeler 1. sf. . . . . 900 TL.

İÇİNDEKİLER



Bu günlerde yurdumuz üst üste gelen felâketlere uğramaktadır. Burdur depremi, arkasından da Bingöl depremi hepimizi derin acılara boğdu. Bu sayımızda yalnızca Burdur depremini incelemeye olanak bulabildik.

Türkiyenin en büyük yatırım alanlarından birisi olan Aşağı Fırat havzası üzerine dergimiz bir dosya hazırladı. Dosyada, bu konuda şimdiye kadar topladığımız bazı belgeleri, yorum eklemeden sunuyoruz; kendi görüşümüzü ise ayrı bir yazı olarak koyduk.

Düşüncelerde yer alan diğer yazılar İzmir şehri içme suyu ve kanalizasyon projesini ve Devlet Karayolları Teşkilâtı üzerine yapılan bir araştırmayı tanıtma konuşmalarıdır; ilgi duyacağınızı umarız.

Dergimizin daha gelişmesi için ilgilerinizi ve yazılarınızı beklemekteyiz. Çeşitli kısa eleştiriler, görüşler ve tartışmalar için Forum sayfalarımız olduğunu tekrar hatırlatırız.

Postalama bakımından bazı aksaklıklar çıktığından geçen sayımızda sözünü ettiğimiz TEKSEN üye giriş bildirgelerini ancak bu sayıda yollayabiliyoruz. Kamu kesiminde çalışan bütün arkadaşların üye olmalarını dileriz.

Saygılarımızla
T. M. H.

BAŞYAZI

AŞAĞI FIRAT PROJESİ

Aşağı Fırat Projesi, Keban - Karababa boğazı arasındaki düşüden elektrik enerjisi üretmek ve Fırat'ın doğusunda yeralan Güney - Doğu Anadolu ovalarını sulamak amacı taşıyan bir projedir. Bu amaçla, on yıldan beri gerek EİE gerekse DSİ, "feasibility" aşamasına ulaşmayan çeşitli incelemeler yapmışlar ve değişik çözümler saptamışlardır.

Fakat, bugün, yüksek barajları, büyük kurulu güce sahip hidroelektrik santralları ve geniş kapasiteli sulama kanallarını içeren bu sistemin (complex) bir yerli - yabancı firmalar topluluğuna olabilirlilik raporu hazırlatılmış ve usuller tek yönlü zorlanarak esas projelerin ihalesi aşamasına ulaşılmıştır.

Son durum budur.

Proje çevresinde yoğunlaşan tartışma fırtınası, aslında, sözü edilen raporun anlamı, yönü ve kapsamı üstünde kopmaktadır. Bununla beraber, bu demek değildir ki ihale yönetimi ile ilgili ikinci derece sorunlar, bir süredir, Odamız ve ilgili kamu kuruluşu arasında ortaya çıkmadı ve mücadelesi verilmedi. (Başbakanlık, DPT., Maliye Bakanlığı, DSİ., ve Sayıştay ile, Odamız arasındaki yazı düellosunun ayrıntılarını iç sayfalarımızda bulacaksınız).

Ancak, dikkatleri yeniden yapılacak seçim üstüne çekmek temel zorunluluktur.

Gerçekten, Aşağı Fırat Projesi, Türkiye ekonomisinin üstünde yılları ve milyarları kapsayan ağırlığı ile, büyük önemde bir girişimdir. Etkisi derinliğine olarak sürüp giderek, yapılacak seçimle, ya ekonomik bağımsızlığmızı pekiştirecek; ya da onu, en son aşamasına ulaşmış uluslararası kapitalizmin ipoteği altına sokmuş olacaktır. Nitekim, bugünkü Enerji ve Tabiî Kaynaklar Bakanı Topaloğlu'nun, Bakan oluşundan bir kaç ay önce, CHP. Senatörü olarak, Cumhuriyet Senatosu'nda ayni noktaya parmak basışı yalın bir raslantı değildir.

Aşağı Fırat projesi "tamamlanması belki de gelecek kuşaklara devredilecek ve seçilecek alternatiflere göre, sonuçlarının Türkiye'nin geleceğini, hatta bağımsızlığını etkileyebilecek bir projedir."

Yurdumuzun en büyük su kaynağı Fırat üstünde düşünülen bu dev proje, Türkiye'yi, ekonomisi ve kalkınması açısından, tarihsel bir kararın önüne getirmiştir. Karar, bu günü ve bizi olduğu kadar, yarını ve gelecek kuşakların alınyazısını da kesinkes damgalayacaktır. Bunda kimsenin kuşkusu olamaz. Böyle bir seçim her şeyden önce, bir politik karardır; dolayısıyla mevcut fizibilite raporunun benimsenmesi halinde, bir politik açıklamayı gerekli kılacaktır.

Sayın Topaloğlu'nun Yeni Gazete'ye verdiği demeçte (iç sayfalarımızda okuyacaksınız) belirttiği gibi, projelerin yapımı ihaleye çıkarılmıştır. Projenin gerçekleştirilme bedeli, yaklaşık olarak 30 milyona ulaşacaktır. Türkiye'de sosyo - ekonomik yapının gereği ve izlenen ekonomi politikasının sonucu olarak, büyük yatırımlarda gelenekleşmiş maliyet artışı ve süre uzaması düşünülürse, bu rakam rahatça 50 milyara, (evet 50 milyar!) bile yükselecektir.

Odamız, hiç bir şekilde, Güney - Doğu Anadolu'nun coğrafyasını ve Türkiye'nin ekonomisini değiştirecek bir hamlenin önünü tıkamak düşüncesinde değildir. Aşağı Fırat Projesinin gerçekleştirilmesi elbette gereklidir; Türkiye enerji talep projeksiyonu hesaba katılınca zorunludur; hatta ivediliğe sahiptir.

Ancak, düşük iktidar döneminde hazırlanan olabilirlik (feasibility) raporu, ana çizgileri bakımından yurt çıkarlarına aykırılığı, bilimsel görüşten ve tekniğe saygıdan yoksunluğu, kısaca baskılardan bağımsız bir seçim olmayışı ile belirmektedir. Bir takım "hesaplar" ve ön yargılar, cazibe ile sulama çözümü getiren alternatiflerin pompaj yoluyla sulama önünde feda edilmesine yol açmıştır. Seçimde gösterilen ve ilerde düzeltilmesi, olağan dışı böyle bir acelenin nedeni olarak 1976 - 77 yıllarına kadar sürecek elektrik enerjisi ihtiyacının karşılanmasındaki zorluklar ileri sürülüyor. Fakat, enerji talebinde görülen iç baskının, 3 milyar ton rezerve sahip Elbistan - Afşin linyitlerine dayanılarak kurulacak termik enerji (20 - 30 milyar Kws/yıl) ile giderilmesi mümkündür. Oysa devrik iktidar döneminde, dışa bağımlı yakıtla çalışacak santralların genişletilmesi ve kurulmasına ivedilik tanınırken, Elbistan - Afşin kömür enerjisi sorunu TEK tarafından kasıtlı bir şekilde sürüncemede bırakılmıştır.

TEK'in uyutma ve pasif direnç politikası ile, bugün, Aşağı Fırat Projesinde, DSİ'nin - Yeni Bakan'ın açık ve tek anlamlı fikirlerine rağmen - eski kararında israr ederek, bu görüş etrafında bir dayanışma refleksi göstermesi bir bütün teşkil etmektedir.

Yalnız şu örnek bile, eski iktidarla işbirliği içine düşmüş bir takım yönetici bürokrat kadroların değiştirilmesindeki gereği, hatta gecikmeyi apaçık ortaya koymaya yeterlidir, sanırız.

İnşaat Mühendisleri Odası, işte, ekonomik bir "Sèvres" demek olan mevcut seçim yerine, Aşağı Fırat Projesinin daha derinliğine ve ciddi bir şekilde ele alınmasındaki isabet ve zorunluluğu bir kez daha ortaya koymayı kaçınılmaz görev bilir.



D CETVELİNDE ÇALIŞMIŞ OLANLARIN ZAMLARI GERİ ALINIYOR

Bakanlar Kurulu, Sayıştay'ın bir kararı ile devlet ve iktisadî devlet teşekküllerinde "D" cetvelinde çalışan 448 binden fazla memura intibak düzeltmesi sonucu yapılan zamları durdurmuştur.

Bu konudaki kararname Resmî Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe girmiştir.

Bilindiği gibi gazatede yayınlanarak yürürlüğe giren, Sayıştay'ın aldığı bir kararla, devlet ve iktisadî devlet teşekküllerinde çalışan memurların, "Müktesep hakları olduğu gerekçesiyle" bulundukları derecenin son kademesine intibakları sağlanmıştı. Bu durum da, barem aylığı üzerinden intibak ettirilen yüzbinlerce memurun şikâyetlerine yol açmıştı.

Sayıştay kararına uyan bir kısım devlet ve iktisadî devlet teşekkülleri, D cetveli personelinin intibaklarını düzeltmiş ve aylık farklarını da ödemişti.

Maliye Bakanlığından bir yetkili, bu konuda "Bu kararname kanun derecesindedir. Sayıştay kararı da işlemez. D cetveli personelinin intibakları derhal eski seviyesine indirilecek ve yapılan ödemeler de geri alınacaktır" demiştir.

Bakanlar Kurulu'nun D cetveli personelinin intibaklarının eski seviyesine indirilmesini öngören kararnamenin metni ise şöyledir :

"657 sayılı Devlet Memurları Kanununa 1327 Sayılı Kanunla eklenen ek geçici 5 inci maddenin son fıkrası hükmünün uygulamada kanun vazıının maksadına uygun olmaksızın barem dışı "D" cetveli personelinin intibaklarında da nazara alındığı anlaşıldığından, bu hatalı tatbikata son vermek ve bu fıkraya göre yapılmış intibakları düzeltmek maksadı ile söz konusu fıkra hükmünün bu personele uygulanamayacağı, Maliye Bakanlığının 30.4.1971 tarih ve 117001 - 11198 sayılı yazısı üzerine 657 sayılı Kanuna 1327 sayılı Kanunla eklenen ek geçici 23 üncü madde gereğince Bakanlar Kurulunca 2.5.1971 tarihinde kararlaştırılmıştır."

Hürriyet

PTT HİZMETLERİNE DE ZAM YAPILDI

PTT Genel Müdürlüğü, posta ve telgraf hizmetlerine yüzde yüz zam yapmıştır. Telefon tesis, devir ve nakil ücretlerine yüzde yüz, şehirlerarası konuşmalara da yüzde 40 ile yüzde doksan arasında zam yapılırken 500 konuşmanın karşılığı olarak abonelerden alınan yıllık 500 lira abonman ücreti değiştirilmemiştir. Ulaştırma Bakanlığınca da onaylanan PTT hizmetleri zammı uygulanmaya başlanmıştır.

Yeni zamlı tarifede posta maddelerine yüzde yüz zam yapılmış, bugüne kadar yurt içinde 50 kuruşa gönderilen 20 grama kadar olan mektuplar, bundan böyle yüz kuruşa gönderilecek. 20 gramdan fazla olan mektuplar için ağırlığına göre daha fazla ücret ödenecektir.

Yurt içi tebrik kartı ücretleri 10 kuruştan 25 kuruşa, yabancı ülkelere gönderilecek tebrik kartları ise 75 kuruşa çıkartılmıştır. Bir kuruşa gönderilen bir gazeteden 5 kuruş alınacaktır.

PTT Genel Müdürlüğünün telgraf hizmetlerine yaptığı zam miktarı da yüzde yüzdür. Buna göre ELT telgrafı 250 kuruştan 5 liraya çıkarılmıştır. Ayrıca 25 kelimeden her fazla kelime için 25 kuruş ek ücret alınacaktır. Normal, acele ve yıldırım telgraflara da yüzde yüz oranında zam yapılmıştır.

Şehirlerarası teleks konuşmalarına da yüzde yüz zam yapılmıştır. 50 kuruş olan telefon jetonu 100 kuruşa satılacaktır.

Bugüne kadar bin lira olan telefon tesis ücreti bundan sonra ikibin liraya yükselmiştir. Telefon Müdürlükleri, telefon devirlerinden ikibin lira, nakil ücretlerinden 400 lira alacaklardır.

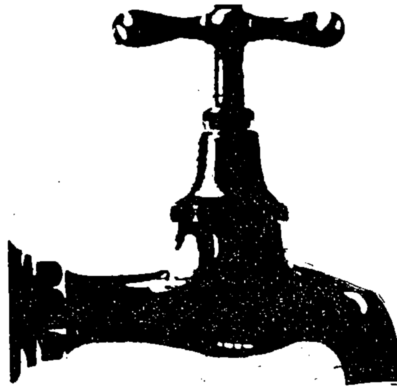
Son Havadis

MİLLETVEKİLLERİ İŞ KANUNUNA KARŞI ÇIKTI

Çalışma Bakanı Atilla Sav, İş Kanunu Tasarısının birinci maddesinde yapılan değişikliğin Devlet dairelerinde ve devlet kesiminde çalışan "yardımcı hizmet sınıfı" yararına olduğunu öne sürerken, CHP'li işçi milletvekilleri düzenledikleri basın toplantısında aksi tezi savunmuşlar, "devlet kesiminde işçi sendikacılığının" kaldırılması yoluna gidildiğini, buna karşı olduklarını belirtmişlerdir.

Milliyet

MUSLUKLARDAN PEK AZ SU AKACAK



Sular İdaresi Umum Müdürlüğü bu günlerde yoğun bir çalışma devresine girmiş bulunuyor. Amaç : İstanbul'u bol suya kavuşturmak. Bu nedenle de Umum Müdür Kerim Esmer şu bilgiyi vermekte :

"— Çalışmalarımızı hızlandırmış bulunuyoruz. 1974 senesine kadar İstanbul'lular su sıkıntısı çekeceklerdir. 1973'te Alibeyköy barajı ile Terkos aktarma tesislerini hizmete açacağız. 1974'te ise Riva deresi üzerinde Ömerli Barajı'nı hizmete sokmaya çalışacağız" demektedir.

Kerim Esmer daha sonra Anadolu yakasına günde 295 bin m^3, Rumeli yakasına da "450 bin m^3 su verileceğini ifade ederek :

"— Su sıkıntısı geçen yıllardaki gibi olacaktır. İstanbul'lu hanımlar mümkün olduğu kadar az su kullanmaya baksınlar. İnşallah 1974'te su sıkıntısına paydos diyeceğiz" demiştir.

Kerim Esmer yapılan çalışmaların 1974 - 1975 senesi mesken durumlarına göre olduğunu sözlerine ilâve ederek :

"— İstanbul'da her geçen gün mesken çoğalıyor. Medenî ihtiyaçların başında gelen su derdine çare bulmaya çalışıyoruz. Açacağımız tesislerden başka Sarayburnu ile Harem arasına da boru hattı yapılacak Çekmece gölünden de Gebze'ye kadar su aktarılacaktır." demiştir.

Son Havadis

BOĞAZ KÖPRÜSÜNDE YENİ BİR YOLSUZLUK

Boğaz Köprüsü çevre yolları elektrik işleri ihalesinde usulsüzlük olduğu elektrik mühendisi Danyal Eriç tarafından açıklanmıştır. İhalede dördüncü gelen bir firma adına Elektrik Mühendisleri Odasında basın toplantısı düzenleyen Eriç, ihale şartnamesine uyulmadığını bildirmiş, ihalenin yeniden yapılmasını istemiştir.

Boğaz Köprüsü çevre yolları elektrifikasyon, aydınlatma ve âcil ihtiyaç telefonları tesisatı proje yaptırma ihalesi hakkında açıklamalar yapan elektrik mühendisi Danyal Eriç, ihalenin Bakanlar Kurulu kararnamesine sadık kalınmadan yapıldığını ifade etmiştir. Eriç'in açıklamalarına göre, Bakanlar Kurulu müracaat edecek firmalar ara-

sında ehliyet ve liyakat esasına göre bir sıralama yapılmasını öngördüğü halde, ihalede öncelik sırası usulsüz olarak düzenlenmiştir. Mühendis Eriç'in verdiği bilgiye göre, ihaleye katılan beş firmanın en ehliyetsizi olan bir firma birinci, bir diğeri ise, ikinci sıraya konulmuştur. Yine Eriç'in verdiği bilgiye göre, ihalede birinci sırayı alan firma, bugünedek hiçbir elektrik işi yapmamıştır.

Bayındırlık Bakanlığı Karayolları Genel Müdürlüğü tarafından yapılan ihale ile ilgili komisyonun, ehil kişilerden kurulmadığını öne süren Danyal Eriç, konuyu, eski ve yeni hükümetlere intikal ettirdikleri halde, ilgililer hakkında herhangi bir işlem yapılmadığını söylemiştir. İhaleye katılarak birinci ve ikinci sırayı alan firmaların ihaleye kanunen katılmaya yetkili olmadıklarını da iddia eden Danyal Eriç, bu gibi işlemlerin keyfî ve taraf tutularak yapıldığını söylemiş, Devletin menfaatleri gözönüne alınarak ihalenin tekrarlanmasını istemiştir.

Ulus

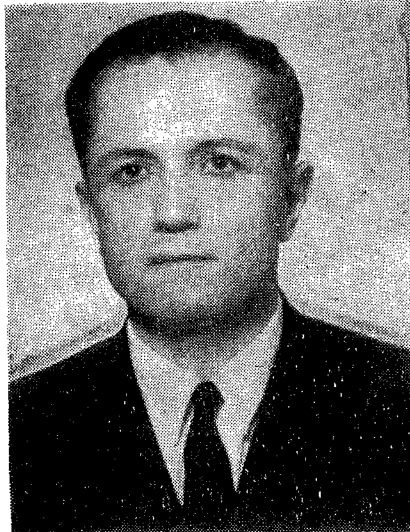
TAHSİN YALABIK MÜSTEŞAR OLDU

Enerji ve Tabiî Kaynaklar Bakanlığı Müsteşarı olan Sn. Tahsin Yalabık'ın biyografisini aşağıda sunuyoruz.

1330 yılında Salihli'de doğan Tahsin Yalabık 1942 yılında New-York Colombia Üniversitesini bitirip Master of Science derecesi almıştır.

1943 - 1953 yılları arasında Garp linyitleri Soma, Tunçbilek Tesis ve Yeraltı Mühendislikleri ve Yedek Subaylık hizmetini, 1953 - 1954 yılları arasında EKİ. Etüd ve Tesis Eksperliği, 1954 - 1960 yıllarında EKİ. Genel Müdür Muavinliği, 1960 - 1961 arasında Etibank Genel Müdür Vekilliği 1961 - 1965 yıllarında Maden Yardım Komisyonu Üyeliği, 1965 - 1966 yılları arasında Etibank Genel Müdürlüğü, 1966 - 1968 yıllarında Oyak'da, 1968 - 1971 arasında Pet-Kim Müşavirliği ve Genel Müdür Muavinliği ve 1971 yılında da Enerji ve Tabiî Kaynaklar Bakanlığı Müsteşarlığı görevlerinde bulunmuş halen de bu görevine devam etmektedir.

İngilizce ve Fransızca bilen Tahsin Yalabık evli ve 2 çocuk babasıdır.



T. M. H., Teknik eleman sorunlarına yakınlığı, ve şimdiye kadar ülke yararları için yapmış olduğu mücadelesi ile, teknik eleman kitlesinin saygısını ve sevgisini kazanmış bulunan Sayın Yalabık'ı kutlar, yeni görevinde kendisine başarılar diler.

KUWAİT'E YILDA 20 MİLYON LİRA ÇIKAR SAĞLANACAK

Akdeniz Gübre Sanayiinin yabancı ortağı Kuwait'e yılda 1.350.000 dolar (20 milyon lira) kâr sağlayan gizli bir protokol imzalandığı ortaya çıkmıştır. Şirketin yüzde kırkar hisselerine sahip Azot Sanayii ile Kuwait, Şirketi arasında, 12 Mart 1971 tarihinde imzalandığı öğrenilen protokoldan, şirketin İdare Meclisi Başkanı ve üyelerine bile bilgi verilmemiştir. Aynı protokolda şirkete Kuwait'in net 45'er bin lira aylıkla dört yabancı uzman ataması ve bu uzmanların Türkiye'deki bütün masraflarının Akdeniz Gübre Sanayiince karşılanmasının da kabul edildiği öğrenilmiştir.

9 Ocak 1968 tarihli Resmî Gazete' de yayınlanan Bakanlar Kurulu Kararnamesi ile kurulan Akdeniz Gübre Sanayiinin, yabancı ortağı Kuwait, Gübre Fabrikasının yılda 225 bin ton olan amonyak ihtiyacını tonu 36 dolardan karşılamayı da taahhüt etmiştir.

Kuwait Şirketi bu taahhüt altına girerken, Kuwait'te kurmaya başladığı amonyak tesisinden ihtiyacı karşılayabileceğini düşünmüştür. Ancak bu tesis henüz bitmemiştir ve ne zaman biteceği de belli değildir. Akdeniz Gübre Kompleksinden sağlayacağı kârdan bir kaç kat fazlasını, buraya amonyak satmakla sağlayacak olan Kuwait Şirketi, kendi fabrikası bitmediği için çeşitli yollarla Gübre Fabrikasını geciktirmiştir. Bu arada yapması gereken yatırımı da yapmamıştır. Kararnameye göre 1970 in 1 Temmuzunda faaliyete geçmesi gereken Gübre Fabrikası, aradan 10 ay geçmesine rağmen henüz bitmemiştir. Şirketten alınan bilgiye göre, fabrikanın bitmesi 1972 yılını bulacaktır. Bu ise Türkiye'ye 700 milyon lira civarında bir zarara yol açmıştır.

Son zamanlarda, Akdeniz Gübre Sanayii Gübre Fabrikasının, Kuwait'te kurmaya çalıştığı Amonyak Fabrikasından önce biteceği ve taahhüt ettiği amonyağı dışardan ithal etmek zorunda kalacağını hesaplayan Kuwait Şirketi, kararnamede belirtilen 36 dolarlık amonyak fiatını yükseltmek için, şirketin ikinci büyük ortağı olan Azot Sanayii Genel Müdürlüğüne, Devlet Plânlama Teşkilâtı aracılığı ile baskı yapmaya başlamıştır. Yapılan pazarlıklardan sonra Bakanlar Kurulu Kararnamesine aykırı olarak amonyağın tonunu 42 dolara çıkartan gizli bir protokol Azot Sanayii ile Kuwait Şirketi arasında, 12 Mart 1971 tarihinde imzalanmıştır. Bu protokoldan şirketin İdare Meclisi Başkanı ve üyelerine dahi bilgi verilmemiştir. Şirketin o zamanki İdare Meclisi Başkanı olan Özbek Saran konuyu 31 Mart 1971 tarihinde yapılan İdare Meclisi toplantısında yabancı ortak temsilcilerinin ağzından öğrenmiştir.

Bu fiat artışı Türkiye'ye yılda 1.350.000 dolar döviz kaybına (yaklaşık olarak 20 milyon lira) zararına yol açmıştır. Öğrenildiğine göre, anlaşma 10 yıllık bir süre için yapılmıştır. Buna göre, Türkiye'nin bu süre zarfındaki zararı 13.500.000 dolar olmaktadır. Bunun Türk lirası olarak karşılığı 200 milyon lira civarındadır.

Ortaklığın kuruluş protokolu yabancı Ortak Kuwait'e 5 yıl süre ile şirkete bir Genel Müdür atama yetkisi vermiştir. Ancak atadığı Genel Müdür Mr. Cleleland'ın Türkiye'nin menfaatlerine aykırı tutumları tesbit edildiği için, Ocak 1971 ayında görevine İdare Meclisi tarafından son verilmiştir.

Kuwait Şirketi bu arada Azot Sanayii ile yaptığı 12 Mart 1971 tarihli gizli protokolda, şirkete bir Türk Genel Müdür atamayı, ancak bunun yanına dört yabancı uzman tayin etmesini teklif etmiş ve yine bazı politik baskılarla bunu da kabul ettirmiştir. Gizli protokolda kabul edildiğine göre, bu dört yabancı uzmandan her birine ayda 45 bin Türk lirası net maaş ödenecektir. Bunun yıllık tutarı 2 milyon 200 bin lira yapmaktadır. 2 yıl süre için atanacak bu uzmanların Türkiye'de kaldıkları süce alacakları maaş net 4,5 milyon lira etmektedir. Ayrıca bu yabancı uzmanların Türkiye'deki bütün masrafları da Akdeniz Gübre Sanayiine ait olacaktır.

Bilindiği gibi yalnız yabancı Genel Müdür çalışırken verilen maaş net 35 bin lira idi. **Ulus**

FABRİKALAR İZMİT KÖRFEZİNDE HAVAYI KİRLETİYOR

Körfezi çevreleyen çeşitli fabrikalar, sınaî kuruluşlar, İzmit'in havasını hergün biraz daha kirletmekte devam etmektedir.

İlgililer, Almanya'nın en büyük sanayi bölgelerinden olan Doğu Almanyadaki Jena ile Batı Almanya'daki Hannover havzasındaki kirli havadan daha yoğun bir kirli havanın İzmit körfezinde bulunmakta olduğunu söylemişlerdir.

"Gerekli tedbirler alınmazsa, büyük tehlikeler doğacağını" belirten uzmanlar, bu kirli havanın yalnız insan sağlığına değil, meyve ağaçlarına, çiçeklere ve bütün bitkilere de zararlı olduğunu belirtmektedirler.

Hâlen İzmit körfezi çevresinde 97'yi aşkın fabrika vardır. Bu fabrikaların çoğu, artıklarını ve zehirli maddeleri denize döktüğü için, balıklar da zehirlenmiş ve birçok balık nesli yok olmuştur. **Cumhuriyet**

KIZILAY VE ULUS'TA YERALTI GEÇİTLERİ YAPILACAK

Ankara Belediye Başkanı Ekrem Barlas bir basın toplantısı yaparak Kızılay ve Ulus'ta yer altı geçitleri yapılacağını, böylelikle şehir içi trafiğin düzene sokulacağını açıklamıştır. Barlas ayrıca, bugünkü toptancı halinin, on misline çıkarılarak, ucuzluk sağlanacağını söylemiştir.

Elektriğe yapılacak zammın kendilerine "intikal etmediğini" söyleyen belediye başkanı "Şimdilik bir zam düşünülmediğini" söylemiştir.

Belediye başkanı, geçitler konusuna da temas etmiş "kemer yollar" da yedi geçit daha yapılacağını, Kızılay ve Ulus alanlarında da yer altı geçitlerinin inşa edileceğini bildirmiş. Kızılay binasının yerinde bir gökdelen yapılacağını açıklamış "Güven Parkı çarşısıyla gerçekleştirilecektir" demiştir. Başkan, bu geçitlerde, daha ilerde yapılması düşünülen metro ve kanalizasyon projelerinin de dikkate alınacağını belirtmiştir.

Kanallar konusunda bilgi veren Barlas, bu konuda 120 milyon liralık bir proje düşünüldüğünü, 57 kilometrelik eski kanalın kapanacağını açıklamış 654 bin metrekarelik bir "Yeşil sahanın" gerçekleştirileceğini anlatmıştır.

Başkan trafik konusunun belediyeye devrini istemiş, 150 otobüs daha sipariş etmek için hazırlıklar yapıldığını sözlerine eklemiştir.

Son Havadis

KÜÇÜK VE ORTA İŞLETMELER SORUNU GÖRÜŞÜLDÜ

Uluslararası Sanatkârlar Küçük ve Orta Teşebbüsler Birliği (UİAPME) 33. toplantısı çalışmaları İstanbul'da yapılmıştır.

Galışmalara bir mesajla katılan Ticaret ve Sanayi Bakanı Ayhan Çilingiroğlu, Türkiye'de küçük çaptaki işletme ve esnaf kuruluşlarının önemli oranda başarılı bir organizasyona sahip olduklarını belirttikten sonra özetle şunları söylemiştir :

"Gelişmiş ülkelerin endüstri alanındaki ilerlemelerine rağmen görülmüştür ki, bu ülkelerde sanatkâr, küçük ve orta işletmeler ekonomik hayatta önemli bir yer tutmaktadırlar. Modern endüstrinin gelişmesinde sanatkâr, küçük ve orta işletme kuruluşlarının esası teşkil ettiğini belirtmek isterim."

"Ortak sosyal ve meslekî sorunların çözümünde kooperatifçiliğinin tek yol olduğunu" belirten Ticaret ve Sanayi Bakanı Ayhan Çilingiroğlu, gelişme yolundaki ülkelerde kooperatifçiliğin sorunlarla karşılaştığını da belirtmiştir.

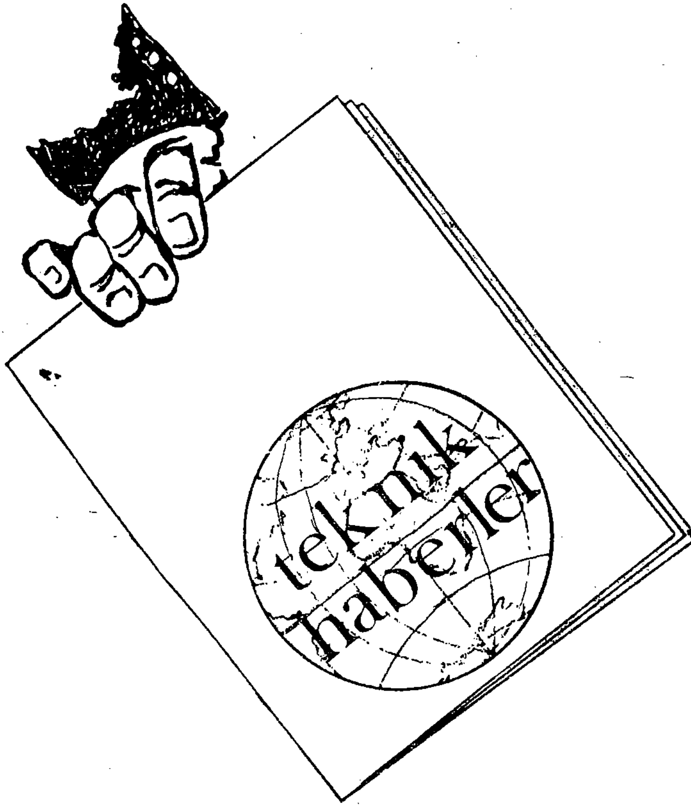
Milliyet

ORTAK PAZAR

İNGİLTERE VE ORTAK PAZAR

İngiltere'nin Avrupa Ekonomik Topluluğuna girmesi sorunu yaz aylarına kadar bir karara bağlanacaktır. Kısa bir süre önce Bonn'a gelen İngiliz Başbakanı Edward Heath ile Federal Alman Şansölyesi Willy Brandt görüşmelerinde işte bu sonuca varmışlardır. Her iki hükümet başkanı, İngiltere'nin Topluluğa girmesi ile ilgili görüşmelerin başarısızlığa uğramasının "büyük bir felâket" olacağı kanısındadırlar. Federal Şansölye Brandt, İngiliz Başbakanını selâmlarken yaptığı konuşmada, Topluluğun genişletilmesi konusundaki müzakerelerden iyimserlikle bahsetmiştir. Fransa'nın tutumu konusunda ise Brandt, son zamanlarda Cumhurbaşkanı Pompidou'dan aldığı mektuplarda, Paris'in bu konuda sert bir tutum takınacağına işaret eden hiç bir söze rastlamadığını belirtmiştir. Her iki hükümet başkanı, Avrupa birliği yolundaki gelişmelerin bir "Avrupa hükümeti" nin veya buna benzer bir topluluğun kurulmasıyla sonuçlanacağı kanısındadır.

Almanya'dan Röportajlar



TÜRKİYE

HALKIN % 66 SI DEPREM BÖLGELERİNDE YAŞIYOR

Deprem sorunlarıyla ilgili uluslararası örgütlerde ülkemizi temsil etmek, işbirliği sağlamak, devlet kuruluşlarına danışmanlık yapmak amacıyla 15 deprem mühendisi "Deprem Mühendisliği Türkiye Ulusal Komitesi" ni kurmuş ve çalışmalara başlamıştır.

Komite üyelerinden İnşaat Yüksek Mühendisi Dr. Ersin Arıoğlu "İmar İskân Bakanlığında yapılan ilk toplantıdan sonra örgüt tüzüğünün hazırlandığını ve geçici yürütme kurulu başkanlığına İstanbul Teknik Üniversitesi İnşaat Fakültesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Rifat Arar'ın getirildiğini" açıklamıştır. Arıoğlu, "yapılan araştırmaların Türkiye'de 4 milyon 2 yüz bin konut ünitesinin deprem tehdidi altında olup bunların 3.5 milyona yaklaşan kısmının köy konutları olduğunu" belirtmiştir. "Deprem bölgelerinin topraklarımızın yüzde 56 sını kapsadığını, bunun % 53 ünün 1. derecede deprem bölgesi olarak kaydedildiğini ve ülkemizde her yüz kişiden 66'sının deprem bölgelerinde yaşadığını" açıklayan Dr. Ersin Arıoğlu şunları söylemiştir :

— 67 ilimizin 47 si deprem bölgeleri içindedir.

— Toplam millî sermayenin % 91'i deprem bölgelerinde toplanmıştır.

— Millî endüstrinin % 89'u deprem bölgelerinde kuruludur.

— Deprem bölgelerindeki tüm konutların % 80'e yakını projesiz ya da çok kötü proje ile yapılmıştır.

— Kötü yapı geleneklerine göre yapılmış bu konutlar orta şiddette bir depreme bile mukavim değillerdir.

Türkiye'de deprem mühendisi olarak kabul edilen 15 kişi olduğunu açıklayan Dr. Arıoğlu, "Mimarların tümünün, mühendislerin ise yüzde 75'inin deprem eğitimi görmediklerini" söylemiştir.

Milliyet

EROZYONUN ÖNLENEBİLMESİ İÇİN 64 MİLYAR LİRA GEREKLİ

Köyişleri Bakanlığı Topraksu Genel Müdürlüğü bölge müessese müdürlerinin Ankara'da yaptığı yıllık toplantıda konuşan Topraksu Genel Müdürü Nejat Erkenci, Türkiye'deki erozyon tehlikesine değinmiştir. Erkenci, 1963 yılından bu yana erozyonun önlenmesi amacıyla 130 milyon liralık yatırım yapıldığını ancak, toprak koruma çalışmalarının gereği şekilde yürütülebilmesi için de 64 milyar liralık yatırıma ihtiyaç olduğunu bildirmiştir.

Topraksu Genel Müdürü Nejat Erkenci, özellikle yurdumuzdaki toprak erozyonu tehlikesine değindiği konuşmasında, "Türkiye'de ancak 8 milyon hektarlık bir arazide erozyona rastlanmamaktadır. Buna karşılık 3 milyon hektarlık arazide orta, 26 milyon 419 bin hektarlık arazide şiddetli, 39 milyon 359 bin hektar arazide de çok şiddetli erozyon görülmektedir" demiştir.

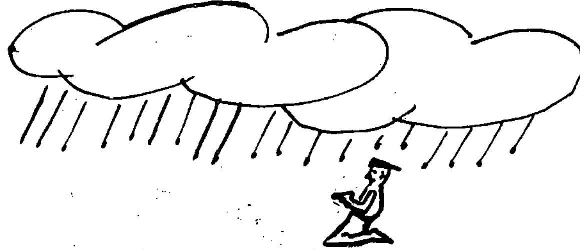
Ulus

KONYA OVASINDA SUNİ YAĞMUR YAĞDIRMA DENEMELERİ YAPILDI

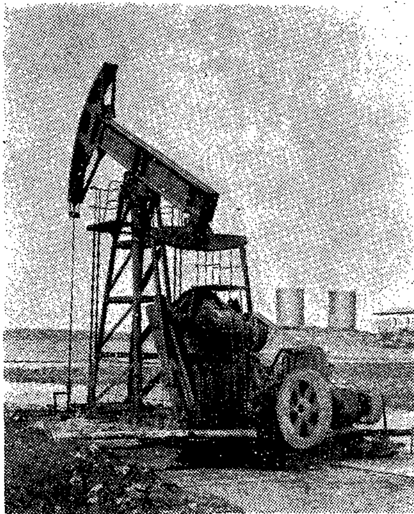
Konya Ovası, suni yağmur yağdırma usulü ile sulanacaktır. Sarıcılar köyünün Boztoprak bölgesinde 1300 dönümlük bir alanda suni yağmurlama ile sulama denemeleri yapılmaktadır. Köylüler tarafından kurulan Toprak Su Kooperatifi ilgililerinin verdiği bilgiye göre, "suni yağmurlama ile üç katı ürün artışı olmaktadır."

Suni yağmurlama usulü ile bir alanın düz veya engebeli kısımları aynı oranda su almakta ürün daha bol olmaktadır. Kooperatif ilgilileri "suni yağmurlama usulünün bütün çevrede uygulanması için çalışmalar yapıldığını" bildirmişlerdir.

Milliyet



ADIYAMAN TÜRKİYE'NİN YENİ PETROL BÖLGESİ OLUYOR



Songünlerde memleketimizde yapılan sondajlardan ikisinde petrole rastlanmıştır. Adıyaman'da TPAO yeni bir kuyudan daha üretime başlamış, üç yeni kuyu daha açılması için de faaliyete geçilmiştir. Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı İhsan Topaloğlu Adıyamandaki petrol arama ve üretim çalışmaları konusunda şu bilgiyi vermiştir:

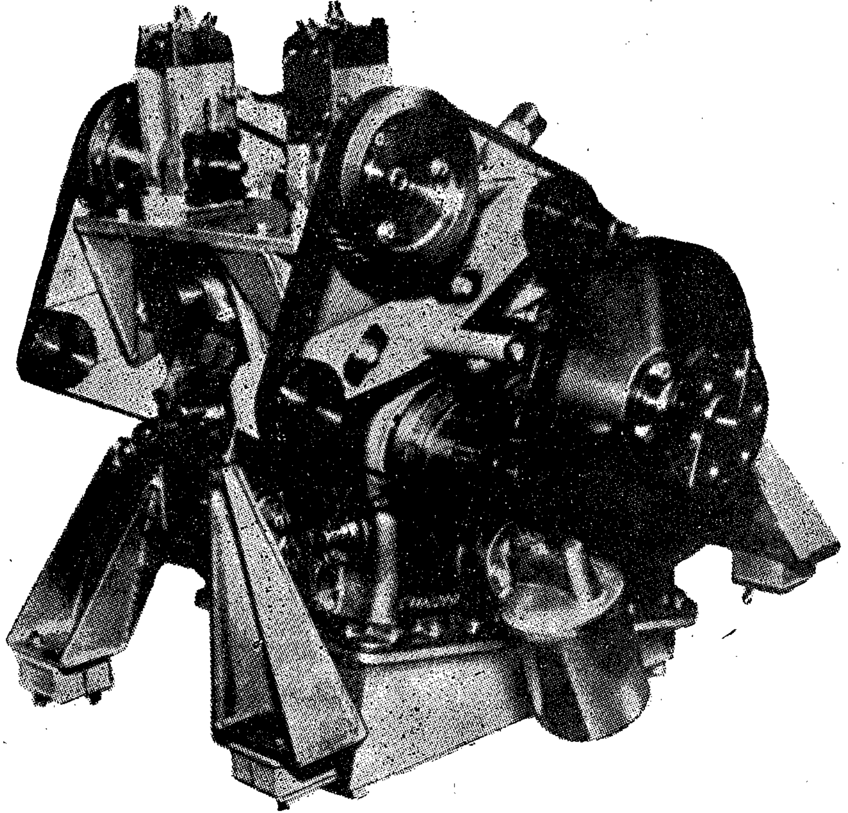
"Adıyaman'da petrol arama için ruhsatlar, 1962 yılında TPAO Genel Müdürü bulunduğu sırada alınmıştır. Bu sahaların petrollü olup olmadığı jeolojik ve jeofizik yönlerinden uzun süre incelenmiş ve geçen ocak ayında Adıyaman'ın 4-5 kilometre kuzeyindeki Tümrüs köyü yakınında petrollü bir kuyu açılmıştır. 1500 varil üretim kapasiteli bu kuyu, halen günde 650 varil petrol vermektedir. Petrolün gravitesi 27-28'dir.

Petrol üretimine başlayan diğer kuyu, 1400 varil istihsal kapasitelidir. Kuyunun kapasitesinin artırılmasına çalışılmaktadır. Ayrıca, Adıyaman'da bir kuyuda daha test yapılmaktadır. Petrollü sahanın sınırlarının tesbitine çalışılıyor. Sınır tesbiti işi tamamlanınca bu sahada üretimi artırmak için yeni sondajlar yapılacaktır.

Reklâm

İNGİLTERE

DÖNEREK ÇALIŞAN İLK DİZEL MOTOR



İngiltere'de Rolls Royce Şirketi motorlu araçlar bölümünde "RI" adı verilen iki motorlu iki safhalı bir dizel motoru geliştirmiştir. Rolls Royce tesislerinde geliştirilen bu motor askerî araçlarda kullanılmak üzere, 350 beygir kuvvetinde kompresyon ile ateşlenen ve dönerek çalışan bir motorun meydana getirilmesinde önemli bir rol oynamıştır.

Şirketin tesislerinde altı yıllık bir araştırmanın sonucu olan bu motora "Two-R-Six" adı verilmiştir. Aynı takattaki pistonlu dizel motorunun dörtte bir ebadında bulunan yeni motorun ebadı normal gazlı türbinin yarı boyunda olduğu gibi ilâvelerle 1.000 beygir kuvvetine kadar takatı yükseltilebilecektir.

Rolls Royce firmasının bir yetkilisi, motorun benzerlerinin çok daha randımanlı olmasından başka, daha az parçadan müteşekkil olduğunu ve bunun da daha yumuşak bir çalışmaya yol açtığını söylemiştir. Kombüstiyon sisteminin daha da geliştirilmesinden sonra motorun randımanının daha da artacağı ileri sürülmektedir. Ancak şirket, motorun prodüksiyona geçmesi için daha birkaç yıla ihtiyaç olduğunu söylemektedir.

Askeri araçlara monte edildikten sonra, ticarî nitelikteki tiplerin hazırlanmasına başlanılacaktır.

Ancak bir yetkili yeni dizel motorunun motorlu vasıtalara enerji kaynağı olarak düşünülmediğini de sözlerine eklemiştir.

Askerî araçlarda kullanılmak üzere 350 beygir kuvveti takat verecek olan yeni Rolls-Royce motorunun bazı ilâvelerle 1.000 beygir kuvvetine çıkarılacağı ileri sürülmektedir. Birkaç yıla kadar askerî araçlara takılacak olan motor daha sonra ticarî ihtiyaçlarda kullanılacaktır.

Reklâm

DENİZ SUYUNDAN TATLI SU ELDE ETMEK KOLAYLAŞTI

Doğu İngiltere'nin Ipswhich şehrinde tuzlu sudan su üretiminde "Donma" usulü denilen yeni bir sistemin denenmesi için günde 1 milyon galon su üretecek pilot bir tesisin planları hazırlanmıştır.

İngiltere'nin Atom Enerji Dairesi ile Simon Engineering Ltd. firması tarafından ortaklaşa çalışılan yeni sistem, deniz suyundan tuzsuz buz imal prensibine dayanmaktadır. İçinde deniz suyu bulunan bir kaba pompa ile bütan gazı verilmek suretiyle buz kristaller meydana getirilmekte ve daha sonra bu kristaller tuzlu sudan ayrılıp temizlendikten sonra eritilmekte ve böylece tuzsuz su elde edilebilmektedir.

Bu usulde ana enerji kaynağı olarak elektrikten faydalanılmakta ve dolayısiyle tesisin, distilasyon usulünde olduğu gibi bir hidroelektrik santralı veya başka bir enerji kaynağı civarında kurulmasına ihtiyaç hasıl olmamaktadır. Tuzlu sunun giriş kısmı alçak ısıda ise, çalışma sisteminin donma kısmı için yapılan masraf azalmaktadır. Bu nedenle yeni sistem nispeten daha soğuk bölgelerde daha ekonomik şekilde çalıştırılabilinmektedir.

Ipswhich'te kurulacak tesis Simon Mühendislik firmasının Kuzey İngiltere' de Stockport'ta bulunan pilot tesisteki çalışmaları daha da geliştirecek ve bu suretle ekonomik tesislerin kurulması için planlar hazırlanacaktır. Zamanla tesisten alınacak tatlı su mahalli sular idaresinin şebekesine eklenecektir. 2 milyon sterlin yatırımla kurulacak olan tesise su Deben nehrinden verilecektir. Met olayından 3 saat önce ve 3 saat sonra çekilecek olan su, rezervuarda durulacak ve daha sonra tesise akıtılacaktır.

Reklâm

ALMANYA

AVRUPA'NIN EN BÜYÜK ATOM SANTRALI ALMANYA'DA KURULUYOR

Federal Almanya'nın Worms şehri yakınlarında, 320.000 metrekare büyüklüğündeki bir alan üzerine Avrupa'nın en büyük atom enerji santrali kuruluyor. 750 milyon Marka malolan bu santral, 1974'e kadar tamamlanacaktır. Ren nehri kıyısındaki yeni santralin türbini, on milyon ampulün ya da yarım milyon elektrik ocağının muhtaç olduğu cereyanı sağlayacaktır. Bu da, yılda 1,15 milyon kilovat demektir. Santralin kurulduğu 7 bin nüfuslu Biblis Kasabasının alâmeti bundan böyle, 56 metre çapındaki atom küresi olacaktır. Santralin bütün nükleer tesisleri bu kürenin içine yerleştirilmiştir. 19 katlı bir yapı yüksekliğinde ve 2400 ton ağırlığındaki bu çelik balon, 9 milyon Mark değerindedir. Kürenin bir görevi de, güvenliği sağlamaktır. Federal Almanya'nın atom santralleri 1975 yılına kadar 4 milyon kilovat enerji sağlayacak ve 2000 yılında, 200 milyar kilovatı aşacak olan bütün enerji ihtiyacının yarısını karşılayacaktır.

Almanya'dan Röportajlar

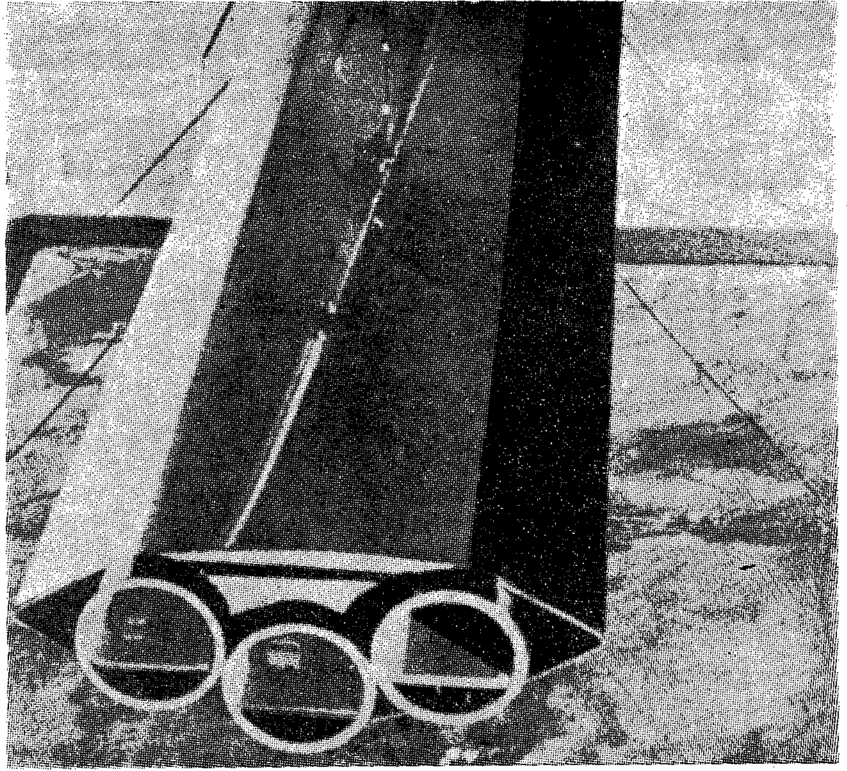
İTALYA

SİCİLYA İLE İTALYA BİRLEŞTİRİLECEK

Güney Londra'da Gobham'da merkezi bulunan "Alan Grant ve Ortakları" firmasının başında bulunduğu bir konsorsiyum tarafından hazırlanmış olan bir köprü projesi İtalya ile Sicilyayı su altından kara ve demiryolu ile bağlayacak projeler arasında altı proje ile eşit ödül kazanmıştır.

Konsorsiyum bilinen her türlü tünel ve köprü inşaat usullerini inceledikten sonra bölgenin özel durumu karşısında bu usullerden hiç birinin tatbik edilemiyeceği ve çok pahalıya mal olacağına kanaat getirmiştir.

Sorunu çözümlemek yolunda yaptıkları teklif deniz seviyesinden 50



metre derine yerleştirilecek fakat kendi yüzerlik durumu ile deniz tabanından daima üstte duracak ikisi yol diğeri demiryolu trafiğine ayrılacak birbirine bağlı üç tünel olmuştur.

Bu tüneller aralıklı mesafelerle deniz tabanına bağlanacaktır.

Bağlantı kablolarından başka yüzerliği korumak ve tünelleri daima aynı seviyede tutmak için balastlardan faydalanılmaktadır.

Konsorsiyumun bir sözcüsü konu hakkında şunları söylemiştir:

"Geleneksel bağlantıları zorlaştıracak birçok faktörün mevcut olması karşısında böyle bir proje teklifinde bulunduk. Köprünün asma olması ve çok şiddetli rüzgârlara mukavim olması gerektiği gibi bugüne kadar dünyada inşa edilenlerin en uzunu olması gerekiyordu. Bu arada depremlerin etkileri üzerinde de durulması gerektiği gemi seyrüseferlerini de dikkate almak lâzım geliyordu.

Normal anlamda tünele gelince bölgede suyun çok derin olduğu ve en kısa mesafenin 3 kilometre olduğunu da hesaplamak lâzım geliyordu. Bilhassa demiryolu trafiği için gerekli inşaatı yapmak için her iki taraftan tünelin boyunu muazzam surette uzatmak gerekecekti. Masraf dışında bu uzatma işlemi havalandırma durumunu çok daha güçleştirecekti. Bu durum karşısında en mantıkî yol olarak sualtı köprüsünü seçtik."

Reklâm

SSCB

SOVYETLER 100 ER KİŞİLİK UZAY İSTASYONLARI KURMAĞA HAZIRLANIYOR

Sovyet uzay araştırmaları uzmanı Prof. Boris Petrov Havacılık ve Uzay Araştırmaları dergisinde yayınlanan bir makalesinde Sovyetlerin dünya çevresinde yörüngeye sokacakları dev araştırma istasyonları hakkında bilgi vermektedir.

Bir yıla kadar Sovyetlerin uzaya içinde 3 ilâ 12 kişi bulunan uzay istasyonları atabileceklerini söyleyen Pet-

rov 10 yıla kadar 100 ilâ 120 kişilik mürettebatlara sahip dev istasyonların dünya çevresinde yörüngeye sokulabileceklerini ileri sürmektedir.

Sovyetlerin insanlı uzay lâboratuvarları kurmak için hazırladıkları programın üç kademeli olduğunu belirten Petrov, ilkin amaçları sınırlı, küçük ve içinde 3 ya da beş kişi bulunan istasyonların uzaya atılacağını daha sonra ise uzaya atıldıktan sonra yörüngede monte edilecek orta büyüklükte ve içinde 12 ilâ 20 kişi bulunan istasyonların kurulabileceğini ileri sürmektedir. Petrov bu orta büyüklükteki istasyonların 10 yörüngede kalabileceklerini de ifade etmektedir.

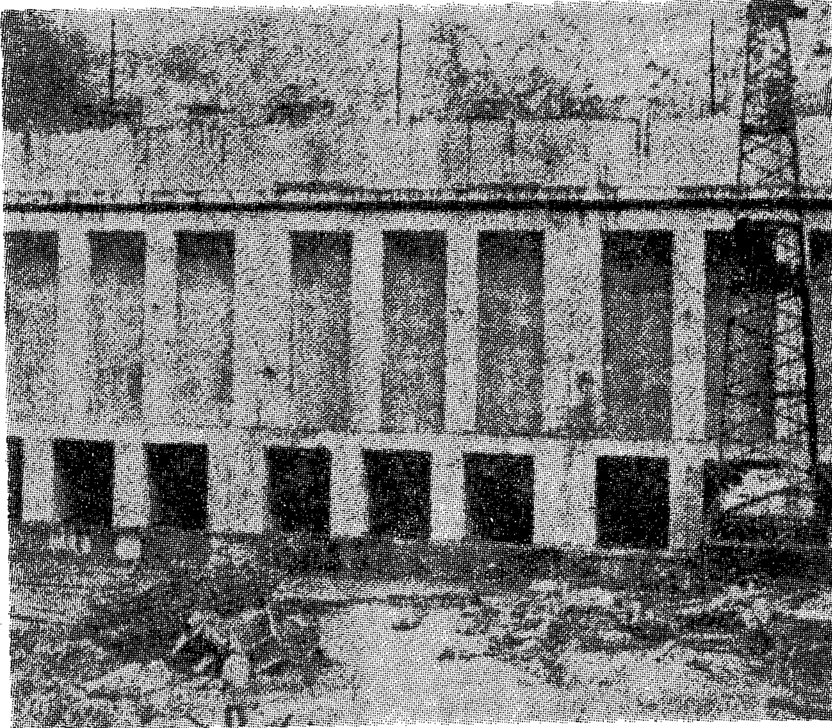
Sonuncu ve üçüncü safha ise içinde 100 ilâ 120 kişi bulunan ve her çeşit uzay araştırmasını yapabilecek istasyonların kurulması olacaktır.

Petrov dev uzay istasyonlarının kurulmasında daha küçük uzay araçlarının görev alacağını belirtmekte, bu arada istasyonların mürettebatının değiştirilmesinde ve dünya ile gidiş gelişlerin sağlanmasında küçük uzay taksilerinin yararlı olacağını söylemektedir.

Dünya

TÜRKİYE

GÖKÇEKAYA BARAJI 1973 SONUNDA TAMAMLANACAK



Gökçekaya Barajı inşaatı hızla ilerlemekte ve 1973 yılı sonlarında tamamlanacağı bildirilmektedir.

Keban'dan sonra Türkiye'nin ikinci büyük barajı olacak Gökçekaya'nın inşaatının yarısının tamamlandığı ilgililerce belirtilmektedir. 1967 yılı yazında inşaatına başlanan Gökçekaya Barajı yapımında 170'i İtalyan, 7'si Amerikalı ve 1450'si Türk olmak üzere 1627 kişi çalışmaktadır. Bunun 250'si Devlet Su İşleri Teşkilâtının kendi personelidir.

Yılda 562 milyon kilovat enerji üretecek barajda 952 milyon metreküp su toplanarak 50 kilometre uzunluğunda 600 metre genişliğinde bir göl meydana getirecektir.

Gökçekaya Barajının bir başka özelliği de Türkiye'de eşi bulunmayan bir "kemer barajı" olmasıdır.

Yeni Gazete

İKİ HİDROELEKTRİK SANTRALI ÜRETİME BAŞLADI

Enerji ve Tabiî Kaynaklar Bakanlığından bir yetkili, Doğankent ve Kovada - 2 hidroelektrik santralleri inşaatının tamamlandığını ve her iki santralde de enerji üretimine başlandığını açıklamıştır. İnşaatına 1963 yılında başlanan Doğankent santrali 142 milyon liraya, temeli 1964 te atılan Kovada - 2 santrali ise 91 milyon liraya malolmuştur.

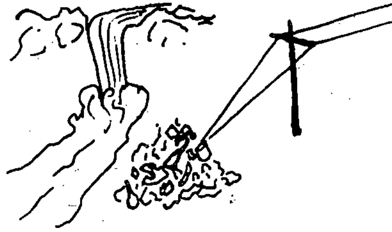
Doğankent hidroelektrik santrali 24.600 kilovat kurulu güç ve 74 milyon kilovatsaat yıllık enerji istihsali kapasitelidir. Tirebolu ilçesi civarında Harşit suyundan çevrilen su, 7 kilometrelik tek tünelle Doğankent santraline getirilmektedir. Bu tünel, ülkemizde açılmış bulunan tünellerin en uzunudur ve projesi Türk teknisyenlerince hazırlanmış, inşaatı (DSİ) tarafından bitirilmiştir.

Kovada - 2 hidroelektrik santralı 53 bin kilovat kurulu güç ve 216 milyon kilovasaat yıllık enerji istihsal kapasitelidir.

Projeleri ve inşaatı tamamen Devlet Sular İdaresince (DSİ) yapılan bu santral, Eğridir gölü ve devamı olan Kovada gölünden çıkan sulardan enerji üretmektedir.

Dünya

İSTANBUL'UN ÇÖPLERİNDEN ELEKTRİK ELDE EDİLECEK



Türkiye Elektrik Kurumu, İstanbul'un çöplerine sahip çıkmıştır. Kurum, çöplerin yakılarak elektrik elde edilebileceğini bildirmiştir. Yapılan ilk hesaplara göre, çöpten günde 40 bin kilovatlık elektrik enerjisi elde etmek mümkün olacaktır.

Belediye Başkanı Dr. Atabey, teklifi olumlu karşılamıştır. Kurumun, Elektrik Etüd Dairesi tarafından yapılan çalışmalar birkaç ay sonra neticelenecektir. Dünyada, Hollanda, çöpleri yakarak elektrik enerjisi elde etmektedir. Kurum yetkilileri, ülkemizde bu çalışmanın örnek olarak alınacağını açıklamışlardır.

Bilindiği üzere İstanbul Belediyesi, çöplerin bir kısmını Edirnekapı Temizlik İşleri Atölyesinde kurduğu bir fırında yakmaktadır. Ancak bu yakışta, dağ gibi çöpler, kül haline gelmekte ve imhasından başka birkaç yüz liralık erimiş demir ve teneke ele geçmektedir.

Cumhuriyet

ORTAK PAZAR

AET, EL ALETLERİ İÇİN BEŞ ÜLKEYE DAHA KOLAYLIK TANIYOR

Avrupa Komisyonu, el yapısı malların "sıfır" gümrük vergisiyle Ortak Pazara satılabilmesiyle ilgili olarak Hindistan ve Pakistan'a verdiği avantajları beş ülke için daha kabul etmiştir.

500 bin dolar'dan, 5 milyon dolar'a kadar ihracat kapılarını açan bu avantaj 1969'da Hindistan'a, 1970 yılında da Pakistan'a verilmiştir.

Geçen ocak ve şubat aylarında aynı avantajdan faydalanmak üzere başvuran Filipinler, Tayland, Endonezya, İran ve Seylan'ın istekleri, Avrupa Komisyonu tarafından kabul edilmiş ve Konseye "kabulü için" yazı gönderilmiştir.

Bu beş ülkeye, Hindistan ve Pakistan'a verilen avantajların aynı şartları uygulanacaktır.

Öte yandan, Doğu Almanya'nın Ortak Pazar'a 1968 yılındaki 135,5 milyon dolar olan ihracatı, 1969 yılında 171,5 milyon dolara yükselmiştir.

Doğu Almanya'nın en büyük müşterisi Hollanda olmuş ve 54,5 milyon dolarla başa geçmiştir. Fransa 50,3 milyon dolarla ikinci gelmektedir.

Milliyet



TÜRKİYE

13 DALDAKİ MONTAJ SERMAYE TOPLAMI 1. MİLYARI AŞTI

Türkiye'de montaj sanayiinde 13 dalda çalışan firmaların sermayelerinin toplamının 1 milyar 250 milyon lirayı aştığı öğrenilmiştir. Bunun 1 milyar liralık bölümü otomotiv sanayiinde faaliyet gösteren 21 firmaya ait olduğu ve bu miktarın yarısının da sadece "Fiat" ve Renault" fabrikalarında toplandığı anlaşılmıştır.

Türkiye'de montaj sanayii kolları şu şekilde sıralanmaktadır :

1 — Radyo,
2 — Pikap,
3 — Ses alma araçları,
4 — Telefon - santral,
5 — Elektrik süpürgesi,
6 — Yazı ve hesap makinaları,
7 — Elektrikli traş makinaları,
8 — Buzdolabı
9 — Asansör,
10 — Traktör,
11 — Kamyon - kamyonet,
12 — Otobüs,
13 — Otomobil.

Ödemeler dengesinde döviz tasarrufu amacıyla 1954 yıllarında başlayan montaj sanayiinin bazı dallarında gerçekten yerli parça oranı kullanma, ihracat gibi konularda olumlu gelişmeler olmakla beraber, Türkiye'de yerli üretimin ve yan sanayi kollarının iyi planlanmaması ve piyasa araştırmaları yapılmaması nedeniyle montajcıların daha ucuz ve kolay olan ithalata yöneldikleri saptanmıştır. Sanayi Bakanlığınca bu konuda bazı yeni tedbirlere başvurulacağı ve gereksiz ithalâtın önüne geçileceği öğrenilmiştir. Sadece otomotiv sanayiinde yedek parça ithalâtı adı altında yapılan ithalâtın ise 75 - 100 milyon dolar arasında değiştiği anlaşılmıştır.



Öte yandan, montaj sanayii ile bedelsiz ithalât arasındaki rekabet konusu üzerinde de durulduğu öğrenilmiştir. Montaj sanayii ve bedelsiz ithalât yolu ile Türkiye'ye giren araçlar arasında bir dengenin kurulması için çalışmalara da başlanmıştır.

Türkiye'de otomotiv sanayiindeki sermayenin 1.032.000.000 lira olduğu, bunun işçi başına sermaye olarak Avrupa ile kıyaslanmasında, Türkiye'deki oranın Avrupanın 2 katı olduğu hesaplanmıştır. İlgililere göre bunun nedeni Türkiye'de az miktarda araç imal eden çok fazla kuruluşun bulunmasıdır. Durum, montaj sanayiinin öteki dalları için de geçerli olduğu için, Sanayi - Ticaret Bakanlığının bu konuda bazı tedbirlere başvuracağı öğrenilmiştir.

Cumhuriyet

BÜTÇE VE PROGRAM'DA DEĞİŞİKLİK YAPILDI

Başbakan Ekonomik İşler Yardımcısı Atillâ Karaosmanoğlu, "1971 bütçesi ile uygulama programının gözden geçirildiğini ve bazı değişiklikler yapıldığını" belirtmiştir.

Karaosmanoğlu bu konuda şunları söylemiştir :

"Bütçe uygulamasında tasarrufa azamî şekilde riayet edilecektir. Lüks sayılabilecek harcamaların yapılmamasına gayret edilecektir. Bu arada, yatırımlardan hangilerine öncelik verileceği de tesbit edilmiştir. Süratle tamamlanması mümkün olan yatırımlar üzerine ağırlık verilecek, henüz başlanmamış ve başlangıç safhasında bulunanlar ise yavaşlatılacaktır."

Karaosmanoğlu, ayrıca iktisadî devlet teşekküllerinin kısa zamanda organize edilmesi ve açık veren kuruluşlar olmaktan kurtarılması için Başbakanlıkta bir komisyon kurulduğunu, bu komisyonun çalışmalarına başladığını da ifade etmiştir. Başbakan yardımcısı Toprak Reformu üzerindeki incelemelerin de devam ettiğini söylemiş kimlerin ne kadar toprağa sahip bulunduklarının tesbit edilmekte olduğunu ve bu konuda oldukça ileri adımlar atılmış bulunduğunu belirtmiştir.

Milliyet

DEVALÜASYON İHRACATTA ARTIŞ SAĞLAYAMADI

İzmir Ticaret Borsası, devalüasyonun, tarımsal ürünlerde fazla bir talep artışı sağlamadığını açıklamıştır.

Borsa uzmanlarının bu konuda hazırladığı bir raporda, devalüasyonun ilk dört aylık uygulama devresinde başlıca tarım ürünlerimizin fiat, maliyet ve ihracatına etkileri eleştirilmektedir.

Rapora göre tarımsal ürünlerdeki fiat değişikliği, talebi büyük ölçüde etkilememiş, bunun bir sonucu olarak da devalüasyon, tarımsal ürün ihracatımız da umulan faydayı sağlayamamıştır.

Ana ihraç ürünlerimizden papuk, kuru üzüm, zeytinyağı ve kuru incir'in durumları da ele alınan raporda özellikle pamuk ihracında görülen yüzde 36 oranındaki ihracat artışının devalüasyondan ziyade, dünya konjonktüründen ileri geldiği de ileri sürülerek, "kuru üzümde ise, devalüasyondan sonra yüzde 12 gerileme tesbit edilmiştir. Kuru incirde rakkam sabit kalmış, zeytinyağında da memleketimizin artan nüfusunun etkisi görülmüştür" denilmektedir.

Ulus

İTHALAT VE İHRACAT REJİMİ DEĞİŞTİ

Erim hükümeti, ihracat ve ithalat rejimlerini tamamen değiştirmiş ve yayınlanan yeni bir kararname ile dış ticarete fiyat kontrolü sistemi getirilmiştir. Ayrıca, Odalar Birliğine ait yetkiler alınarak Dış Ekonomik İlişkiler Bakanlığına verilmiştir. Yeni rejim, ithalat vesikasının tanziminde, ithalâtçının ödedikleri vergilerin incelenmesi ve verilecek müsaadenin ödenen vergiye göre uygunluk taşıması prensibini de getirmiştir.

Ekonomik hayat üzerinde etkileri olacak karar bununla birlikte eski ihracat ve ithalât rejimine göre başlamış muamelelerin eski hükümlere göre devam edeceği belirtilmiştir.

Yeni rejime göre, fiyat kontrolün-

den başka ithalâta "Kalite kontrolü" ve ithal tahsislerinin başkalarına devredilememesi prensipleri de getirilmektedir.

Yeni ihracat rejimi kararına göre, ihracat serbest olmakla beraber bir malın ihracında memleket menfaatine aykırı veya döviz kaybına sebebiyet verecek durumların ortaya çıkması halinde o malın ihracı geçici olarak durdurulabileceği gibi yeni kayıtlara da bağlanabilecektir.

İhracat, fiyat kontrolüne tabi olacak, tescil işlemleri Dış Ekonomik İlişkiler Bakanlığınca yürütülecek, ihracatta takas ve bağlı muameleler yapılamayacaktır.

İthalâtta ve ihracatta Türkiye aleyhine kayıtlar koyan devletlere karşı tedbir alınabilmesi öngörülmekte, takas ve bağlı muamelelerle eski, kullanılmış, yenileştirilmiş mallar ile standart dışı malların ithali yasaklanmaktadır.

Ticaret maksadı ile ithalat ancak ithalâtçı vesikası bulunan kişiler tarafından yapılabilecek, bu vesikanın tanziminde de "İthalâtçının son üç yıllık devrede ödediği Gelir veya Kurumlar Vergisi miktarı ile aynı devreler için ticarî faaliyetlerinden elde ettiği gelir, ithal edilecek malın özelliklerine göre fiyat uygunluğu, ithalâtın gerçekleştirilip de iç piyasaya intikal ettirileceği süre, iç piyasaya arzedilecek satış fiyatlarının uygunluğu gibi kıstaslar" gözönünde bulundurulacaktır.

Ancak resmî sektör ithalâtında, sanayici, ihracatçı, madenci ve armatörlerle devlet inşaatlarını yapan müteahhitlerin ve turistik müesseselerin ve imalâtçıların kendi faaliyetleri için yapacakları ithalât bu kayıtlara tâbi olmayacaktır.

Liberasyon listesinden yapılacak ithalâtta, 1 numaralı listede yazılı mallar için yüzde 50,2 numaralı liste için ise yüzde 40 oranında teminat yatırılacak, ithalâtçı kotasında teminat oranı yüzde 25, sanayi kotasında ise yüzde 10 olacaktır.

Hürriyet

İNŞAAT MALİYET İNDEKSİ

İnşaat ve Tesisat Müteahhitleri İşvereller Sendikası'nın hazırladığı İnşaat Maliyet İndeksi şöyledir :

Mart 1971 : 193.35

Unsurun Cinsi	Miktarı	Birimi	Fiatı TL.	Tutarı TL.
Çimento	0.0774	Ton	220.—	17.03
Demir	10.28	Kg.	2.75	28.27
Kereste	0.019	M³	675.—	12.82
Akaryakıt	6.49	Lt.	1.50	9.73
İthal Malzemesi	0.131	—	210.60	27.59
Amele	0.80	Gün	54.30	43.44
Usta	0.35	"	140.10	49.03
Mühendis	0.000615	Ay	8.852.25	5.44
				193.35

Bugüne kadar yapılan değerlendirmeler :

Ocak	1966 (Baz)	100.00	Mart	1970	166.68
Aralık	1966	111.02	Haziran	1970	175.29
Aralık	1967	118.04	Eylül	1970	180.19
Aralık	1968	128.44	Aralık	1970	185.41
Aralık	1969	157.29	Mart	1971	193.35

BOR MİNERALİ DEVLETLEŞTİRİLİYOR

Enerji ve Tabiî Kaynaklar Bakanı İhsan Topaloğlu, Anadolu Ajansı muhabirinin bir sorusuna verdiği cevapta, "Üzerinde titizlikle çalışmakta olduğumuz yeni maden kanunu tasarısında, Bor minerallerinin devletleştirilmesini öngören maddeler yer almaktadır." demiştir.

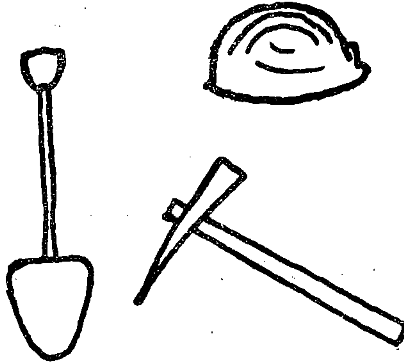
Demirel hükûmeti tarafından daha önce hazırlanan maden kanunu tasarısının Başbakanlıktan geri alındığını ve gerekli değişiklikler yapıldıktan sonra, yeni tasarının en kısa zamanda Türkiye Büyük Millet Meclisine sunulacağını söyliyen Enerji ve Tabiî Kaynaklar Bakanı İhsan Topaloğlu, özetle şu bilgiyi vermiştir :

"Bizden önceki hükûmet tarafından hazırlanarak Başbakanlığa verilen Maden Kanunu tasarısı, Bakanlığımızca geri alınmış bulunmaktadır. Hükûmet programımıza uygun değişikliklerden sonra, bu tasarı en kısa zamanda T.B. M.M. ye sunulacaktır.

Üzerinde titizlikle çalışmakta olduğumuz yeni Maden Kanunu tasarısında, Bor minerallerinin devletleştirilmesini öngören maddeler de açıklıkla yer almaktadır. Ancak, nazik bir konu olduğundan, Devletleştirilmenin ne şekilde yapılacağını şimdiden bildirmek erken olur."

Yeni Gazete

MADEN KANUNU HAZIRLANIYOR



Boraks gibi stratejik ve millî çıkarlar bakımından önemi olan madenlerin devletleştirilmesi konusunda Bakanlar Kuruluna yetki tanımak üzere maden kanununun değiştirilmesi içini Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığında çalışmalar hızla ilerlemektedir. Bu konuda Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı İhsan Topaloğlu, "Hazırlıklarımızı kısa zamanda bitireceğimizi umuyoruz. Maden Kanununda değişiklik yapacağız. Bu üç dört maddelik bir değişiklik olacaktır." demiştir.

Maden Kanununda değişiklik sağlandığı takdirde ilk önce Boraks'ın devletleştirileceği bildirilmiştir. Bunun ardından öncelik sırasına göre linyitler ve son zamanlarda önemi artmakta olan bakır üzerinde durulmaktadır.

Yetkililerin verdiği bilgiye göre Maden Kanununda yapılacak değişikliklerde özellikle şu hususlar üzerinde durulacaktır.

1 — Bugün Türkiyede 50 binden fazla ruhsat sahası mevcuttur. Bu sahaların çoğunda arama ve üretim yapılmamakta, ruhsat devri suretiyle spekülâsyona gidilmektedir. Bu durumda ruhsat devrinin kaldırılması gerekmektedir.

2 — Maden dairesinin geniş eleman kadrosuyla ve yetkililerle donatılması lâzımdır. Böylece özel şirketler ya da şahıslar tarafından kapatılan ruhsat sahalarında arama ve üretim yapılıp yapılmadığı, üretimin yeteri kadar olup olmadığı tesbit edilebilecektir. Arama ve üretim yapılmayan sahaların devletleştirilmesi ve devlet eliyle işletilmesi yoluna gidilecektir. Böylece maden alanında arama ve üretim faaliyetlerinin artması sağlanacaktır.

Milliyet

TÜRKİYE'DE 6 MİLYON KİŞİ ÇALIŞIYOR

Türkiye'de çalışan nüfus sayısının 6 milyon kişi olduğu açıklanmıştır. Türkiye'nin nüfusuna göre bu sayının 14 milyon olması lâzım geldiği ifade edilmiştir.

Yapılan araştırmaya göre, 6 milyon çalışan nüfusun büyük bir kısmı da senenin muayyen aylarında çalışmaktadır.

Üçüncü beş yıllık plan devresinde çalışan nüfus sayısının artırılması için tedbirler alınacağı belirtilmiştir.

Tercüman

KOOPERATİFCİLİK EĞİTİMİ YETERSİZ

Kooperatifçilik seminerinde bir konuşma yapan Ticaret Bakanlığı Teşkilâtlandırma Genel Müdür Yardımcısı Hüsnü Poyraz, Türkiye'de kooperatifçilik eğitimi noksanı üzerinde durmuş, "Kooperatifçilik, eğitim faaliyetine dayanan bir ekonomik harekettir" demiştir.

Bütün dünyada kooperatifçilik uygulamasında özellikle az gelişmiş ülkelerde kooperatifçilik eğitiminin çok büyük önem taşıdığını belirten Poyraz, özetle şunları söylemiştir:

"Bugün diğer kooperatifçilik ilkelerinin tam olarak uygulanmasının ancak eğitim ilkesinin uygulanmasına bağlı olduğu kesin olarak kabul edilmiş bulunmaktadır.

Memleketimizde kooperatifçilik eğitimine yeteri kadar önem verilmemiştir. Bu konuda son zamanlarda gelişmeler olmasına rağmen muhtelif bakanlıkların, banka ve kurumların çalışmaları da yetersizdir.

Memleketimize göre daha az gelişmiş durumda bulunan birçok Afrika ve Asya ülkelerinde bile kooperatifçilik eğitimi için kooperatifçilik okulları, enstitüleri mevcut olduğu halde, ülkemizde böyle bir okul henüz açılamamıştır. Hattâ fakültelerimizde bile genel olarak kooperatifçilik dersleri yoktur.

Bu arada, bakanlığımız tarafından bir kooperatifçilik eğitim merkezi kuruluşu için çalışmalar yapılmaktadır."

Hüsnü Poyraz, eğitim sorununun çözümünün bir taraftan devletin alacağı tedbirlere, diğer taraftan üst örgütlenme konusunun halledilmesine bağlı olduğunu bildirmiş, alınması gereken tedbirleri şöyle sıralamıştır:

"Kooperatifçilik ilkelerine bağlı olarak erişilmesi istenilen hedef, kooperatifçilik eğitiminin bizatihi kendi üst örgütleri tarafından yapılmasıdır. Ancak, Türkiye'de tarımsal kooperatiflerin üst örgütleri henüz tamamlanamadığından, bunların kuruluşu ve yeterli seviyeye gelişi sağlanıncaya kadar devlet, gerek kooperatifçilik ortamını yaratmak üzere halkın, gerekse kurulmuş kooperatiflerin idareci, memur ve ortaklarının eğitimi için gerekli hizmetleri götürmekle yükümlü olmalıdır.

— Devlet kooperatifçilik eğitimi için gerekli kooperatif okullarını kurmalıdır.

— Tarımla ilgili meslek okulları ve fakültelerde kooperatifçilik derslerine özel bir yer verilmeli, halk eğitim programlarında kooperatifçilik konusu işlenmeli ve ordu eğitim çalışmaları içerisinde konu yer almalıdır.

— Sanayi ve Ticaret, Köy İşleri, Tarım Bakanlıklarınca, Ziraat Bankası, Ziraat Odaları, Şeker Şirketi gibi kuruluşlarca halen yapılmakta olan yetersiz kooperatifçilik eğitimi çalışmaları birbirleri ile ilişki kurularak daha müessir ve yaygın hale getirilmelidir.

— Araştırmaya dayanmayan bir eğitim yüzeyde kalmaya ve çok defa faydasız ve tutarsız olmaya mahkûm olduğundan kooperatifçilik eğitimini destekleyecektir.

Reklâm

DPT "ORTAK PAZAR KATMA PROTOKOLÜ EGEMENLİK HAKKIMIZI ZEDELİYOR"

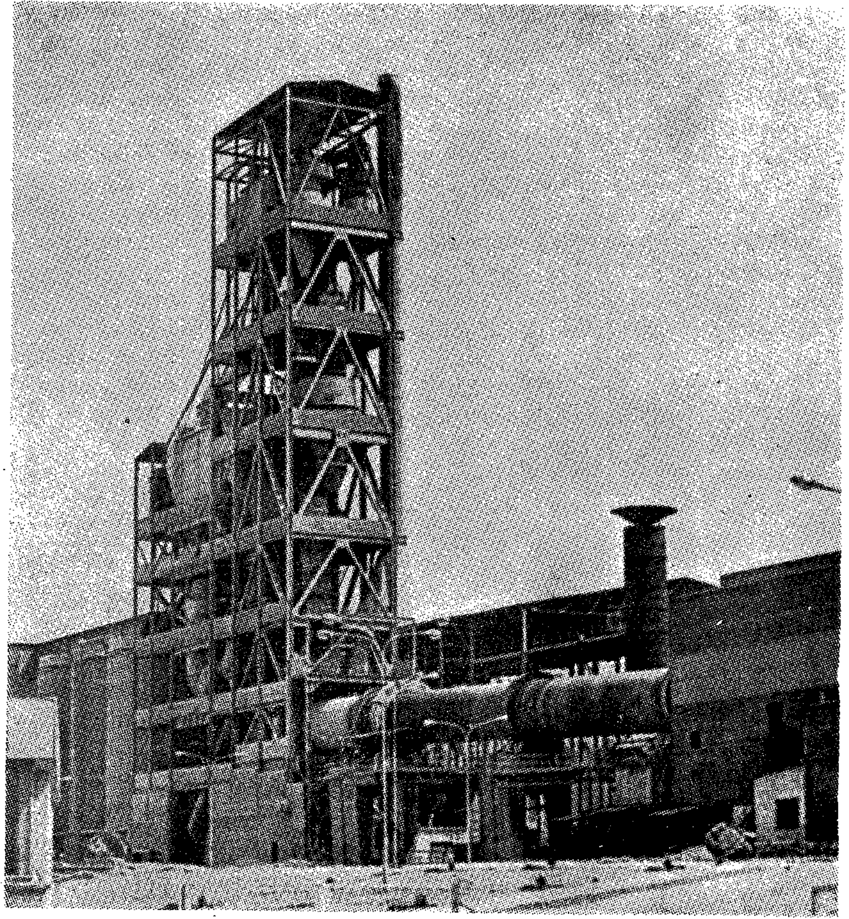
Devlet Planlama Teşkilâtı, son bir ay içinde yeni hükûmete dördü Ortak Pazar hakkında olmak üzere yedi rapor vermiş, onay için TBMM'ye sunulan "Katma Protokol"ün Türkiyeyi dış ticaret dar boğazına sokacağını, kalkınmayı yavaşlatacağını" öne sürmüştür. DPT, Meclisteki AET Komisyonuna da gönderdiği bu raporlarda, "Katma protokolün ince bir süzgeçten geçirilmesini" istemiştir.

DPT'nin Ortak Pazarla ilgili ilk raporunda "Katma protokolün egemenlik hakkımızı ve Anayasamız ilkelerini de zedelediği" belirtilmiş, "Bu protokol Türkiye'yi söz hakkında da yoksun bırakmaktadır. Protokoldeki ekonomik denge Ankara anlaşmasının aksine, Türkiye aleyhinedir. Protokolün mutlaka gözden geçirilmesi gereklidir" denmiştir.

Planlama ikinci raporunda ise "Dış ticaret rejimimizin ithalât bakımından çok cömert olduğunu" belirtmiş, katma protokolle üye ülkelere verilen tavizlerin dış ticaret dengesi yatırımlar ve vergi gelirleri üzerindeki tesirlerini anlatmıştır. Bu rapora göre, Ortak Pazar yüzünden Türk hazinesi 1978 yılında bir milyar 240 milyon liralık vergi kaybına uğrayacaktır. Devlet Planlama Teşkilâtı "Protokolün kalkınma plânının gerektirdiği yatırımları tehlikeye soktuğunu" belirtmiştir.

Miliyet

BİR MİLYON TON ÇİMENTO İHRAÇ EDİLECEK



Özel kesim çimento üreticilerinin örgütü olan Türkiye Çimento Müstahsilleri Birliği yöneticileri, 1971 yılında dış ülkelere yapılacak olan çimento ihracatının 1 milyon tonu aşacağını açıklamışlardır.

Sanayi Odası yöneticilerine göre Türkiye Çimento Müstahsilleri Birliği, 1971 yılı içinde uygulayacağı çimento ihracat programını, yüzde 93 oranında gerçekleştirecek olan dış bağlantıları sağlamış bulunmaktadır.

Bu bağlantı sonuçlarına göre, 85 bin tonu klinker olmak üzere, toplam, 933 bin ton çimento ihracatı olanağı şimdiden sağlanmıştır. İhracat bağlantılarının yapıldığı ülkelerle ihraç edilecek çimento miktarları şöyledir :

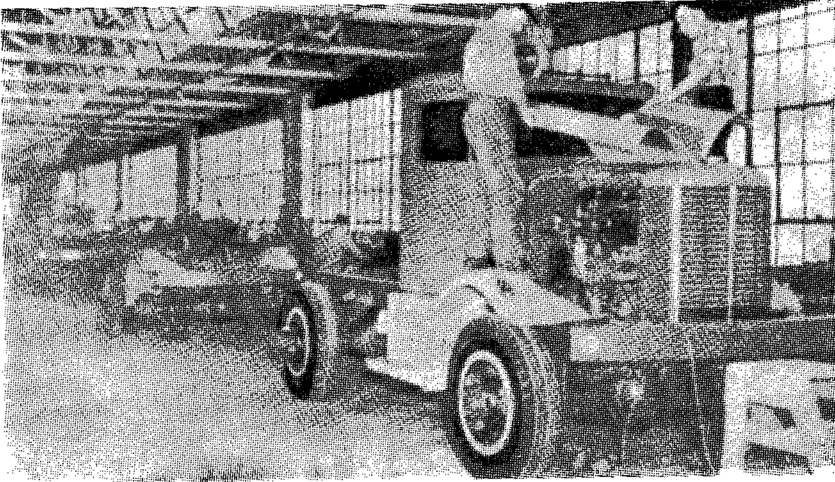
318 bin ton ile Macaristan, 265 bin ton ile Cezayir, 190 bin ton ile Avusturya, 75 bin ton ile Yugoslavya ve 85 bin ton klinker ile Nijerya.

İlgililerin açıklamasına göre 1971 yılı sonuna kadar yeniden birkaç ülke ile bağlantı yapılması da mümkün olacaktır.

2 YILDA 50 BİN MOTORLU TAŞIT YAPILDI

Türkiye'de 1967 - 1969 yılları arasında 50 bin 881 adet motorlu araç üretilmiştir. Bu üretim içinde en büyük payı 25 bin 253 ile kamyon almıştır. Kamyon üretiminin 1971 yılı içinde talebi aşacağı ilgililerce tahmin edilmektedir. Bu arada Makine Kimya Endüstrisi Kurumu BMC şirketi ile kuracağı motor fabrikasının çalışmalarını hızlandırmıştır. Yeni kurulacak fabrika bir milyar 400 milyon lira yatırımla yılda 80 bin dizel motoru üretebilecektir.

1967 - 1969 yılları arasında otomobil talebi 20 bin 348 adet olmuş, üre-



tim ise 8 bin 554 olarak gerçekleşmiştir. 1971 yılında binek otomobili talebinin 22 bin 300, üretiminin ise 14 bin 800 olacağı tahmin edilmektedir. Aynı yıllar arasında en fazla üretilen motorlu araç kamyon olmuştur. Yine en az ithalât oranı kamyon da görülmüş, ithalât sadece 212 adet olmuştur. İlgililere göre 1971 yılında kamyon üretimi talebi biraz aşabilecektir. Kamyonet montaj ve imalâtı 1968 yılında bir yıl öncesine göre azalmış, ancak 1969 da tekrar yükselmiştir. Ayrıca tahmin ve gerçekleşme indekslerinde gerçekleşme oranının çok düşük olduğu görülmüştür.

Cumhuriyet

CEZAYİR

CEZAYİR PETROLLERİ VE FRANSA'NIN AMBARGOSU

Cezayir tarafından kısmen millileştirilen Elf - Erap Şirketi Yöneticileri, Şirketin Cezayir'de işletmekte olduğu Petrol kaynaklarına eşit değerde bir kaynak rezervi sağlamak için, Devletin kendilerine beş yıllık bir dönem içinde 500 milyon Franga (yaklaşık olarak 1.5 milyar Türk lirası) yakın bir yardımda bulunması gerektiğini ileri sürmektedirler.

Şirket Yöneticileri bundan sonra üretiminin geliştirilmesine müsait yer olarak Nijerya Gabon, Libya, Kuzey Denizi ile Irak, Kamerun ve özellikle Kongo'yu düşünmektedirler.

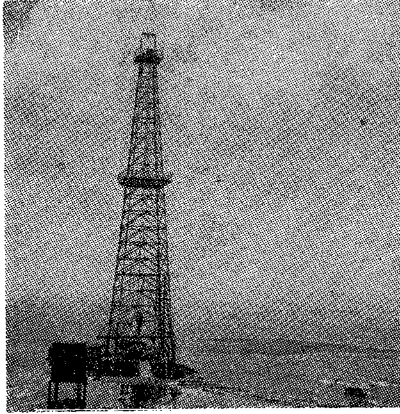
Şirketin Cezayir'deki Fransız asıllı ve sayıları 450 kadar olan personelinin ise üç aylık bir süre içinde bu ülkeden çekilip şirket içinde başka görevlere yerleştirilmesi gerekmektedir.

Cezayir'in yeterli bir tazminat ödememesi halinde başvurulacağı öne sürülen önceki tehditleri konusunda bir soruya ise, şirket yetkilileri, niyetlerinin, Cezayir petrolünü satın alan ülkeler mahkemelerine başvurarak, tankerlere haciz koydurma yolu ile paylarını alma olduğunu, ancak "Bunun bir ambargo uygulanması olmadığını. Amma bir kontrat hükümleri ile alay etmenin kimsenin yararına olmayacağını" belirterek, kendi yönlerinden bu kontrat hükümlerinden fazlasını bile yapmış olduklarını ileri sürmektedirler.

Yeni Gün

İNGİLTERE

PETROL TÜKETİMİ HIZLA ARTIYOR



"British Petroleum" Şirketi 1970 yılında Dünya petrol tüketimi konusunda yayımlanan yıllık raporunda, geçen yıl bütün dünyada petrol tüketiminin ortalama % 9 oranında arttığını ileri sürmektedir. Oysa, tahmin edilen artış hızı % 7 idi. Dünya petrol tüketimi böylelikle 2 milyar 288 milyon tona varmıştır. Petrol üretimine gelince, aynı dönemde % 9.6 oranında artarak 2 milyar 353 milyon tona ulaşmıştır. Buna karşılık, dünyanın rafinaj kapasitesi daha yavaş bir gelişme göstermiş ve sadece % 7.3 oranında artarak 2 milyar 506 milyon ton olmuştur.

Dünya petrol tankeri filosu da, net 20,5 milyon tonluk bir artış göstererek büyük bir hamle yapmıştır. Böylelikle dünya tanker filosu 156 milyon tona ulaşmıştır. "BP", bu tonajın aşağı yukarı % 70'inin, Ortadoğudan gelen petrolü taşıdığını belirtmektedir.

"BP" yıllık raporunda ayrıca petrol alanındaki genel eğilimler şu şekilde sıralanmaktadır :

— Sovyetler Birliği ile öbür Doğu Avrupa ülkeleri petrollerinin gittikçe daha büyük bölümünü kendi tüketimlerine ayırdıkları için, bu ülkelerin ihracatı azalmaktadır.

— Batı yarımküresi petrol ihracat kaynağı olarak gerilemektedir.

— Batı Avrupa ile Japonya, hızla artan enerji kaynağı ihtiyaçlarını karşılamak üzere hemen hemen tamamiyle petrol ithalatına dayanmaya devam etmektedirler.

— Birleşik Amerika da enerji üretimindeki açığı kapatmak için gittikçe daha çok petrol ithaline bağlanmaktadır.

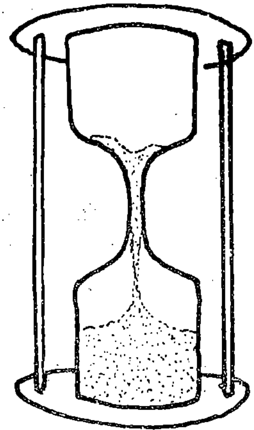
Yeni Gün

İNGİLİZ EKONOMİSİNDE BUNALIM

İngiliz ekonomisinin son aylarda karşılaştığı en önemli ve tehlikeli sorunlardan biri de işsizlik olmuştur. Nisan ayı içinde İngiltere'deki işsizlerin sayısı 1940 yılından bu yana en yüksek seviyesine ulaşmıştır. Yapılan istatistiklere göre İngiltere'de halen 775 bin kişi işsizdir. Buna, Kuzey Irlanda'daki işsizlerin sayısını da ekliyecek olursak 815 bin kişinin boşta dolaştığı söylenebilir.

İngiltere'deki işsizlik, bu ülkenin bölgelerine ya da şehirlerine göre değişmektedir. Özellikle Kuzey İrlanda ve İskoçya'da işsizlik oranı daha fazladır. Yetkililer, bu bölgelerdeki işsiz sayısının diğer bölgelere kıyasla 3 ya da 4 misli daha fazla olduğunu ileri sürmektedirler.

Her yirmi kişiden birinin işsiz olduğu İngiltere'de, istihdam sorununa bir çözüm bulmak için çaba sarf edilmektedir. Bu durum, olumlu bir sonuca bağlanamadığı takdirde 1972 yılı başında işsiz sayısının 1 milyonu aşacağı belirtilmiştir.



Ulus

ALMANYA

MARK DOLAR VE BATI

1971 ilkbaharının ilk izlenimleri, parasal savaşta Federal Almanya'nın oldukça ağır kayıplara uğradığı izlenimini vermektedir. Değeri, resmî karşılığının altına düşmüş sayılan 7 milyar ABD doları, kendisini, resmî değerinin üstüne taşan bir değere kavuşmuş bulunan Federal Alman markı ile değiştirtmiştir. Dolar stokları görülmemiş düzeylere varan Federal Almanya korktuğuna uğramış; dolar akınına karşı tek yanlı bir çıkışta bulunmak zorunda kalmıştır. Bir tek gün içinde 1,2 milyar dolara ulaşan parasal akın, Federal Alman Merkez Bankası Bundesbank'ın dolar fiyatının düşmesini önlemek üzere verdiği destek sözünü işlemez duruma getirmiştir. Dolar değerinin taban fiyatı olan 3,63 mark'ın da altına indiğini gören Bundesbank, dolar alımını durdurmuş; bunu, Batı'nın öteki büyük para borsalarının dolar alış verişini kesmesi izlemiştir.

Sosyal Demokrat Başbakan Brandt'a araştırmalarının sonucunu bildiren ünlü beş ekonomik kurum, krizi karşılayabilmek amacıyla mark'ın değerinin yüzücü duruma getirilmesini, başka bir deyişle, geçici bir süre için serbest bırakılmasını salık vermişlerdir. Geçen revalüasyon'dan önce de denenmiş olan bu yol, mark'a, dolar karşısında serbest piyasada yeni bir değer kazandırılması demektir. 1969'da bunu izleyen revalüasyon ise, mark'a yeni değerini resmîleştirmek sonucunu vermiştir. Dolar akınına karşı Almanya'nın seçebileceği geçici bir alternatif ise, dış sermaye hareketlerine ağır kısıtlamalar getirmektir.

Devalüasyon, Federal Almanya için yeni bunalımın belki de en kestirme yoludur. Ne var ki, bu kestirme yol parasal bunalımın bütün külfetini Alman ekonomisine yüklediği gibi, dünya para sisteminin kökündeki hastalığı da yok edememektedir.

Alışılmamış sertlikte eleştirilerde bulunan Para Fonu'nun ünlü direktörü Pierre-Paul Schweitzer'e göre parasal savaşın ardında iki büyük etken bulunmaktadır :

(1) Birleşik Amerika İkinci Dünya Savaşından bu yana elde ettiği ekonomik ve politik üstünlüğe dayanarak kendi doğal sınırlarının dışına taşan bir durumu kabul ettirmiştir. Dolar imparatorluğunun hegemonyası, günümüzde, gerçek karşılığının ötesine taşmış bir üstünlüktür. "Birleşik Amerika'nın bugünkü döviz ve altın stokları, yabancı ülkelere yapılan uzun süreli sermaye ihracı ile dışardaki ABD hükümet harcamalarını karşılamağa yeterli değildir." Günümüzde Güneydoğu Asya'da Vietnam, Kamboçya ve Laos taki ABD askerî harcamaları ABD'nin olanaklarını zorlamakta ve dışarıya sermaye ihracında olması gereken haddin ötesine taşmaktadır.

(2) ABD dışındaki büyük Batı ekonomileri de, kendi düzenleri gereği sürekli enflâsyon içinde yaşamaktadırlar. Özellikle 1968/1969 dönemindeki keskin maliyet artışları ve fiyat yükselmeleri yeryüzünü uluslararası enflâsyon dalgasının sarmasına yol açmıştır. Yüksek ölçüde bir enflâsyona tanık olan Federal Almanya, enflâsyoncu ülkeler arasında belki de ilk yeri almaktadır.

Uluslararası Para Fonu'nun Batı'nın ekonomik gerçekleriyle ilgili olarak çizdiği bu görüntü, ortadaki bunalımın dolar'ın değerinin düşürülmesi ya da Alman markı'nın değerinin yükseltilmesi gibi geçici formüllerde çözümlenemiyecek özellikler taşıdığını da ifade etmektedir. Bütün yoksul üçüncü dünya ülkelerinde etkileri görülen çağdaş kapitalizmin evrensel sancıları, yapının derinlerine inen köklü değişiklikleri gerektirmektedir. En sonunda Bonn'un Federal Alman mark'ının değerini yükseltmesi ile sonuçlanabilecek bir çözüm yolu günümüzün bunalımı karşısında ancak geçici bir alternatif olabilecek tir. F. Almanya'nın dünya para bunalımına Ortak Pazar çerçevesinde çok daha genel bir çözüm yolu araştırması bu gerçeğin sonucudur. Kaldı ki, kapitalist sistem'in kendisine yönelteceği tehlikeden ötürü Batılı devler doların büyük bir bunalıma düşmesini de istememektedirler.

Milliyet

AŞAĞI FIRAT DOSYASI

Aşağıda çeşitli proje büroları tarafından Aşağı Fırat Projesinin ihalesiyle ilgili olarak Odamıza gönderilen müracaat mektuplarını sunuyoruz. Büro isimleri Odamızca saklı tutulmuş, bunun yerine A, B, C, D diye adlandırılmışlardır.

A

T. M. M. O. B.
İNŞAAT MÜHENDİSLERİ ODASI
SELÂNİK CADDESİ 19/1
ANKARA

Sayın Başkan,

Evvelce fizibilite etüdleri ELECTRO-WATT ve TİPTON KALMBACH tarafından yapılan Karakaya barajı ve hidro elektrik santralı kat'i proje ve mukavele evrakı hazırlanması da ihaleye konmadan aynı firmaya verilmek istenmektedir.

Fizibilite etüdlerini yapan firmanın kat'i proje için de en uygun şartları teklif edeceği söylenemez. Bunun yakın bir misali Aslantaş barajının kat'i proje ihalesidir. Fizibilite etüdlerini yapan firma kat'i proje için en yüksek teklifi vermiştir.

Rekabeti ortadan kaldıran ve tekelleşmeye yol açan bu duruma karşı olduğumuzu ve Odamızın da gereken hassasiyeti göstererek karşı çıkacağını umar derin saygılarımızı bildiririm.

B

İNŞAAT MÜHENDİSLERİ ODASI
BAŞKANLIĞINA
SELÂNİK CADDESİ 19/1
ANKARA

Fizibilite etüdleri tamamlanmış bulunan Karakaya barajının kesin proje hizmetlerinin Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü tarafından doğrudan doğruya İsviçre'de kâin Electrowatt Firmasına verilmek istendiği öğrenilmiştir.

Mühendisliğin bu dalında en azından Electrowatt kadar ünlü ve yetki sahibi Uluslararası Firmalar bulunmakta iken ve baraj konusunda tecrübeli yerli Firmalarda bu firmaların işbirliği imkânı da mevcut iken memleketimiz ekonomisi bakımından son derece önemli olan bu işin Milli çıkarlarımıza ve Türk Mühendisliğinin yararına olmayan bir tutumla bu şekilde ihale edilmesi üzüntü vericidir.

Serbest rekabeti önleyen, önemli bir barajın proje kriterlerinin tartışılmasını engelliyen ve aynı zamanda yeni çıkarılmış bulunan 7/117 sayılı kararname hükümlerine uymayan bu teşebbüsün önlenmesi için Sayın Odanızca gerekli görülen tedbirlerin alınacağını temenni eder, bilvesile en derin saygılarımızı sunarız.

C

İNŞAAT MÜHENDİSLERİ ODASI
BAŞKANLIĞINA

Kati olarak öğrendiğimize göre, Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü, fizibilite etüdleri tamamlanmış bulunan Aşağı Fırat projelerinin, mühendislik ve proje işlerini beynelmilel tek bir firmaya anlaşma yoluyla ihale etmek istemektedir. Bu maksatla, projelerin teknik yönü ile direk ve yakın bir teması olmayan Maliye Bakanlığının muvaffakatini de alarak Enerji Bakanlığı vasıtasiyle, Bakanlar Kurulundan bir kararname ile Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü tek bir firmayla anlaşma yetkisini elde etmiştir.

Yine kati olarak öğrendiğimize göre, anlaşmak için düşünülen tek firma bu projelerin fizibilite etüdlerini hazırlayan Electro Watt (İsviçre Firması) ve grubudur. Nitekim, mali portresi bakımından fizibilite çalışmaları ile mukayesede büyük bir meblâğ tutan ve 150.000.000.— TL. olarak tahmin edilen mühendislik ve proje kısmını elde etmek maksadıyla bu zikredilen firma ve grubu, bu projelerin fizibilite etüd çalışmaları için verdikleri teklifi çok düşük tutmuşlar ve aynı maksatla teklif veren diğer firmaların ortalama ay - adamların (man - months) yarısına yakın bir teklif vererek ihaleyi kazanmışlardır. İşin ilk başlangıcından itibaren ve fizibilite çalışmalarını yaparken, mühendislik ve proje kısmını da kendilerinin yapacağını bilen bu İsviçre firma ve grubunun hazırladığı fizibilite etüdlerini böylece kendi imkân ve avantajlarına göre yaptıkları ihtimali açıkça ortaya çıkmaktadır. Bunun içindir ki hazırlanan bu etüdün gerek teknik ve gerek mali yönden portresinin hiçbir suretle hakikatlere uyan bağımsız bir etüd olduğuna inanmıyoruz. Bundan dolayı doğacak malî külfetleri de Türkiye'nin hiç bir suretle kaldıramıyacağı kanaatindeyiz.

Yukarıda zikredilen çok önemli bu ihtimal nedeniyledir ki kredi veren beynelmilel teşekküller (Dünya Bankası, AID, Avrupa Yatırımlar Bankası, Konsorsiyom, Oxtim Bank gibi), bu tip projelerin etüdünü hazırlayan firma ile proje ve mühendislik çalışmalarını yapan firmanın ayrı ayrı şirketler ve ayrı ayrı memleketlerden olmalarını şart koşmakta ve bunun aksi halinde kendi talimat ve tüzüklerine göre icap eden finansmanı sağlamaktan imtina etmektedirler. Bunun içindir ki yirmi milyar TL. olarak tahmin edilen bir finansmana ihtiyaç gösteren bu projelerin mühendislik ve proje işleri de etüdlerini hazırlayan aynı firmaya verildiği takdirde kredi sağlıyabilecek bu teşekküllerden finansman kapıları da kapanmış olacaktır. O zaman finansman temini için ileride Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğünün yapılan projeleri ayrı bağımsız bir firmaya tekrar kontrol ettirmek gibi düşünülen işleri de uzun bir zaman ve para kaybına dolayısıyla da Türkiye'nin kaldıramıyacağı büyük masraflara mal olacaktır. Bu arada bu projelerin finansman yokluğundan dolayı gerçekleşmemesi de mümkündür.

Yukarıdaki hususlara ilâveten, zikredilen firmanın İsviçre'den oluşu ve İsviçre'nin de bilinen beynelmilel finansman teşekküllerinden hiç birine üye olmayışı ayrı bir hendikap (mani) olarak ortaya çıkmakta ve Türkiye'nin sanayileşmesinde ve doğunun ziraat ve sulanmasında çok büyük bir aşama teşkil edecek bu projelerin istikbalinden endişe duymaktayız. Bu endişemizi Odanıza kayıt maksadıyla bildirmeyi vazife kabul ettik.

D

T. M. M. O. B.
İNŞAAT MÜHENDİSLERİ ODASI
SELÂNİK CADDESİ 19/1
ANKARA

Sayın Başkan,

Karakaya Baraj ve Hidroelektrik Santralı kati projesiyle ilgili mühendislik hizmetlerinin, başkaca bir çağrı yapılmadan, plânlamayı yürüten müşavirlik firmasına verilmesi, konuyla ilgili bazı mühendislik bürolarının Oda önünde sert tepkisine yol açmıştır. Konunun duyarlığı ve yakıştırmalara yatkın oluşu nedeniyle, ... bürosunun görüşünü aşağıdaki üç maddede kesin dille açıklamayı gerekli gördük.

1 — Karakaya barajı ulusal çıkarlara dönük, özellikle yerli kaynakları en iyi biçimde üretime aktaran bir tesistir. 1967 den bu yana ülkemizde geçerli kılınan ilkelerle, hidroelektrik üretim olanakları yüksek pu-

ant değerlere itilmekte ve enerji tüketiminin ana bölümü için, görünüşte adı bilinmeyen, gerçekte akaryakıt ithalini zorunlu kılan termik santralları plânlanmaktadır. Bu ilkeler uyarınca, baza yakın bir üretimin ekonomik bulunduğu tek su kaynağımız Fırat'tır. Karakaya barajı bu nedenle en azından 1500 Mw. lık bir fuel oil santralının kaynak ithalini önlemektedir. Bunun yanı sıra, Naran ovasının pompajla sulanması konusunda yapılan karşı çıkışlar, Taşüstü barajının düşmesi nedeniyle dayanaksız kalmıştır. Plânlama aşamasında önerilen Aşağı Fırat formülâsyonunda bir değişiklik beklenmediği gibi, bunun ilk basamağı olan **Karakaya da teknik ve ekonomik yapılırlığı çok belirli bir projedir.**

2 — . . . . . . hiç bir yabancı müşavirlik firmasının Türkiye mümessili değildir. Bu bakımdan, uluslararası bir ihaleyi körüklemek yerine, ulusal teknik gücün bu isteki katkısını arttırmak özlemindedir. Gerçekten **yeni bir ihale A yerine B firmasına Türkiye'de iş olanağı verir ve komisyoncusuna kâr sağlarsa da,** emeğiyle geçinen yerli teknik gücün durumunda bir değişiklik yaratmaz.

Diğer taraftan, **Karakaya projesinin tümüyle yerli mühendislik bürolarına devrini istemek, çok aşırı bir dilek olur,** kanısındayız. Bu konudaki gelişmeler idari yönden hangi çözüme varırsa varsın, isteğimiz kendi gücümüzle yapabileceğimiz kısımların Türk teknik personeli eliyle düzenleneceğinin sözleşmelerde kesinlikle yer almasıdır. Bu amaçla önce hangi kısımların yerli gücün olanağı içinde bulunduğunu saptamak gerekir. Oda aracılığıyla böyle bir eyleme geçilirse, bu çabanın her aşamasına içtenlikle katılacağımızı duyururuz.

3 — Aşağı Fırat formülâsyonunda bir değişiklik beklenmediğine göre, plânlamayı yöneten firmanın kati projeyi yapmasında teknik bir sakınca yoktur. Yalnız, söz konusu uygulamada, rekabetin önlenmesi nedeniyle işverenin daha pahalı hizmet satın alma olasılığı vardır.

Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü, bu konuyu açıklayan ve 7/117 No. lu kararnameyi neden uygulamıyacağını belirten bir gerekçe raporunu Maliye Bakanlığına duyurmuş ve bu katın olurunu almıştır. Gerekçe elimizde olmadan ciddi bir eleştiriyi yapmamız olanaksızdır.

Durumu bilgilerinize arz ederim.

7/117 karar sayılı ve 13456 sayı ve 27 Mart 1970 günlü Resmî Gazetede yayınlanan ihale usullerine ait kararnameden ilgili bazı maddeler.

A. MAKSAT, GAYE VE ŞÛMUL

Madde 2 — Tatbikat projeleri ve şartnameleri hazırlanmamış yapılar, inşa edilmek üzere ihaleye çıkarılmazlar. Bu projeler ve şartnameler, kamu kuruluşlarının ya kendi teşkilâtı tarafından veyahut ihtisas konularına ve hizmetin gereğine göre yerli veya lüzumu halinde yabancı müşavirlik, mühendislik, mimarlık firmaları tarafından hazırlanır.

Hizmetin bir kısmının yerli firmalar tarafından yapılması kabil olan hallerde, yabancı firmalar, yerli bir firma ile işbirliği yapmak zorundadır.

B. İHALENİN ANA PRENSİPLERİ

Madde 7 — Dördüncü maddede bahse konu olan en lâyık ve ehil müşavirlik, mühendislik, mimarlık firmasının seçilmesi için evvelâ kamu kuruluşları tarafından, bahse konu işle alâkalı ve ehli ve liyakatı kabul edilmiş firmalardan en az üç tanesine ilişik soru mektubu gönderilir. Soru mektubu gönderilecek firmalar, bunların meslek icrası için ilgili bulundukları meslek ve ihtisas odalarından alınacak ve firmaların liyakat, tecrübe ve meslekî ehliyetlerini gösteren listelerden seçilirler.

Meslek kuruluşlarına kayıt zorunluluğu bulunmayan mesleklerde ve mahallerde, konu ile ilgili firmaların tesbitinde bu ve benzeri kuruluşlardan veya diğer kaynaklardan elde edilecek diğer malûmattan yararlanılır.

Enerji ve Tabiî Kaynaklar Bakanlığının Maliye Bakanlığına Aşağı Fırat Projesinin ihalesine ilişkin mektubu.

4 Haziran 1970

Aşağı Fırat - Karakaya Barajı projelerinin tek firmadan teklif alınmak suretiyle yaptırılması Hk.

Maliye Bakanlığına
Ankara

Keban Barajının mansabında ve Fırat nehri üzerindeki Enerji kademelerinden en önemlilerinden birini teşkil edecek olan Karakaya Barajı ve Hidroelektrik Santralı projesi fizibilitesi ile birlikte ikmal edilmiştir.

Malûmları olduğu üzere Aşağı Fırat prrojesi fizibilite raporu hazırlanması hizmetleri beynelmilel bir ihale, konusu yapılmış ve en uygun teklifi vermiş olan :

Elektro - Watt Engineering Services Ltd. - İsviçre
Tipton and Kalmbach Inc. - Amerika
Sociétée Generale Pour L'industrie - İsviçre
Gizbili Consulting Engineers - Türk

firmalar grubuna iş ihale edilmişti.

Sözü edilen çalışmalar muvaffakiyetle ikmal edilmiş olup Teknik ve Ekonomik bakımdan uygun görülen ve Keban Barajının mansabında olan Karakaya Baraj ve Hidroelektrik Santralının kat'i proje çalışmalarına derhal başlanılması gerekmektedir. Yukarıda bahsolunan firmalar gurubundan barajla ilgili kısımları hazırlamış olan "Elektro - Watt Engineering Services Ltd. - İsviçre" firmasının ehliyet ve çalışmaları DSİ. Genel Müdürlüğünce tatminkâr ve memnuniyet verici bulunmuştur. Bu bakımdan kati proje işinin özelliği de nazarı itibare alınarak adı geçen firmaya teklif alma suretiyle yaptırılması uygun görülmektedir.

Yukarıda arz edilen sebebe binaen "Aşağı Fırat Projesi Karakaya Barajı ve Hidroelektrik Santralı" kat'i proje yapımı işinin DSİ. Genel Müdürlüğünün kuruluşuna mütedair 6200 sayılı Kanunun 34. maddesi gereğince tatbik edilecek esasların 5. maddesi (a) bendi gereğince teklif alınmak suretiyle yapılmasına müsaade veren Bakanlar Kurulu kararının istihsaline mütedair Bakanlığınız uygun mütalaâsının bildirilmesini saygı ile rica ederim.

Enerji ve Tabiî Kaynaklar
Bakanı
Nahit MENTEŞE

Burada sunulan yazı esas olarak Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğünün G. Yayın No. 667, Grup No. X, Özel No. 65, S. 42, 57, 58 den alınmıştır.

Aşağı Fırat Projesi Fizibilite Etüdleri Hakkında Özet Bilgiler

Aşağı Fırat projesi olarak isimlendirilen proje, Fırat nehri üzerinde Keban barajı mansabından Karababa boğazına kadar olan düşüden enerji üretmek ve Fırat nehrinin doğusunda yeralan Güney - Doğu Anadolu ovalarını sulamak üzere tesbit edilmiş bir projedir.

Mezkûr düşüden istifade ile enerji üretmek ve Güney - Doğu Anadolu ovalarının sulanması maksadiyle 10 yıldan beri gerek EİE., gerekse DSİ. muhtelif kademede etüdler yapmışlar ve değişik hal suretleri tesbit etmişlerdir. Ancak bu etüdlerin hiç birisi plânlama (fizibilite) kademesinde olmamıştır.

Aşağı Fırat projesi formülasyonunun fizibilite kademesinde doneler olmaksızın nihai olarak tesbiti de mümkün olmamaktadır.

Bu maksatla gerek EİE. ve gerekse DSİ. 10 yıldan beri proje sahası ile ilgili jeolojik, topoğrafik, arazi tasnifi, zirai ekonomi, enerji ve mümasili diğer ana donelerin toplanması üzerinde çalışmışlardır. Projenin çok yüksek barajları, büyük kurulu güçte HES leri ve çok büyük kapasitede isale kanalları, büyük sulama sahalarını içine alması sebebiyle mevzuun fizibilite kademesindeki etütleri beynelmilel firmalar arasındaki ihaleye çıkarılmış ve proje, 17 Haziran 1968 de Electro-Watt (İsviçre), Société Générale Pour L'industrie (İsviçre), Tipton ve Kalmbach (USA) ve Gizbili Mühendislik firmalar topluluğuna ihale edilmiştir.

Fizibilite etütlerine kredi mektubunun açılmasından sonra Ekim 1968 de başlanmış olup önce 17 ay süre tanınmış, sonra bu süre uzatılarak 21 aya çıkarılmıştır.

Etütlere ait nihai rapor Mart 1970 sonunda DSİ'ye teslim edilmiş olacaktır. Keban - Karababa boğazı arasındaki düşüden optimum enerjiyi üretmek ve Güney - Doğu Anadolu ovalarını sulamak üzere 7 esas alternatif incelenmiştir. Su alma yeri ve isale şekli ile ilgili varyantlar da dikkate alınırsa etüt edilen alternatif adedi 22 dir.

Etüd edilen 7 esas alternatif şunlardır :

Alt. 1) Yüksek Taşüstü B. + Alçak Karababa Barajı - Sulama Taşüstünden Cazibe ile.

Alt. 1/2) Yüksek Gölköy B. — Orta Karababa Barajı - Sulama Gölköyden Cazibe ile.

Alt. 2) Karakaya B. — Yüksek Karababa Barajı - Sulama Karababadan Pompajla ve Cazibe ile.

Alt. 3) Karakaya B. — Alçak Taşüstü B. - Alçak Karababa B. - Sulama Alçak Taşüstü barajından pompajla.

Alt. 4) Karakaya B. — Alçak Taşüstü B. - Alçak Karababa B. - Sulama Alçak Taşüstü ve Alçak Karababadan pompajla.

Alt. 5) Karakaya B. — Alçak Taşüstü B. - Alçak Karababa B. - Sulama Alçak Karababa barajından pompajla.

Alt. 6) Karakaya B. — Alçak Gölköy B. - Orta Karababa B. - Sulama Orta Karababa barajından pompajla.

Bu alternatiflerde incelenen baraj tipleri de şöyledir :

Karakaya	IA	Kemer (Tünelli dolusavaklı)
	IB	Kemer (Şüt dolusavaklı)
	II	Kaya dolgu
	III.	Beton ağırlık
Yüksek Gölköy		Kaya dolgu
Alçak Gölköy		Beton ağırlık
Yüksek Taşüstü		Kaya dolgu
Alçak Taşüstü		Kaya dolgu
Yüksek Karababa		Kaya dolgu
Orta Karababa	I	Kaya dolgu
	II	Beton payandalı
Alçak Karababa	I	Kaya dolgu
	II	Beton payandalı

Sulama için su alma yeri, şekli ve isale kanalı, güzergâhı ile ilgili varyantlarda dahil edilerek incelenen 22 alternatif'den seçilen 6E yan sütunda verilmiştir.

TEKLİF EDİLEN ALTERNATİF
Alternatif 6E

Orta Karababa Pompalı Çözüm

Alternatif 6E, Karakaya, Alçak Gölköy ve Orta Karababa barajları ile bunlara ait HES. ler ve 766.000 ha. lık sulamadan ibarettir. 700.000 ha. lık sulama orta Karababa rezervuarından yapılacaktır. Bu sulamanın bir kısmı barajın hemen membaında Bedir pompajı, Bedir rezervuarı ve Urfa tüneli ile, diğer kısmı gene orta Karababa baraj rezervuarının Hilvan kesimindeki pompaj vasıtasıyla yapılacaktır.

Karakaya Barajı ve Hidroelektrik Santralı — **Fırat nehri havzası toplam 5300 Mw. lık bir potansiyele ve 23.900 x 10^6 kwh. enerji üretebilecek kapasitededir. Ayrıca 1.288.000 hektar arazinin de sulaması yapılabilecektir. Fırat havzası developmanında ilk basamağı teşkil eden Keban barajı 152 m. düşü ve 1240 Mw. kurulu gücü olan bir santrala sahiptir.**

Karakaya baraj ve HES., Keban baraj ve HES. mansabındaki kademeyi teşkil etmekte ve enerji üretimi bakımından Türkiye'nin en büyük projelerinden biri olmaktadır. Santralın 1500 Mw. kurulu gücü olup senelik 6,029 x 10^6 kwh. förm ve 11.111 x 10^6 kwh. sekonder enerji üretebilecek kapasitededir. (1968 yılında Türkiye'de üretilen enerji 6.836 x 10^6 kwh. idi ve bütün santralların kurulu güçlerinin toplamı 2000 Mw. civarında idi.)

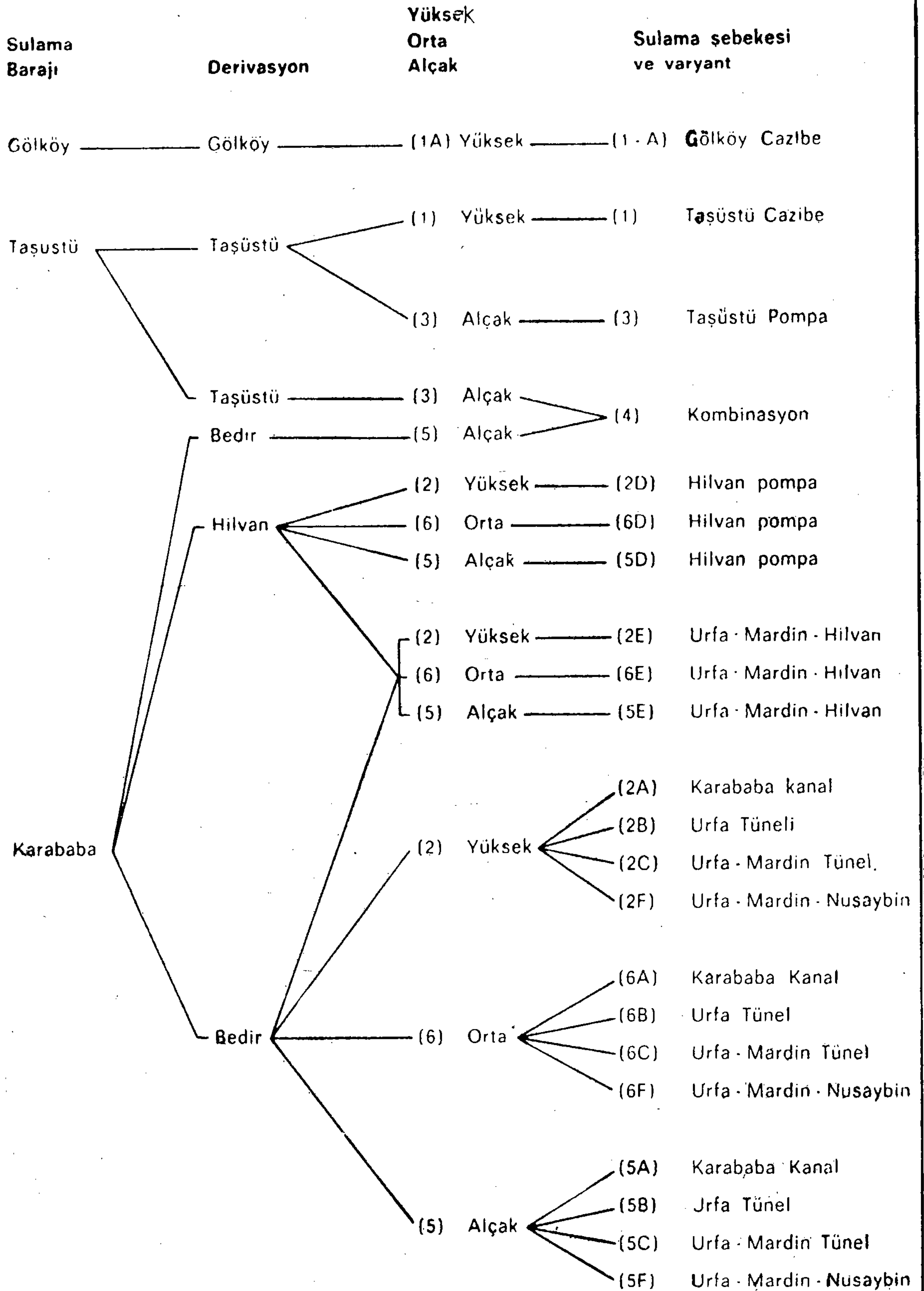
Karakaya projesinin gerçekleşmesiyle Keban'ın enerji üretimi de 331 x 10^6 kwh. fazlalaşacaktır. Dolayısıyla Karakaya projesinden dolayı üretilen enerji 7.471 x 10^6 kwh. a ulaşmış olacaktır. (Keban'da üretilen enerji 5.869 x 10^6 kwh. tır.)

Baraj yeri Çüngüş'ün 13 Km. batısında, Keban'ın 166 Km. mansabında Fırat nehri üzerindedir. Nehir kotu 533, Max. su seviyesi 693 olup Keban HES. kuyruk suyuna dayanır.

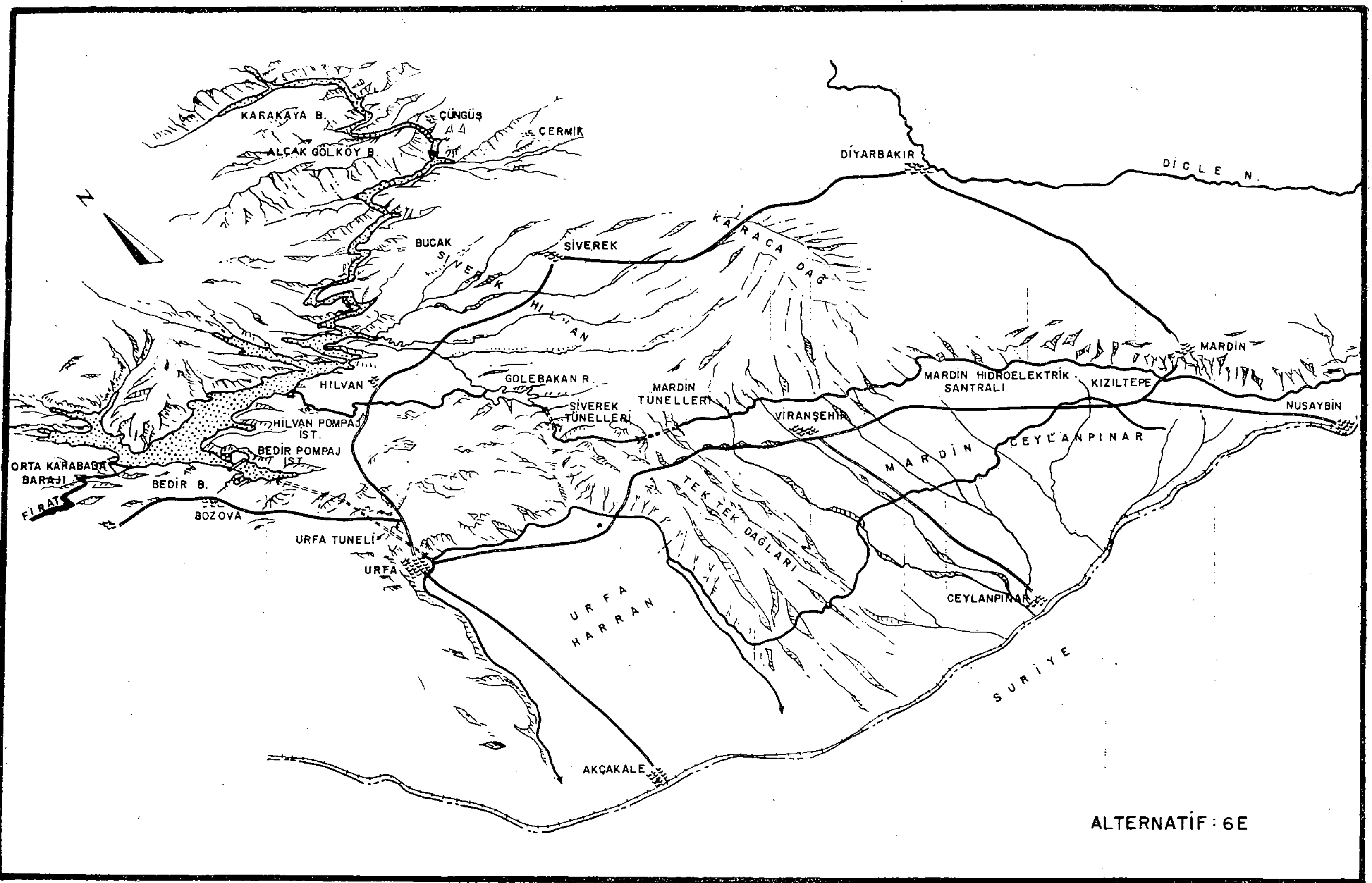
Baraj yerinin yamaç ve temeli mika ve hornbend gnayslarından ibarettir. Topoğrafik ve jeolojik olarak baraj yeri yüksek bir dolgu veya beton baraj inşaasına müsaittir.

Karakaya projesinin bazı karakteristikleri şunlardır :

1 — Yeri :
Drenaj sahası : 80.538 Km²
Senelik ortalama debi : 22.880 x 10^6 m³
Ortalama : 725 m³/sn



Sulama
Barajı
Derivasyon
Yüksek
Orta
Alçak
Sulama şebekesi
ve varyant
Gölköy
Gölköy
(1A) Yüksek
(1 - A)
Gölköy Cazibe
Taşustü
Taşüstü
(1) Yüksek
(1)
Taşüstü Cazibe
(3) Alçak
(3)
Taşüstü Pompa
Taşüstü
(3) Alçak
Bedır
(5) Alçak
(4)
Kombinasyon
Hilvan
(2) Yüksek
(2D)
Hilvan pompa
(6) Orta
(6D)
Hilvan pompa
(5) Alçak
(5D)
Hilvan pompa
(2) Yüksek
(2E)
Urfa - Mardin - Hilvan
(6) Orta
(6E)
Urfa - Mardin - Hılvan
(5) Alçak
(5E)
Urfa - Mardin - Hilvan
Karababa
(2) Yüksek
(2A)
Karababa kanal
(2B)
Urfa Tüneli
(2C)
Urfa - Mardin Tünel.
(2F)
Urfa - Mardin - Nusaybin
Bedir
(6) Orta
(6A)
Karababa Kanal
(6B)
Urfa Tünel
(6C)
Urfa - Mardin Tünel
(6F)
Urfa - Mardin - Nusaybin
(5) Alçak
(5A)
Karababa Kanal
(5B)
Jrfa Tünel
(5C)
Urfa - Mardin Tünel
(5F)
Urfa - Mardin - Nusaybin


KARAKAYA B.
ÇÜNGÜŞ
ÇERMİK
ALÇAK GÖLKÖY B.
DİYARBAKIR
D İ C L E N.
N
BUCAK
SİVEREK
K A R A C A D A Ğ
S İ V E R E K
H İ L V A N
MARDİN
HİLVAN
GÖLEBAKAN R.
MARDİN TÜNELLERİ
MARDİN HİDROELEKTRİK SANTRALI
KIZILTEPE
NUSAYBİN
SİVEREK TÜNELLERİ
VİRANŞEHİR
HİLVAN POMPAJ İST.
BEDİR POMPAJ İST.
M A R D İ N
C E Y L A N P I N A R
ORTA KARABABA BARAJI
BEDİR B.
FIRAT
BOZOVA
T E K T E K D A Ğ L A R I
URFA TÜNELİ
URFA
U R F A
H A R R A N
CEYLANPINAR
S U R İ Y E
AKÇAKALE
ALTERNATİF : 6E

2 — Rezervuar :
Rezervuar sahası : 298 Km^2
Depolama hacmi : 9.580 x 10^6 m^3
Kullanılır hacim : 5.580 x 10^6 m^3
Ölü hacim : 4.000 x 10^6 m^3
3 — Baraj :
Beton hacmi : 1,36 x 10^6 m^3
4 — Dalusavak :
Kapasitesi : 17.000 m^3/sn.
Radyal kapaklar : 12 x 13 m.
5 — Santral :
Ünite kapasitesi : 250 Mw.
Ünite adedi : 6
Türbin tipi : Francis.
Rated head : 142 m.
Ünite kapasitesi : 197 m^3/sn.
6 — Proje maliyeti :
Proje inşaat maliyeti : 3.238 x 10^6 TL. dır.

Projenin dış finansman ihtiyacı : 136 x 10^3 $

Yüksek gerilim hatları : 467 x 10^6 TL.

Yüksek gerilim hatları için dış finansman ihtiyacı : 24 x 10^6 $.

İlk çalışmalar 2 kemer, 1 kemer - ağırlık ve 1 kaya doldu tipi için yapılmıştır.

Keşifler, temelden 180 m. yüksekliğinde 380 m. kret uzunluğunda ve 730.000 m^3 beton hacimli, çifte eğrilikli ince kemer baraj tipinin en ucuz olacağını göstermiştir.

17.000 m^3/sn. lik max. fezeyanı geçirmek üzere her iki sahilde 2 şer dolu savak tüneli düşünülmüştür. Bunlardan birinden, inşaat esnasında derivasyon tüneli olarak faydalanılacaktır. 6 üniteli 1500 Mw. güçteki santral sol sahilde ve barajın eteğindedir. Su alma sistemi her biri 6 türbinin ikisine hizmet edecek şekilde 3 er adet su alma kulesi basınçlı şaft, ve basınçlı tünel ihtiva eder.

Bu ince kemer baraj maliyeti alternatifleri kıymetlendirmek için kullanılmıştır. Bununla beraber, etekte ve kavisli bir HES. ihtiva eden kemer - ağırlık barajı da hemen hemen aynı maliyettedir. Baraj kreti ve HES. üzerinden dolusavaklı kemer - ağırlık baraj, dolusavak tünellerini elimine ettiği gibi ilâveten bazı teknik avantajları da vardır. İlerlemekte olan çalışmalar neticesinde, nihai raporda, baraj tipi hakkında kesin karar verilebilecektir.

Karakaya santralında üretilen enerjinin maliyeti 5,7 krş./kwh. tır. Keban veya Elbistan şalt sahasında bu miktar 5.9 krş./kwh. olmaktadır. Enterkonekte sistemdeki ortalama enerji fiatı ise 9.2 krş./kwh. dır.

Karakayanın santralla yapılan mukayesesinde, bir senede aynı enerjiyi elde etmek için 1,2 x 10^6 ton fuel - oil yakmak gerektiği saptanmıştır. Bugünkü fiatlarla (vergi hariç) fuel - oil için senelik harcamalar 168 x 10^6 TL. na ulaşmaktadır. Buradan çıkartılan netice Karakaya santralının Türk ekonomisine her yıl 18,7 x 10^6 dolar kazandırmış olacağıdır.

Senelik faiz % 8 ve senelik eskalasyon % 2 alındığı takdirde proje maliyeti 5.655 x 10^6 TL. ve 2.487 x 10^6 dolara ulaşmaktadır.

Alçak Gölköy Barajı — Baraj yeri Karakaya baraj yerinin 29 Km. ve Yüksek Gölköy aksının 500 m. mansabındadır. Talveg kotu 480 dir. Max su seviyesi 542 olup Karakaya HES. kuyruk suyuna dayanır. Menbaa doğru dimdik dalımlı dolomitik kalkerler gerek yamaç ve gerekse temeli teşkil ederler.

Baraj ağırlık - beton tipte olup sol yarısı, 400 Mw. kurulu güçte 4 üniteli yarı açık HES'e su almak için payandalı kesittedir. Baraj temelin en alçak noktasından 87 m. yüksekliğinde ve 320 m. kıret uzunluğundadır. Barajın sağ yarısı, baraj eteğinin 150 m. mansabında nehire karışan 17.000 m^3/sn. kapasiteli kapaklı dolu savağı kapsayacak şekilde projelenmiştir. Barajın dolusavaklı kısmı bir batardo içerisinde inşa edilip derivasyon, bu gövdenin içinde bırakılarak mecralarda yapılan baraj ve HES in 4 senede inşa edilebileceği dikkate alınmıştır.

Orta Karababa Barajı — Baraj yeri Karababa boğazının girişinde ve Gölköy barajının 152 Km. mansabındadır. Talveg kotu 383, Max. rezervuar seviyesi 485 m. olup Gölköy HES kuyruk suyuna dayanır. Baraj dolamatik kalkerler üzerindeki ince tabakalı ve büyük kalınlık veren kalkerler üzerine oturur.

İlk çalışmalar kaya dolgu ve beton payandalı tipler üzerinde yapılmış payandalı tip daha ucuz bulunduğundan alternatif mukayeselerinde esas alınmıştır. Payandalı tip 120 m. yükseklikte 1250 m. kret uzunluğunda ve 3,4 milyon beton hacmindedir. Dolusavak ve HES'e su alma sistemi esas baraj yapısı içinde düşünülmüştür.

HES, 800 Mw. güçte ve 5 üniteli olup barajın eteğinde yeralır. Baraj ve HES'in 6 yılda inşa edilebileceği düşünülmüştür.

ALTERNATİF 6 E

TAHMİN EDİLEN YATIRIM

(Bütün değerler milyon liradır)

Yatırım maliyeti

ENERJİ		SULAMA ÇALIŞMALARI		ÇOK MAKSATLI PROJE	
Karakaya barajı ve HES.	3,259	Bedir pompa istasyonu	846		
Alçak Gölköy barajı	989	Bedir barajı	363		
Orta Karababa barajı	2,774	Hilvan pompa istasyonu	1,341		
Nakil hattı	436	Dahili nakil kotları	0		
		Sulama	15,805		
Toplam	7,458	Toplam	18,355	Toplam	25,813

YILLIK İŞLETME MASRAFLARI

		İşletme ve bakım	98		
Baraj, santral ve nakil hatları		Pompa için enerji	223		
işletme - bakım masrafları	27	Derive edilen suyun enerji kıymeti	92		
Toplam	27	Toplam	413	Toplam	440

EKONOMİK PARAMETRELER

75 yıl sürede % 7 faizden bugünkü kıymetlerin yıllık değerleri

Yatırım (yenileme dahil)	4,683	Yatırım (yenileme dahil)	7,679	Yatırım (yenileme dahil)	12,362
Yıllık masraf	201	Yıllık masraf	1,498	Yıllık masraf	1,320
Brüt fayda	9,281 (8902)	Brüt fayda	15,012	Brüt fayda	23,914
Net fayda	4,397	Net fayda	5,835	Net fayda	10,232
Fayda - masraf oranı	1.94	Fayda - masraf oranı	1,76	Fayda - masraf oranı	1.83
Geri ödeme yüzdesi	12.14	Geri ödeme yüzdesi	9.58	Geri ödeme yüzdesi	10.41
(Tam sulama ile)					

Sulama Şebekesi — **Toplam olarak 300 000 hektar arazinin sulanması öngörülen 1 inci ve 2 nci merhalede su İncesu deresi üzerindeki Bedir barajına pompa edilerek 300.000 ha. ın sulanması öngörülmüştür. Pompa istasyonunda statik terfi yüksekliği 60 m. olup terfi edilen azami su 308 m/sa. dır. Bedir barajı rezervuar işletmesi 538 - 540 arasında değişmektedir. Su, Bedir barajından Urfa - Harran ovasının başına 26,4 Km. lik cazibeli bir tünelle isale edilmektedir.**

Urfa tünel çıkışından kısa bir mesafe sonra kanal ikiye ayrılır ve bir kol Urfa ovasının batı sınırı boyunca uzanır. Diğer kol ovanın doğu tarafına ulaşır ve sonra Mardin - Ceylânpınar arasında 164.000 ha. araziyi sulamak üzere Tektek platosunun güney kısmını kateder.

Üçüncü merhale, Hilvan pompajı ile Karababa rezervuarından toplam 400.000 ha. lık sahanın sulanmasıdır. Bu sulamada pompa yüksekliği takriben 173 m. olup max terfi edilecek su 437 m^3/sa. dır.

İsale kanalı önce doğuya doğru uzanır ve Siverek - Hilvan ovasını katederek Gölebakan rezervuarına varır. Daha sonra kanal 5,7 Km. uzunluğunda Siverek tünellerine girer ve güney istikametine döner. Tektek dağlarını 7,9 Km. uzunluğunda Mardin tüneli ile geçerek Mardin - Ceylânpınar ovasına varır. Mardin tünelinden sonra üzerinde Mardin HES. düşünülen kanalla Derik civarında 72 m. lik bir düşüden enerji elde edilecektir. Santral çıkışından sonra kanal Cizre ovası pompa istasyonuna kadar uzamaktadır.

Bu projede başlangıç pompajlarından sonra uzanan kanal sistemi ile 482.720 ha. ikinci pompajlarla ise 217.280 ha. arazinin sulanması öngörülmüştür.

Söz konusu ihale üzerine Odamız Avukatının görüşü.

İnşaat Mühendisleri Odası
Sayın Başkanlığına
Ankara

Karakaya Barajının Aşağı Fırat fizibilite etüdlerini yapan Elektrowatt Firmasına kesin projelerin yapımını vermesi ile ilgili yazılar incelendi :

1 — Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğünün 6200 sayılı kuruluş Kanununun 2. maddesi "L' fıkrası "Amme menfaatine uygun olarak hareket etme" zorunluluğunu belirtir. Bahis konusu uygulamada D.S.İ. ilkin kendi kuruluş yasasına uymamış, kamu yararına değil, aksine yabancı bir firmaya öncelik ve imtiyaz hakkı tanımıştır.

Kaldı ki, Elektrowatt Firmasının fizibilite etüdlerini, öteki isteklilerden çok düşük fiyatla yapmış olması karşılıklı danışıklı döğüş uyarınca böyle bir imtiyaz yoluna gidilmiş bulunmaktadır.

2 — 2490 sayılı Arttırma - Eksiltme ve İhale Kanununun 4. madde B fıkrasına göre; fizibilite çalışmaları yapan firmanın aslında kesin proje ihalesine girmemesi gerekir. 7. madde ilân zorunluluğunu işverene yükler. İşveren ancak 14. madde uyarınca, âcil hallerde veya ihalenin Devlet için menfaati olduğu kanısına varılırsa Bakanlar Kurulunca alınacak özel bir kararla istenilen firmaya projeyi yaptırabilir. Anlaşıldığına göre DSİ. bu lâzimelerin hiçbirine uymamıştır.

3 — 6224 sayılı Yabancı Sermayeyi Teşvik Kanununun 1. maddesi "C" fıkrası "İnhisar veya hususi bir imtiyaz ifade etmemesi" ve 10. Maddesi "Yerli sermaye ve teşebbüslere tanınan bütün haklar, muafiyet ve kolaylıklardan, ayni sahada çalışan yabancı sermaye ve teşebbüsler de aynı şartlar dahilinde istifade ederler" der.

DSİ. bu uygulamada Yabancı Sermaye ve teşebbüsü kanuni hakların dışına çıkarak açık rekabeti ve kamu yararını bir yana iterek Elektrowat Firmasını seçme yoluna gitmiştir. Bu tutum Genel Müdürlüğün özel hesaplarla hareket ettiğini kanıtlar görüşündeyiz. Çünkü yapılan işlemde hiçbir hukukilik aranmamıştır.

Sayın Oda Başkanımız Sedat Özkol'un, ilgililere ilettiği mektupta da belirttiği gibi, "Aşağı Fırat havzasının fizibilite etüdlerinin Karakaya Barajı gibi ana tesisinin kesin proje yapımına geçilmeden önce, getirilen çözümün Türkiyenin sanayi durumu ve öteki gerçekleri karşısında incelenmesi" gerekir.

4 — Son olarak Bakanlar Kurulunun 7/117 Sayılı "Proje İhale Usulüne Dair Esaslar" adlı Kararnamesine taban tabana çelişik bir davranışa girilmiş bulunulmaktadır.

Her ne kadar D Bürosu : Oda'ya yazdığı cevabi mektupta; Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğünün bu konuyu açıklayan ve 7/117 Sayılı Kararnameyi neden uygulayamayacağını belirten bir gerekçe raporunu Maliye Bakanlığına duyurduğunu belirtiyorsa da, bu hal DSİ. yi sorumluluktan kurtarmaz.

Yine ayni mektupta yazılan; "Plânlamayı yöneten firmanın kati projeyi yapmasında teknik bir sakınca yoktur" ibaresi yeterli bir görüş değildir. Bu bir paravanadır ve hukukîlikten kaçma sonucunu doğurur. Ve de mevcut kanunlar karşısında açıkça çelişme ve sakınca vardır. Proje ihalesinde daha avantajlı bir yabancı veya yerli firmanın çıkmayacağını kimse temin edemez.

SONUÇ :

Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğünün fizibilite etüdlerini yapan ayni Elektrowatt Firmasına kesin projelerin ihale yapılmadan ve usulüne uyulmadan verilmesi, hukukumuza ve mevcut tüm kanunlarımıza aykırıdır. Kaldı ki, bahsedildiği gibi, Türkiyemiz açısından yararlı bir yönü de yoktur.

Kesin projeler için; başka firmalardan da teklif istemek, yürürlükteki "Proje ihale usüllerine" ve "Yatırımlarda tekelciliğe yer verilmeden yerli mal ve hizmet kullanılması" esaslarına uygun olarak yapılmalıdır.

Saygılarımla,
Av. Turgut AKIN

Sayın İhsan Topaloğlu'nun Yeni Gazete'de yayınlanan demeci.

YENİ GAZETE

Türkiye'nin en büyük girişimi olan 30 milyar liralık Aşağı Fırat Projesi ihaleye çıkarıldı

BÜTÜN DOĞU BÖLGESİ TAM BİR SANAYİLEŞME İMKÂNINA KAVUŞACAK

TÜRKİYE'NİN BUĞDAY YÖNÜNDEN DIŞA BAĞLILIĞI SONA ERECEK

GÜNEYDOĞU, YENİ BİR HUBUBAT ANBARI OLACAK

Enerji ve Tabiî Kaynaklar Bakanı İhsan Topaloğlu Aşağı Fırat Projesinin ihaleye çıkarıldığını bildirmiştir. Bakan, gazetemize yaptığı açıklamada özetle şunları söylemiştir :

"Aşağı Fırat, Keban ile mukayese edilemiyecek kadar büyük bir projedir. Keban sadece bir enerji yatırımıdır. Oysa, Aşağı Fırat'ta ilk hedef sulamadır. Ayrıca dünyanın sayılı barajlarından biri de bu proje içinde ele alınmaktadır. Aşağı Fırat ile Doğu bölgesinin sanayileşmesi için gerekli ucuz ve bol elektrik de sağlanacaktır. Halen Doğu bölgesinde küçük motorlarla enerji elde edilmekte, bu da hem pahalı olmakta, hem de sanayinin ihtiyacını karşılamamaktadır.

GENİŞ SULAMA

Proje yapımı ihaleye çıkarılmıştır. 25 - 30 milyarlık bu projenin gerçekleşmesi ile, Türkiye'nin buğday yönünden dışarıya bağlılığı sona erecektir. Uçsuz, bucaksız Mardin, Haran, Urfa ovaları hububat ambarı haline getirilecektir.

Proje ile ilgili dış finansman kaynakları bulunacaktır.

Odamızın Başbakanlığa, Maliye Bakanlığına, Sayıştay Başkanlığına, Devlet Plânlama Teşkilâtına ve Devlet Su İşlerine yazdığı mektup.

Güney - Doğu illerimizde 750.000 hektarlık bir sulama konusunu kapsamak üzere Aşağı Fırat havzasında yapılması planlanan Karakaya barajının fizibitile etüdleri ve kesin projelerinin yapımı hakkındaki endişelerimizi ve karşı olan görüşlerimizi bildirmekte zorunluk olmuştur. Şöyle ki,

Bilindiği gibi Karakaya Barajı bir menba barajıdır. Bu menba barajından - getirilen çözüme göre - pompaj ile sulama öngörüldükten sonra, alt kademedeki mansab barajlarında cazibe ile sulama yapılması söz konusu olmayacak, bütün bu alt kademe barajlarında çözüm için artık seçim şansı kalmayacaktır. Böylece daha da artan önemiyle, Karakaya Barajı fizibilite etüdü üzerinde çok büyük bir dikkatle durulması gerekmektedir.

Gerçekten Karakaya ve sonraki mansap barajlarının büyük ovaları pompajla sulamasının, önce Türkiyenin sanayi şartlarına uymadığı ortadadır.

Esasen, Esher Wyss gibi bir türbin ve moto-pomp fabrikasının paravanı durumunda görülen Elektrowatt grubunun, Aşağı Fırat fizibilite etüdlerini, öteki isteklilerden çok düşük fiatla yapmış olmasının gerçek nedenini bu doğrutuda aramak lâzımdır.

Bugün de Karakaya Barajı kesin projelerinin aynı Elektrowatt firmasınca yapılmak istenmesinin arkasında, - pek açık biçimde - adı geçen firmanın getirdiği pompaj sisteminden vaz geçilmemesi ve dolayısıyla Türkimizin de ileriye doğru süresiz olarak bağımlı kalacağı yapımcı yabancı firmaların siluetleri görülmektedir.

Hidroelektrik santrallar dahil olmak üzere öteki kesimlerdeki bir çok proje kredi beklemekte iken, söz konusu projenin fizibilite etüdleri sırasında inşaat kredisi alabilmesi, projesinin ihalesi konusunda gösterilen acelecilik yukarıdaki görüşü doğrular niteliktedir.

Buraya kadar, Karakaya Barajının enerji yönünden önemi yanında Güney ovalarının sulanması bakımından, pompaj dışındaki alternatiflerin bir kesinliğe bağlanması ve yatırım yapılmadan önce fizibilite etüdünün başka bir görüşle, yurt gerçeklerine uygunluğunun irdelenmesi zorunluğuna olan inancımızı belirtmiş bulunuyoruz.

Bunun için kesin projelerin başkaca teklif almadan ısrarla Elektrowatt'a verilmesini yurt çıkarlarına ve sorunun çözüm biçimine kesinlikle karşı bulunuyoruz.

Ayrıca :

Fizibilite etüdünü yapan gruptan biri olması gibi - temelde yalnışlığını ortaya koymak istediğimiz - bir nedenle kesin projelerin doğrudan doğruya Elektrowatt firmasına verilmek istenmesi,

1 — Baştan sona kadar 7/117 sayılı kararnameye ve,

2 — 22.2.1965 gün ve 11935 sayılı Resmî Gazete'de yayınlanan "yatırımlarda yerli mamüllerin kullanılması" hakkındaki yönetmeliğin mad. 4/d. 7 deki "ihalelerin yalnız bir müessesenin katılacağı biçimde düzenlenemeyeceği" ve mad. 5/a daki "hizmetlerin ve projelerin Türkiye'de yapılmasını öngören" hükümlerine açıkça aykırıdır.

Bu aykırılıklara projenin verilmek istendiği Elektrowatt firmasının Türkiyedeki temsilcisinin şu anda, yalnız kendi kendisini temsil eder göründüğü,

Projenin Türkiye'de yapılmasını sağlayacak gelişmiş bir bürosunun olmadığı,

Aslında yabancı firmanın da işin tümünü kendi memleketinde yaptırmak istediği hususlarının eklenmesi mümkündür.

Odamız, Aşağı Fırat havzasının fizibilite etüdlerinin, Karakaya Barajı gibi ana tesisinin kesin proje yapımına geçilmeden önce, getirilen çözü-

mün Türkiye'nin sanayi durumu ve öteki gerçekleri karşısında incelenmesini,

Bunun için Aslantaş ve Ayvacık Barajlarında olduğu gibi, kesin projeler için başka firmalardan da teklif istenerek çözümün tahkikini ve bununla beraber kesin projelerin, yürürlükteki (proje ihale usüllerine) ve (yatırımlarda tekelciliğe) yer verilmeden yerli mal ve yerli hizmet kullanılması esaslarına) uygun olarak yapılmasını istemektedir.

Bu görüş ve düşünceye uymayan tutum ve davranışları, nereden gelirse gelsin Odamız, kamu ve meslek oyuna açıklayacak, yukarıda belirtildiği kadarıyla önemi ortada olan bu konuyu yurt yararına ve yasalara aykırı şekilde, diledikleri gibi, diledliklerine yaptırmak isteyenlerin vargücüyle karşısında olacağını bilgilerinize sunar, gereğini rica ederiz.

Saygılarımızla,

BAŞKAN

İmza

Sedat ÖZKOL

Devlet Su İşleri 10. Bölge Müdürünün Milliyet gazetesinde yayınlanan demeci.

Milliyet

Fırat üzerinde 4 milyar liraya Karakaya Barajı kurulacak

Ortadoğu'nun en büyük enerji barajı olacağı bildirilen Karakaya Barajı ile ilgili çalışmalar tamamlanmış ve baraj alanında kalacak toprakların istimlâkine başlanmıştır.

Yılda sekiz milyar kilowat enerji üreteceği açıklanan Karakaya Barajı'nın temeli 1972 yılında atılacaktır.

Devlet Su İşleri 10. Bölge Müdürü, "Keban Barajının üreteceği enerjinin iki mislini üretecek Karakaya Barajının ortalama 4 milyar liraya mal olacağını" açıklamıştır.

"Karakaya Barajının ayni zamanda Türkiye'nin en yüksek Barajı olacağını" bildiren DSİ. 10. Bölge Müdürü Hüseyin Bahar, "Karakaya Barajının temelden yüksekliği 180 metre olacaktır. Kret uzunluğu ise 380 metredir. Karakaya Barajı gölü Keman'a dayanacaktır" demiştir.

28 MİLYAR LİRALIK YATIRIM YAPILACAK

"Fırat havzası planlaması çevresinde yapılan çalışmaların devam ettiğini" belirten DSİ Müdürlüğü yetkilileri, "Keban ve Karakaya Barajlarından sonra Fırat nehri üzerinde Karababa ile Gökay barajlarının inşaatına başlanacağı, bütün bu işler için 28 milyar lira yatırım yapılacağını" söylemişlerdir.

Elektrik Mühendisleri Odasının aylık yayın organında yayınlanan bir yazı.

BİR ÖRNEK, BİR DERS

KEBAN BARAJI (*)

Birinci Beş Yıllık Kalkınma plânının en büyük projesi olan ve parlak nutuklarla halka duyurulan, yalnız elektrik enerjisi üretme amacına yönelik KEBAN BARAJI ve H. E. TESİSLERİNİN rantabilite yönünden gerçek maliyetinin çıkarılıp sonucun kamu oyuna duyurulması için 1965 yılında odamızda 16 üyeden oluşan bir Özel İhtisas Komisyonu kurulmuş ve komisyon üyelerinden 13'nün katıldığı komisyon çoğunluk raporu hazırlamıştı.

Keban Barajının inşaat ihalesi 696,4 milyon TL. dır. Fakat, bugünkü tahminlere göre, yukarıdaki bedel 1576 milyona ulaşmış bulunuyor.

Ayrıca, 19 Şubat 1962'de mukavelesi imzalanan bu yatırım, (işe başlama tarihi : 7 Mart 1966) bitiş tarihi Temmuz 1971 iken, sondajlarda, projelerin hazırlanmasında ve verilerin değerlendirilmesinde yapılan sakınılabilir büyük hatalar sonucu, yukarıda değindiğimiz maliyet artışına ilâve olarak, inşaat süresi Ekim 1973 tarihine kadar gecikmiştir.

Elektrik Mühendisleri Odası'nın raporu göz önüne alınmadı ve inşaata başlandığından bu yana da beş yıldan fazla zaman geçti. Bir Cumhuriyet Senatosu üyesi, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı tarafından cevaplandırılmak üzere Cumhuriyet Senatosu Başkanlığına bir soru önergesi verdi. Bu sorular komisyonumuzca düzenlenmiş sorulardır. Uzun bir süre sonra alınan cevaplar değerlendirildi. Aşağıda Bakanlık cevaplarını ve Elektrik Mühendisleri Odası'nın eleştirilerini bulacaksınız.

Soru : 1

Yabancı müşavir firmalar tarafından hazırlanan fizibilite raporlarına göre tesisin 1970 yılında bitirileceği öngörülmüş ve rantabilite ve maliyet hesapları da ona göre yapılmıştı. Bu defa husule gelen bu gecikme sebebiyle yukarda bahsi geçen rapor ve hesapların isabet ve yanılma dereceleri ne kadardır?

Cevap : 1

Vukua gelen gecikmeler sebebiyle projenin rantabilite ve maliyet hesaplarına ters yönden etkisi olan husus, inşaat süresince tahakkuk eden faiz ve Keban enerjisinden istifade edilmeden geçecek olan süredir. Maliyet tahminlerindeki en büyük artış istimlâk değerinde olmuştur. Fizibilite raporunda 300 milyon TL. civarında düşünülen istimlâk bedelleri takriben 1 Milyar TL. na yükselmiş bulunmaktadır.

Eleştiri :

Bakanlığın cevabı sorunun tam cevabı görünmemektedir. Hiç kuşkusuz 1970 yılında bitirilmesi halinde çeşitli zorlamalarla hesabi olarak fizibl gibi gösterilen bir tesisin bitme tarihinin giderek 1973 ya da 1974 yılına ertelenmesinin fizibiliteyi yok edeceği açıktır.

Soru : 2

Bahis konusu tesis için temini öngörülen dış ve iç kredilerin fizibilite raporunda öne sürülen temin şartları arasında fark var mıdır, varsa nelerdir?

Cevap : 2

Fizibilite raporu maliyet hesaplarında, projenin ihtiyacı olan kredinin faizi % 3,5 iç kredi faizi ise % 6 olarak nazarı itibara alınmıştır. Enerji nakil hatları ile ilgili olarak iç krediler, Etibank tarafından Devlet Yatırım Bankasından % 7 faizle temin edilmektedir. D. S. İ. tarafından yapılan işler için iç finansman bütçeden sağlandığından bir faiz ödeme bahis konusu değildir. Dış kredilerin toplamı 135 milyon dolardır. Maliyet artışı dolayısıyla ihtiyaç duyulan ilâve dış kredi miktarı 30 milyon dolardır. Evvelce alınan kredilerde ödemesiz devreler olduğundan henüz borçların vadeleri gelmemiştir, bu bakımdan tahakkuk etmiş borç taksidi yoktur. Halen kredilerin tahakkuk eden faizleri ödenmektedir.

Eleştiri :

Vaktiyle Komisyon çoğunluk raporunun yatırım projelerinin yekdiğerleri ile karşılaştırılmasında, sabit masraf şartlarının hesaplanmasında iç ve dış yatırıma fiilen ödenen faiz haddinin değil (ki bu çok defa ekonomik faktörlerin dışında hipotetik olarak tesbit edilmiş bulunmaktadır) ülkede

(*) Elektrik Mühendisliği, Cilt 15, Sayı 170, S. 10 - 13.

cari gerçek para fiyatının alınması gerektiği hususu savunulmuş idi. O zaman bu bilimsel gerçeğe ilgililer bilerek ya da bilmeyerek iltifat etmediler. Fakat sonradan (bir veya iki yıl sonra) Enerji Bakanlığı kendi Teşkilâtına yolladığı genelgede aynı görüşü savunmuş ve projelerin mukayesesinde faiz haddinin % 8.5 alınması bildirilmiştir. Şüphesiz Bakanlığın bu noktaya gelmesi takdir olunacak bir husustur. Gönül isterdi ki bu defa Bakanlığın bu görüşü Keban Projesi fizibilitesinde makes bulmuş olsun. Cevapta bu hususa dokunulmamıştır.

Soru : 3

Fizibilite raporunda hesaplanan enerji maliyeti ne kadardır, halihazırda tespit edilen ilâve ve gecikme süresi nazarı itibara alındığında enerji maliyeti nedir?

Cevap : 3

Fizibilite raporunda enerji maliyeti (4 üniteli hal için) santral çıkışında 2.34 krş/kwh, yük merkezinde ise 3.67 krş/kwh olarak gösterilmiştir.

Bugünkü şartlar altında, maliyet artışları gözönünde bulundurularak yapılan ön çalışmalara göre, enerji maliyeti santral çıkışında 4.75 krş/kwh ve yük merkezinde ise 5.75 krş/kwh olarak hesaplanmıştır.

Eleştiri :

Bakanlığın cevabından, Keban enerjisinin santral çıkışındaki maliyetinin şimdiden % 100'den fazla artacağı tescil olunmuş bulunmaktadır.

Soru : 4

Fizibilite raporunda Doğu Anadoluda gerçekleşmesi öngörülen sanayiler ne durumdadır?

Cevap : 4

Doğu Anadolu'da ele alınması öngörülen projelerden ikinci beş yıllık plan dönemi içerisinde hükümet programı olarak yer alan konuların inşaatları, programlarına uygun olarak devam etmektedir. Doğu Anadolu bölgesinde yeni kurulacak büyük endüstri tesisleri nazara alınmadan dahi, fizibilite raporu, Keban projesinin rantabl olduğunu göstermektedir.

Eleştiri :

Evvetlce yapılan Keban tartışmalarında, Keban'ın alelâde bir enerji üretim tesisi olmaktan öteye bölgeler arası dengeye yardım edeceği hususu önemle öne sürülmekte idi. Bu nedenle Doğu Anadolu bölgesinde hangi tesislerin yapılmakta olduğunu bilmek ilgi çekici olmaktadır. İzlenmesi ve üzerinde durulması gerekir.

AŞAĞI FIRAT PROJESİ ÇOK MAKSATLI GELİŞME PLÂNI KRİTİĞİ

Aşağı Fırat Projesi, bilindiği gibi Fırat nehrinin Keban - Karababa arasındaki 310 m düşüşünden istifade etmek üzere, enerji üretimi ve Güneydoğu Andaolu'da 700.000 Ha. alanın sulanmasını öngören bir projedir. **İş, 17 Haziran 1968 tarihinde DSİ tarafından bir yabancı firmalar grubuna ihale edilmiştir.** Bu firmalar, Electro - Watt Engineer İng. Services Ltd, Zürih; Tipton and Kalmbach Inc., Denver; Société Général pour l'Inductrie, Cenevre; ve Gizbili Consulting Engineers, Ankara'dan oluşmaktadır.

Çalışmalar sırasında, alternatiflerin tesbitinde 3 temel kabul yapılmıştır.

Bunlar :

a) Taşüstü mevkiinde, Güneydoğu ovalarına cazibe ile su çevirmeyi mümkün kılacak yükseklikte bir baraj inşası teknik bakımdan mümkün değildir.

b) Gölköy rezervuarından sulama çevirme sistemi çok pahalı ve güç olacaktır.

c) Yüksek Karababa barajı büyük maliyetlere çıkar ve belirsiz riskler taşır.

Bu kabuller yapıldıktan sonra, Aşağı Fırat sisteminin iki baraj yerine üç barajdan müteşekkil olması gereği kabul edilmiş ve bu sınırlar içinde 22 alternatif - çözüm incelenerek (6E) çözümü teklif edilmiştir. Bu bilgilerin ışığı altında, Aşağı Fırat Raporuna karşı eleştiriler iki grup altında toplanabilir :

A) Formülasyonla ilgili eleştiriler;

B) Raporun hazırlanmasında yapılan temel kabul ve kriterlere olan itirazlar.

A — Formülasyona yapılacak itirazlar, genellikle, Taşüstü barajının teknik ve ekonomik yapılabirlirliği ile ilgilidir. Bu konudaki kararın önemini ortaya koymak için sistemin sulama ve enerji yatırım bedelinin, Keban hariç, 26.490 x 10^6 TL. olduğunu belirtmek gerekir. DSİ teşkilâtının enerji ve sulama sektöründe kuruluşundan bu yana, yaptığı yatırımların bugüne irca edilmiş değerinin 15.000 x 10^6 TL. olduğu söylenirse, Aşağı Fırat Projesinin Türkiye için ne kadar önemli bir karar olduğu ortaya çıkar. Bu bakımdan, formülasyonu bir noktada donduran **Taşüstü barajının olabilirliği herhangi bir şüpheye yer vermeyecek kadar kesinlik kazanmak zorundadır.**

Proje kritikleri iki bölümde incelenebilir :

I — Enerji tesislerine ilişkin kritikler,

II — Sulama tesislerine ilişkin kritikler.

I — ENERJİ TESİSLERİNE İLİŞKİN KRİTİKLER

1 — (6E) Alternatifinde sistem Karakaya - Alçak Gölköy - Orta Karababa olup, sulama Karababa barajından pompaj yöntemi ile temin edilmektedir. Gölköy barajının teknik yapılabilirliği bazı ilâve jeolojik araştırmalar sonucu ortaya konabilecektir. Bu çalışmalar uzun bir zaman gerektirecek ve bunun sonunda Gölköy'den vazgeçildiği takdirde, bu süre içinde Karakaya barajı inşaatına geçilmiş olacağından sistem planlamasında Keban + Karakaya ünitelerinin vakıa olarak kabulü zorunluğu doğmuş olacaktır. Dolayısiyle, mansap kademeleri bağımlı bir şekilde boyutlandırılmış olacaktır. Karababa barajının Yüksek Karababa olarak inşa edilememesi halinde de Aşağı Fırat sisteminde 55 m. bir düşü kullanılamamış olacaktır. Bu ise, 500 MW lık bir enerji imkânının yok edilmesi anlamını taşıyacaktır.

2 — Orta Karababa 120 m. yüksekliğinde payandalı bir baraj olarak teklif edilmektedir. Mevcut sistemde, Orta Karababa'nın yüksekliği payandalı baraj inşaatına ait bir teknik sınırlama olarak gösterilmektedir. Halbuki, kaya dolgu tipinde Yüksek Karababa çözümü Alçak Gölköyü ortadan kaldıracak, pompaj yüksekliğini 60 m. kadar düşürecektir. Böylece, 226 MW pompaj gücü azalması ve 1,5 x 10^9 KWH enerji tasarrufu mümkün olacaktır.

3 — Aşağı Fırat sisteminden Güney Doğu ovalarının pompajla sulanmasının ekonomik analizinde pompaj fiyatının hesabında şöyle bir yol takip edilmiştir :

Hidroelektrik enerjinin santral çıkışındaki maliyetinin iki bileşeni vardır. Kurulu güçten gelen ve 233 TL/Kw alınmış olan bileşen ve üretilen enerjinin her Kwh için tespit edilmiş olan pazar fiyatı (4,5 kuruş/Kwh). Aşağı Fırat'ın Türkiye enterkonekte sistemine enerji satışı bu iki bileşenden ibarettir. Güney Doğu ovalarına pompaj satış fiyatı ise sadece 5,5 kuruş/Kwh olarak kabul edilmiştir. Dolayısiyle, kurulu güçten gelen maliyet pompaj enerjisi lehine olmak üzere ihmal edilmiştir. Bilindiği gibi, yıllık güç talebi günlük haftalık ve aylık değişimler gösterir. Aylık ihtiyaçları gösteren talep eğrisi incelendiğinde, talebin yaz aylarında azalıp kış aylarında arttığı görülür. Aşağı Fırat'ın bağlanacağı Türkiye Enerji talebi projeksiyonundaki talebin maksimum değerine 1 denirse, yaz aylarında, bu % 72 olmaktadır. Raporda, yaz aylarında sistemin talebinin minumum olduğu sırada pompaj ihtiyacı ortaya çıktığına göre, kurulu gücün bu artık değerinin Aşağı Fırat'a tahsisi, dolayısiyle enerji fiyatının sadece bir bileşeninin satış fiyatında gözönünde bulundurulması gereği savunulmaktadır.

a) Bu kabul, herşeyden önce, bütün kriterler doğru kabul edilse bile, ortaya çıkmış bir imkânın başka bir alternatif kullanma imkânı düşünülmeden sadece Güney Doğu sulamaları lehine tahsis edilmesi anlamını taşır. Başka bir deyişle, sulama rantabilitesi suni olarak yükseltilmiş olur.

b) Yük talep eğrisinin gelecekte alacağı şekil gelişmiş ülkelerdeki bu günkü duruma intibak etmemektedir.

Yukarda izah edilen yaz ve kış aylarındaki güç talebi farkları gelişmenin bir ölçüsüdür. Gelişmiş ülkelerde bu fark çok azalmaktadır. Türkiye için böyle bir tahmine istinat eden ekonomik kabuller, en azından, memleketimizin söz konusu tahmin aralığı içinde gelişmeyeceğinin kabulü anlamını taşır.

c) Yük faktörü 0.62 olarak tesbit edilmiştir. Bilindiği gibi hidroelektrik imkânlar, daha ziyade sistemin yük talep eğrisinin yukarı kısımlarına, yani pik ihtiyaçlarına tahsis edilir. Bugün için Aşağı Fırat sisteminin bu enerji projeksiyonundaki yeri yüksek bir yük faktörüne tekabül etmektedir.

d) Aşağı Fırat ünitelerinin yerleştirildiği Türkiye sınıflandırılmış güç talep eğrisi projeksiyonu, Türkiye"nin daima geri

kalmış bir ülke niteliği taşıyacağı varsayımına göre tesbit edilmiştir. Bu gerçekçe bir kabul değildir. Eğer örnek vermek gerekirse, Türkiye, verilen projeksiyona göre Yunanistan'ın -Yunanistan yerinde saymak kaydıyla- 1967 deki durumuna 1982 yılında, Bulgaristan'ın aynı yıldaki seviyesine ise 1992 senesinde erişebilecektir.

Doğal olan, zamanla Türkiye'nin hidroelektrik imkânlarını geliştireceği, az gelişmiş ülkelerdeki gibi baz ihtiyaçlarını, termik ve pik ihtiyaçlarını hidro veya gaz türbünlerinden karşılayacağıdır. Bu bakımdan Karakaya - Gölköy - Karababa enerji barajlarının kurulu gücünün (2700 Mw) zaman içinde değişme gereği ortaya çıkacaktır. Böyle bir durumda, zamanla ortaya çıkacak yeni pik taleplerinin karşılanabilmesi için, mevcut tesislerin genişletilmesi imkânının daha başlangıçta muhafaza edilmesi gereği ortaya çıkar.

II — SULAMA TESİSLERİNE İLİŞKİN KRİTİKLER

Sulama durumunda tasarlanan bitki dağılımı (paterni), Türkiye'nin ihtiyaçları yönünden, gerçekçi bir görünüş arzetmemektedir. Hububat ve besin değeri açısından aynı anlamı taşıyan pirinç gibi maddeler büyük bir yer tutmaktadır. Türkiye'nin beslenmesi problemi, Türkiyelilerin karnının doymasından farklı bir şeydir. Karbonhidrat yönünden Türk halkı Amerikan vatandaşına kıyasla yaklaşık olarak dört misli fazla beslenmektedir.

Projede tasarlanan verimler, Türkiye'de halihazırda gerçekleştirilmiş verimlerin çok üstündedir. Meselâ, Aşağı Fırat'ta pamuk için düşünülen 355 Kg./Da. verimi halihazır projelerdeki ortalama 187 Kg./Da.'lık verimin iki mislidir. Aynı şekilde, hububat verimi olarak Türkiye'de ulaşılmış max. 315 Kg./Da. değerine karşılık projede 450 Kg./Da. değeri düşünülmüştür.

Ziraî gelirlerin hesabında pazarlama etüdleri yapılmamıştır. Oysa uluslararası ihraç maddeleri için fiyatlar zaman içinde değişkenlik gösterir.

Endüstri aşamasını atlamış ülkelerin genellikle tarım ürünleri fazlası da mevcuttur. Meselâ, pamuk fiyatları, tüketim fazlasına sahip dev-devletlerin kontrolu altındadır. Dolayısiyle, projeden beklenen faydalar zaman içinde değişkenlik gösterecek ve proje, zaman zaman kendini kurtaramaz duruma düşecektir.

Projede developman peryodu memleket şartları ile bağdaşmayacak şekilde çok kısa alınmıştır. Sulama yatırımlarında projeden beklenen faydaların alınması için belirli bir süre geçmesi gerekir. Türkiye'de sulama gerçekleşme oranı en fazla Adana ovasında ve % 60 dır. Proje sahası içinde 8 yıl önce işletmeye açılan Nusaybin sulamasında % 20 oranında bir sulama tahakkuk etmiştir. Aşağı Fırat sulamalarında ise ilk yıl sonunda % 100 sulama tahakkuk edeceği düşünülerek proje faydaları hesaplanmaktadır. Bölge, Türkiye'nin en geri kalmış kısmı olup sosyo-ekonomik şartları yönünden büyük problemleri bünyesinde taşımaktadır. Sulamadan beklenen faydaların gerçekleşebilmesi, söz konusu yatırımlar dışında, değeri hakkında bir tahmin verilmemiş alt yapı yatırımları ile mümkün olur. Tarla içi faaliyetler, arazi tesviyesi, köylünün eğitilmesi, yollar, okullar, toprak reformu gibi konuların halledilmesinin mevcut şartlar altında güçlüğü ve istediği zaman ortadadır. Projenin 700.000 Ha. gibi şimdiye kadar tatbik edilmemiş bir büyüklükte oluşu problemlerin önceden tahminini dahi güçleştirmektedir. Mevcut sahada basit yatırımlarla gübre, kooperatifleşme gibi tedbirlerle verim artışı sağlanabilir.

SONUÇ

Bir kelime ile, Türkiye bugün karar safhasına gelmiştir. Önünde ancak iki yol vardır : Ya çok dar olan imkânlarını memleket gerçeklerine uymayan, sonuçları belirsiz bir projeye yatırmak, veya endüstri aşamasını gerçekleştirecek yatırımlara yönelmek. Bizden sonra gelecek kuşakları yakından ilgilendiren bir kararı vermek üzereyiz. Bağımsız Türk Mühendisi, böyle bir kararda doğal olarak halkın çıkarlarını gözönünde tutmak zorundadır.

Somut ve kaçınılmaz sonuç şudur :

Aşağı Fırat proje sahasındaki toprak kaynaklarının muhakkak sulanması gerekiyorsa;

Karakaya barajının inşasıyla cazibe ile sulama imkânı ortadan kalktığı dikkate alınarak, cazibe sulamasına imkân veren Taşüstü barajının teknik yapılabilmezliği hiçbir kuşkuya meydan vermiyecek şekilde ortaya konmalıdır.

Aksi takdirde, benimsenen 6E alternatifi, yurt çıkarlarına, bilimsel düşünceye ve baskılardan uzak tekniğin gerektirdiği seçime aykırı düşmek gibi, ağır bir şüpheyi de beraberinde taşıyacaktır.

Kaldı ki, jeolojik yönden elimine edilen Taşüstü barajının, Keban'dan daha iyi olduğu hakkında bazı iddialar da vardır.

***

Giresun senatörü İhsan Topaloğlu'nun Senato konuşmalarından bazı bölümler (*).

Enerji kesiminde kısaca değindiğimiz aşağı Fırat projesini burada daha geniş bir şekilde ele almakta fayda vardır. Bu proje lüzumundan fazla acelecilik içinde bir oldu - bittiye getirilmek istendiği kanısı yaygındır. Bu projede yapılacak her hangi bir hata ileride düzeltilmesi mümkün olmayacak sonuçlar ve büyük zararlar doğurabilir. Bu projenin fizibiliteleri iki yabancı firmaya (Elektro - Watt ve Tipton and Kalmbac'ya) hazırlatılmıştır. Daha raporların basılma işleri dahi tamamlanmadan, bu fizibilite çalışmalarına göre yapımı öngörülen Karakaya Bararjının kati proje ve müşavirlik hizmetlerinin Elektro - Watt firmasına doğrudan doğruya verilmesi için Bakanlar Kurulu kararı alınmasını sakat bir tutum olarak nitelendireceğiz. Bu firmanın Türkiye temsilcisinin sayın Demirel'in yakın arkadaşı olması, bu konu üzerine eğilmemizi gerektiriyor. Diğer taraftan, DSİ. tarafından yabancı firmalara yaptırılmış olan fizibilite raporlarının hemen hemen hepsinin, tatbikata konmadan evvel veya kati projesinin hazırlanması sırasında aynı idare tarafından revize edildiği ve bu çalışmalar sonunda büyük değişiklikler yapma zorunluğu ortaya çıktığı görülmüştür.

Değerli arkadaşlarım,

Aşağı Fırat projesi gibi maliyeti çok büyük, (30 - 40 milyardan bahsedilmektedir) tamamlanması belki de gelecek kuşaklara devredilecek ve seçilecek alternatiflere göre sonuçlarının Türkiye'nin geleceği, hatta bir ölçüde bağımsızlığını etkileyebilecek bir projenin temel taşını teşkil eden Karakaya gibi bir tesisin, mühendislik hizmetlerinde tutulan yol üzerinde bir miktar durmakta fayda vardır. Aşağı Fırat projesinde enerji üretimine paralel olarak geniş ve verimli Urfa ve Mardin ovalarının sulanması öngörülmektedir. Elektrik enerjisi bahsinde ileri sürdüğümüz gibi, bu tür enerji ihtiyacımızı başka kaynaklardan, örneğin Elbistan - Afşin linyitlerinden karşılamak mümkündür, Fakat tarımdaki gelişme için gerekli olan suyu, başka bir şeyle ikame etmek mümkün değildir. Fırat üzerinde tesbit edilen muhtelif baraj akslarına ve yüksekliklerine göre 750.000 hektarlık Güney - Doğu ovalarının cazibe ile sulanmasının iki barajla, yüksek Taşüstü ve Yüksek Gölköy barajları ile mümkün olduğu, diğer alternatiflerde ise sulamada cazibe olanağını ortadan kaldırdığı ileri sürülmektedir. Bu gün katî projelerinin hazırlattırılması için usullerin zorlandığı Karakaya Barajının inşasını ekonomik gösteren fizibilite çalışmalarının ayrıntılarını tartışacak olursak, cazibe ile sulama çözümü getiren alternatiflerin diğerlerine kıyasla daha kötü durumda göstermek için özel gayret sarfedildiğini müşahede ediyoruz. Kısaca şunu söyleyelim ki, sadece üç sondajla jeolojisinin tesbit edildiği öne sürülen ve 770.000.000 liraya mal olacağı, fizibilite raporunda iddia edilen 26 Km. lik Urfa - Tüneli keşiflerinin hazırlanmasında kullanılan birim fiyatlarının reddedilen cazibe alternatifindeki 3 ve 5 Km. lik tünellerde kullanılan birim fiyatları ile karşılaştırılmasında fahiş hatalar yapıldığı söylentileri vardır. Sadece bu noktada ve ilerde düzeltilmesi mümkün olmayacak acele ile yapılan bu tercihin Urfa - Tüneli dolayısiyle yatırımda en azından 2 milyarlık bir artışa sebep olacağı hesaplanmaktadır. Bu gibi tutum ve davranışlar Keban Barajında tünel açılmasında ve santralın yerinin tâyininde yapılan hataların, yetkililer için kâfi bir ders olmadığı kanısını uyandırmaktadır. Diğer taraftan Karakaya projesinin tatbiki ile Urfa ve Mardin ovalarının sulanması için gerekli pompa tesislerinin sağlanmasında milletlerarası zorluklar meydana çıkabilir. Bundan başak Keban Barajının finansmanında karşılaşılan güçlükler unutulmamalıdır. Daha sonra fizibilite yapan firmalarla, genellikle imalâtçı büyük müesseselerin ortak olduğu ve çok kere bu imalâtçı firmalar tarafından finanse edildikleri de bilinen gerçeklerdir.

Değerli arkadaşlarım,

Elektrik enerjisi üzerinde duracak olursak, resmi belgeler arasındaki tutarsızlıklar görüyor ve üzülüyoruz. Bütçe raportörlerinin raporlarında 1971 yılında Türkiye talebinin 8,5 milyar Kws. a ulaştığı bildirilirken, Plânlama Müsteşarlığı 1971 yılı programında bu miktarın 1970 yılında gerçekleştiğini söylemekte, Bütçe ve Plân Komisyonunun T.S.İ. raporunda ise, elektrik enerjisi üretiminin 1972 yılında 11,85 milyar Kws. a erişmesi gerektiği belirtilmektedir. Buna göre, iki yıllık artış 3,35 milyar Kws. olmalıdır. Bu yılda ortalama olarak % 18 lik bir artışa tekabül eder. Böyle bir artış son 10 yılda bir kez 1962 yılında görülmüş, mıştır. Öte yandan D.P.T. 1971 yılı için 9,75

(*) Cumhuriyet Senatosu Tutanak Dergisi, Cilt 63 - 1, S. 403 - 405.

Kws. bir üretim öngörmüştür. Bu 1970 e göre % 14 civarında bir artış demektir ve bu rakama ulaşacağı şüphelidir. Bu miktar gerçekleşse dahi 1972 yılında 11,85 Kws. a da varabilmek için % 21 oranında bir artış gerekecektir. Bu ise mümkün değildir.

Elektrik sektöründe öteki sektörlerde olduğu gibi, uzun süreli ve ciddi etüdlere dayanan plân ve projelerden yoksun olduğumuz için, sıkışınca işin kolayına kaçıp Fuel - Oil esasına göre santraller kurmaktayız. Bu konuda dikkatli olmak lâzım geldiğini senelerden beri söyler dururuz. Nihayet 1971 yılı programı elektrik sektörünün tedbirler bölümünde "Yeni projelerde sıvı yakıt ile enerjilendirilecek santraller yerine, bölgesel ekonomik enerjik imkânlarımızı kullanacak üretim ünitelerine ağırlık verilmesi tercih edilecektir." hükmü yer almıştır. Ancak, bu tedbir kararına rağmen, sayın Başbakan bir süre önce Fuel - Oil kullanan Ambarlı Santrilinin tevsiini salık vermişir. Bundan başka, yeniden 600 MGW. lık bir Fuel - Oil sanralinin kurulması için müzakerelerin yapılmakta olduğunu öğrenmiş bulunuyoruz. Keban Santrali 1972 yılında devreye gireceğine göre, inşa halindeki diğer santrallerle birlikte 1976 - 1977 yıllarına kadar olan ihtiyacın karşılanması olanağı vardır. Bütün mesele bu tarihlere kadar 3 milyar ton rezervi olduğu bildirilen Elbistan - Afşin linyitlerinden yararlanmaktadır. Bu kaynaktan yılda 20 - 30 milyar Kws. lik enerji üretmek mümkündür. Böyle bir olanak Aşağı Fırat projesi alternatiflerinin daha iyi etüd edilmesi için zaman kazanılmasını da sağlar. Zira, elektrik enerjisi ihtiyacının hızla arttığı gerekçesiyle Aşağı Fırat projesinin aceleye getirilmek istendiği kanısı zihinlerde yer almaktadır.

Erzincan Milletvekili Hasan Çetinkaya'nın Meclis konuşmalarından bazı bölümler (*).

Doğu illerinin kalkınmasında Enerji ve Tabiî Kaynaklar Bakanlığına büyük görev düşmektedir. 1971 yılı programını incelediğimizde Doğu illerinde sulama ile ilgili her hangi bir yatırım göremiyoruz. Politik nedenler ve siyasi tercihler bir yana itilerek bu bölgeye önem verilmesini istiyoruz.

Fırat nehri üzerinde güney illerimizin ovalarını sulayacak Aşağı Fırat havzasında yapılması düşünülen Karakaya Barajının pompaj ile sulama işi söz konusudur. Aldığımız istihbarata göre bu proje Elektro - Watt ile Tipton and Kalbach Inc. firmalarına yaptırılmakta ve aceleye getirildiği kanısındayız. Bu projede yapılacak her hangi bir hata ilerde büyük zararlar doğurabilir. Fizibilite çalışmalarının doğru değerlendirilmesi, milli çıkarlarmıza uygun projenin elde edilmesi, dışa dönük ithal malı pompaj makinalarından kaçınılmasını lüzumlu görüyoruz.

30 milyarın üstünde maliyeti gerektiren böyle büyük tesislerde mühendislik hizmetlerinde en iyi çözüm bulmayı öğreniriz.

Sayın Milletvekilleri,

Planın gerçekleşmesini teknik eleman yaptığına göre, tecrübeli ve ihtisas sahibi yetiştirmekte çaba göstermemiz gerekir. Bakınız Sayın Demirel Mecliste okuduğu Hükümet programında ne diyor : "Bugün gelişmiş memleketler ile gelişmekte olan memleketler arasındaki en büyük mesafe teknolojidir. Teknoloji açığı kapatılmadıkça gelişmiş memleket haline gelmek mümkün değil."

Şimdi sormamız gerek, bu teknoloji açığını kim kapatacak? Teknolojiyi geliştirecek ve gelişmiş memleketlerle az gelişmiş memleketler arasındaki mesafeyi kim kapatacak? Elbette bunu teknik unsur olarak belirtmek isteriz. Şayın Demirel de bir teknik eleman olarak, hatta gelişmiş memleket olan Amerika'dan nasibini almış, Türkiye'de DSİ. Genel Müdürlüğüne kadar yükselmiş, yabancı şirket mümessilliğini yaptığına göre, teknolojinin gelişmesine hizmet eden unsuru iyi bilir. Yalnız Demirel'in unuttuğu ve sırtını çevirdiği bir husus var, o da Türk mühendis ve teknisyenidir.

Demirel teknolojiden bahsedemez. Çünkü teknolojiyi geliştiren bilimsel araştırma ve ilmi çalışmalardır. Nerede bu ilmi çalışmalar? Halbuki Demirel bugün yurdumuzda kanunla kurulmuş Türk Mühendisler Odalarının fikir ve görüşlerini dahi almamaktadır. KENDİSİNİN KAYITLI OLDUĞU İNŞAAT MÜHENDİSLERİ ODASINDAN İHRACI HUSUSU HAYSİYET DİVANINA KADAR GÖTÜRÜLMÜŞTÜR (**). Çünkü onların yaptığı özel sektör - yabancı ilişkisi, Türkiye kalkınmasında kendilerine değer vermemesi, hattâ onlara karşı özel mühendislik okullarını açarak bir nevi gelecekte kendisine yardımcı ve işbirlikçi zihniyetle elele verdiği açık delildir.

(*) Millet Meclisi Tutanak Dergisi, Cilt 11 - 1, s. 125.

(**) Majiskülleyen TMH.

düşünceler

BURDUR DEPREMİ

İnş. Y. Müh. **İlkay İZER**
İnş. Müh. **Enis ÜSER**

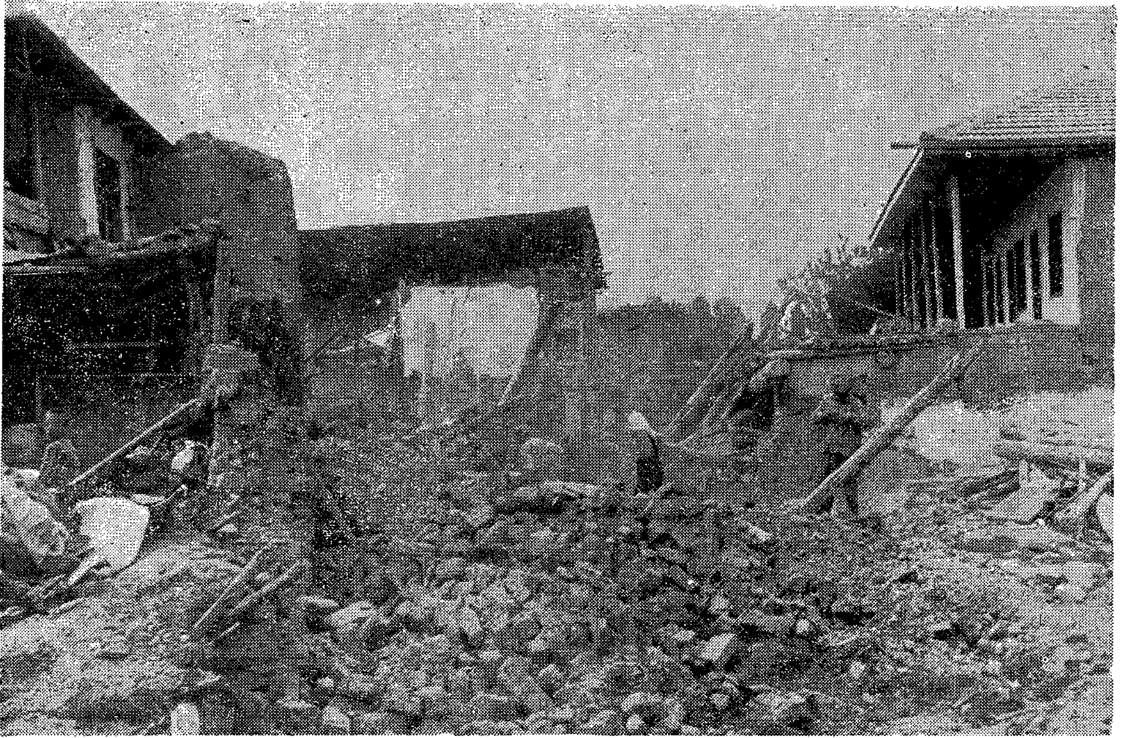
28 Nisan 1970 de meydana gelen, önemli ölçüde can ve mal kaybına sebep olan Gediz Depremin acıları kaybolmadan, İç Ege bölgesinde ikinci bir afet oldu. Öyle ki, depremin olduğu 12 Mayıs 1971 günü Dünya Kızılhaç yetkilileri Gediz Depremi ile ilgili incelemelerde bulunmak üzere yurdumuza gelmişlerdi ve onları bu ikinci felâket karşılıyordu.

Deprem bölgesindeki ilk izlenimlerimiz, bu depremin Gediz Depremine oranla daha az hasara yol açtığını gösteriyordu. Nitekim Depremin şiddeti Mercali skalasına göre 7-8 oranında bir dereceyi gösteriyordu. (İlk tahminlere göre 7,4) Depremin soğuk günlerin geride kaldığı bir zamana rastlaması, Gediz Depreminde görülen ve Depremler için önemli bir yan felâket olan yangın tehlikesinin oluşmasını engellemiştir.

Burdur ilimizde 57 yıl önce büyük çapta bir deprem afeti olmuştur. 12 Mayıs tarihindeki felâket, bu geçmiş depremle ilgili olan fayın harekete geçmesi sonucu meydana gelmiştir.

İL MERKEZİNDEKİ DURUM

İl Merkezindeki yapılara en az % 50 si Depremden ağır hasar görmüşlerdir. Her depremden sonra görülen bazı hususlar Burdur depreminde de ortaya çıkmıştır. Bunları kısaca şöyle özetleyebiliriz :



Yazıköy

1 — Yığma yapılar ve özellikle Deprem yönetmeliğine aykırı yığma yapılar deprem sırasında çok büyük hasara ve can kaybına yol açmaktadır. Bu durum Burdur depreminde de gözlenmiştir. Burdur'da gözlenen diğer önemli bir olguda, 5 kata kadar varan büyük yığma binalar olmuştur. Bilindiği gibi Deprem Yönetmeliği, deprem bölgelerinde üç kattan yüksek yığma binaları yasaklamıştır. Gerçi, Deprem bölgelerinde, Deprem Yönetmeliğine aykırı olarak inşa edilmiş birçok bina görmek mümkündür, hatta bu yönetmeliğe uygun olarak inşa edilmiş yapı bulmak oldukça güçtür ama yönetmeliğin kesin olarak yasakladığı yükseklik şartının çiğnenmesi pek görülmüş olay değildir. Bu noktada Burdur Belediyesi ağır bir sorumluluk taşımaktadır.

2 — Ağır kubbeleri, zayıf taşıyıcı sistemleri ve narin minareleriyle camiler, depremlerde daima hasarlara uğramaktadırlar.

3 — Betonarma karkas yapılar, deprem etkilerine karşı dayanıklı olmaktadırlar. Betonarme yapılar deprem etkisiyle önemli ölçüde hasar görseler bile can kaybına sebep olacak şekilde bir toptan çökme durumunda uzak olmaktadırlar.

Burada ilgi çekici bulduğumuz, devlet hastahanesi poliklinik binası ve lise ek inşaatı üzerinde durmak istiyoruz. Bu iki Betonarme binada alt kat kolonları büyük hasar görmüşlerdir. Özellikle inşa halinde bir yapı olan lise ek inşaatında bütün alt kat kolonları kesmeye maruz kalmış ve tamamen harap olmuşlardır. İlerde yapılacak incelemelerle daha açıklığa kavuşacak olan bu binalardaki kusurların başında, kanımızca beton kalitesinin düşük oluşu gelmektedir. Bu binalar simetrik ve düzgün akslara sahiptirler, dolayısıyla bunları deprem kuvvetlerine karşı mukavemetlerin hesaplanması, proje ve inşaat hatalarının tesbiti kolaylıkla mümkündür. Fakat hiçbir incelemeye gerek duymaksızın şunu rahatlıkla belirtmek mümkündür ki, Devletin denetimi altındaki bu binalarda böylesine kusurların bulunması acı olduğu kadar, umutsuzluk verici bir durumu da belgelemektedir. Bu şartlar altında Sayın İmar ve İskân Bakanının önerdiği yapı polisi teşkilâtının ne dereceye kadar yararlı olacağı merak edilecek bir konudur.

Kırsal alanlardaki yapıların durumuna geçmeden önce kentlerde deprem hasarlarının azaltılabilmesi için neler yapılabileceğini bir kez daha tekrarlamayı yararlı bulmaktayız.

1 — "Fenni Mesuliyet" kurumu; geliştirilmeli, "fenni mesul" geniş yetkilerle donatılmalı ve kesin sorumluluk taşımalıdır. Bunun için gerekli müeyyideler konulmalı ve mutlaka uygulanmalıdır.

"Fenni mesul" olacak yeterli sayıda teknik eleman bulunmadığı takdirde devlet kurumlarındaki teknik elemandan yararlanılmasının olanakları sağlanmalı, bunun için personel kanununda gerekli değişiklikler yapılmalıdır.

2 — Özellikle, Belediye kontrol teşkilâtının yeterli olmadığı kentlerde, Belge Tatbikatı geliştirilmeli, meslek odaları ile işbirliği yapılarak, bölge teşkilâtını yürüten vize mühendisleri geniş yetkiler ve sorumluluklarla donatılmalıdır.

3 — Malzeme ocakları, özellikle agrega ocakları kontrol altına alınmalı, tûvenan malzeme kullanılmasından kaçınılmalıdır.

4 — Biriket gibi mukavemeti düşük ve ağır dolgu malzemelerinin kullanılması kısıtlanılmalıdır.

5 — Camiler gibi büyük yapıların betonarme-karkas olarak inşa edilmeleri öngörülmelidir.

6 — Kontrol teşkilâtları beton çekici v.s. gibi araçlar ile mümkün olduğu kadar süratli kontrol yapacak şekilde donatılmalıdır.

7 — Daha kaliteli beton elde edebilmek için gerekli olan betoniyer, vibratör gibi gereçlerin kullanılmaları sağlanmalıdır.

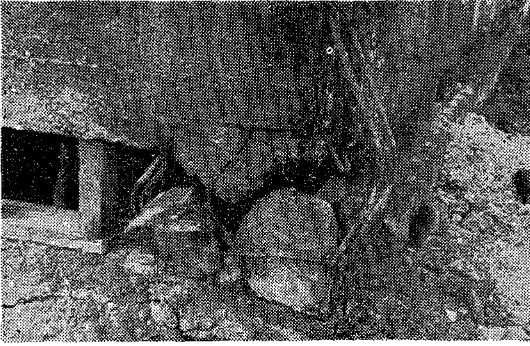
8 — Yürürlükteki deprem yönetmeliğinin uygulanması kesinlikle sağlanmalı ve bu yönetmelik politik ve ekonomik baskılardan uzak olarak geliştirilmelidir. (Bazı baskılar, yönetmeliği olumsuz olarak etkilemiştir. Birinci derece deprem bölgelerinde asmolen döşemeli yapıları yasaklıyan hükmün kaldırılması buna iyi bir örnektir.)

KIRSAL BÖLGELERDEKİ DURUM

Halkımızın üçte ikisi kırsal alanlarda yaşamaktadır. Depremlerde en büyük can ve mal kaybı da bu alanlarda olmaktadır.



Burdur Devlet Hastanesi, Polikliniği



Burdur, Lise binası ek inşaatı köşe kolonu. Binanın bütün kolonları böyledir, Bina betonarma demirleri üzerinde durmaktadır.

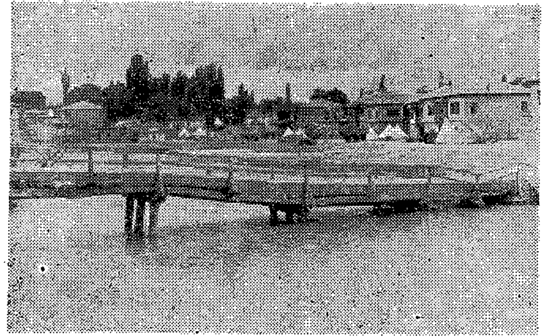
Yapı mühendisleri için ilgi çekici olan büyük yapılar bu alanların dışında kalmaktadır, ama aslında büyük ağırlığın bu kesime verilmesi gerekmektedir. Bu kesimdeki yapı teknolojisi kentlerle karşılaştırılamıyacak kadar geridir ve gelişimi de çok yavaş olmaktadır.

Burdur Depreminde en büyük mal ve can kaybı köylerde olmuştur. Yazı, Yarı, Düger ve Hacılar köylerindeki yapıların % 80 i tamamen harap olmuştur. Yaka (Kurna) Günalan (Lengüme), Yassı Güney, Akkaya, Bağdüz gibi köylerde % 50 nin üstünde hasar vardır. Hasar gören köylerin sayısı 50 ye yakındır.

Köylerdeki yapılar çok geri bir teknolojinin eseridir ve maalesef yurdumuzun % 20'si "her şiddetli depremde yıkılmaya mahkûm" bu tip yapılarla kaplıdır. Kırsal alanlardaki yapı teknolojisini etkilemek, geliştirmek dev bir sorun olarak karşımızdadır. Ekonomik, sosyal ve moral etkenler sorunu bir kat daha ağırlaştırmaktadır ama bu alandaki yapı üretimini etkilemeyi ve geliştirmeyi başaramazsak, dünyanın en oynak bölgelerinden birinde oturan halkımızın bu büyük kesiminin hayatını sadece tabiatın insafına bırakmak gibi ağır bir suçun altına girmiş oluruz. Ve bu suçun cezasını her yıl yüzlerce vatandaşımız hayatları ile öderler.

Kırsal Alanlardaki yapı üretimini etkileyebilmek için geniş bir "propaganda" ve "örnek yapımı" kampanyası gerçekleştirilmelidir. Köylülere bulundukları yörenin nasıl bir deprem kuşağı üzerinde olduğu söylenilmeli, depreme dayanıklı yapı elde etmek için kullanılacak basit teknikler öğrenilmelidir. Seçilecek plot bölgelerde depreme dayanıklı yapı örnekleri inşa edilmelidir. Bütün bunlar problemin büyüklüğü karşısında yetersiz hatta imkânsız tedbirler gibi görülebilir ama yurdumuzun içinde bulunduğu şartlarda daha fazlasının gerçekleşebileceğini sanmıyoruz.

SONUÇ : Her toplumsal sorunda olduğu gibi deprem sorununda da, problemi Türkiye'nin genel şartlarından soyutlayarak çözüme varmak imkânı yoktur. Deprem etkilerinin daha az zararlı olması kentleşme ve konut sorununun çözümüne bağımsız bir teknolojik atılıma bağlıdır. Konut yatırımları lüks konutlara yöneldikçe konut yapımı alanında genel rasyonel çözümlere varmak olanağı yoktur. Bu temel değişimler gerçekleşene kadar alınacak bazı tedbirler yukarda sıralandı. Bu tedbirleri sürekli ve disiplinli kontrol ve eğitim şeklinde özetliyebiliriz. Bu alanda Odamıza ve üyelerimize geniş görevler düşmektedir.



İZMİR İÇME SUYU VE KANALİZASYON PROJESİ GELİŞME PLÂNI ÖZETİ

İnş. Y. Müh. **Erol İNAN** *

İzmir şehri ve civar on belediyeden müteşekkil Metropoliten alan, İzmir projesi kapsamında ele alınarak içme, kullanma ve endüstri suyu ihtiyacının karşılanması ve kanalizasyon probleminin halli ayrı ayrı incelenmiş ve günümüzden 2.000 yılına kadar olan süre kademelere ayrılarak çözümler getirilmiştir.

Metropoliten alanın halihazır nüfusu 765.000, olup yapılan istatistiksel çalışmalara göre 2.000 yılında en az 1.824.000, en çok 2.253.000 e yükseleceği hesaplanmıştır.

A — SU TEMİNİ PROJESİ :

Su ihtiyacının hesaplanmasında, içme, kullanma ve endüstri suyu ihtiyacı birlikte ele alınmıştır. Konut ihtiyaçları kişi başına günde 320 litre olarak alınmış ve sanayi ihtiyaçlarının konut ihtiyaçlarına benzer şekilde artacağı, dolayısıyla toplam ihtiyacın % 30 unu oluşturmakta devam edeceği ön görülmüştür. Alt ve üst sınırlar için toplam su ihtiyacı aşağıda özetlenmiştir.

Yıllar	Yıllık ortalama su ihtiyacı (10^6 m^3) Alt sınır	Üst sınır
1970	52	62
1985	149	184
2000	289	357

Bu ihtiyacın karşılanabilmesi için halen yararlanılan su kaynakları yanında, İzmir yakın ve uzak çevresinin bütün yeraltı

(*) İzmir Şubemizde düzenlenen bir toplantıda konuşma olarak sunulmuştur.

ve yerüstü su kaynakları incelenmiş olup, teknik ve ekonomik yapılabilirliği olumlu görülenlere projede yer verilmiştir. Halihazırda İzmir şehrinin içme suyu Halkapınar kaynaklarından karşılanmakta olup yıllık verimi 38 x 10^6 m^3. dür. Buna ek olarak proje ile yapımı ön görülen tesisler yıllık verimleri, servise giriş yılları ve toplam yatırım bedelleri aşamalara göre aşağıda verilmiştir.

I. AŞAMA :

Gediz nehri havzasında yer alan Sarıkız, Göldeğirmeni ve Göksu pınarlarının tümünden yılda 86 x 10^6 m^3 su elde edilerek İzmir'e taşınması. Bu tesislerin 1975 yılında hizmete gireceği ve 674 139.000,— TL. sına mal olacağı ön görülmüştür.

II. AŞAMA :

Tahtalı çayı üzerinde inşa edilecek bir barajla yılda 81 x 10^6 m^3 su elde edilmesi ve Görece mevkiinde kurulacak bir tasfiyehanede suyun arıtılarak şehre taşınması. Bu tesislerin 1980 yılında hizmete gireceği ve 624.332.000,— TL. sına mal olacağı ön görülmüştür.

III. AŞAMA :

II. Aşamada yer alan tasfiyehane tesislerinin geliştirilerek kapasitesinin arttırılması ile Tahtalı Barajının su temini yönünden tam kapasite ile hizmet görmesinin sağlanması.

İlgili tesisler 1986 senesinde hizmete girecek olup, 163.740.000,— TL. sına mal olacaktır.

IV. AŞAMA :

Güzelhisar çayı üzerinde inşa edilecek bir baraj ve Emiralem yakınlarında inşa edilecek bir arıtma tesisi ile 1992 yılında yılda 44 x 10^6 m^3 suyun şehre taşınması sağlanacak ve bu tesisler 767.791.000,— TL. sına mal olacaktır.

V. AŞAMA :

Medar çayı üzerinde inşa edilecek bir barajla yılda 67 x 10^6 m^3 su elde edilmesi ve IV. Aşamada yer alan Emiralem tasfiyehanesinin genişletilmesi ile şehre taşınması.

Bu tesislerin 1966 yılında bitirileceği ve 643.901.000,— TL. sına mal olacağı hesaplanmıştır.

Metropoliten alanın 2.000 yılına kadar su ihtiyacını karşılamak üzere geliştirilmesi düşünülen su kaynakları ve şehre taşınmasının I. Aşaması, Acîl Dönemi; II. ve III. Aşamaları, Ara Dönemi; IV. ve V. Aşamaları ise Son Dönemi oluşturacak olup, ana tesisler toplam yatırım bedeli 2 milyar 873.903.000,— TL. dır. Bu ana tesislere ek olarak şehre getirilen suyun Metropoliten alan içinde dağıtımını sağlayacak olan dağıtım şebekesinin yılda ortalama olarak 14.720.000,— TL. sı giderle 2.000 yılına kadar toplam 441.600.000,— TL. yatırımla kurulması gerekmektedir.

Böylece, mevcut Halkapınar kaynaklarının 38 x 10^6 m^3 suyu da dahil olmak üzere hazırlanan proje ile 2.000 yılına kadar aşamalar halinde toplam 3.315.503.000,— TL. sı harcanarak şehre yılda 316 x 10^6 m^3 su sağlanmış olunacaktır.

Bu proje 1053 sayılı kanunun 10. maddesi gereğince Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğüne verilen yetkiye dayanılarak hazırlanmıştır. Aynı kanun uyarınca su kaynağını teşkil eden barajlar, taşıma hatları ve arıtma tesisleri Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü, depo ve dağıtım şebekeleri belediyelerce yapılacaktır.

Belediyelerce yapılacak işler için Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü yıllık bütçelerine konulacak ödenek miktarınca yardım yapılacak, gerek belediyeler ve gerekse Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğünce yapılacak işler için sarf edilecek toplam giderin tamamını belediyeler Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğüne borçlanacaklardır.

Bu projenin uygulanmasına kadar, mevcut su sıkıntısının hafifletilmesi amacı ile Devlet Su İşlerince 1968 yılında Çimentaş mevkiinde toplam 150 lt/sn. verimi olan 3 kuyu ve Manav Kuyusu mevkiinde toplam 40 tl/sn. verimi olan 3 kuyu açılarak 1969 yılında ESHOT idaresine devredilmiştir. 1971 yılında ise toplam 150 lt/sn. su verebileceği düşünülen 3 kuyu daha açılarak hizmete konacaktır. Bunun sağlanması için 1970 yılında Çimentaş mevkiinde yılda ortalama 5 x 10^6 m^3 lık bir sunî yeraltı suyu besleme projesi bitirilmiştir.

Alınan bu tedbirlerin dışında proje ile

ön görülen tesislerle elde edilecek suyun dışında baş vurulacak herhangi bir kaynak yoktur.

B — KANALİZASYON :

Mevcut kanalizasyon sistemi birleşik tipte olup pis su ve yağmur suyunu en yakın derelere veya denize taşımaktadır. Çalışmalar, kanalizasyonun ve gelişen sahalardan geçen ve yataklarına sanayi artık suları dökülen bütün derelerin, ve aynı şekilde körfeze akıtılan artık sularla İzmir körfezi kıyılarının kirlendiği gerçeğini ortaya koymuştur. Sanayi kaynaklı organik artıkların miktarlarının tahminine esas olmak üzere mevcut sanayi artık suları üzerinde bir araştırma yapılmıştır. Pis su şebekesi ve arıtma tesisi, konut pis sularına ilâveten bu sanayi sularını da taşıyacak ve arıtabilecek şekilde projelendirilmiştir. Pis suyun ne derecede arıtılmasının gerekeceğinin ve, esas olarak, pis suların toplanması, arıtılması ve körfez sularına dökülmesini kapsayan tüm sistemin diziliş ve düzeni buna göre belirlenmiş ve kanalizasyon çalışmalarının bir parçası olarak, birisi pis su, diğeri yağmur suyu için ayrık sistem esasına göre, iki ayrı tesisin ön projeleri hazırlanmıştır. Pis suların uygun bir şekilde boşaltılmasının maliyeti, geniş çapta bunların arıtılma derecesine ve boşaltma yeri ile artıkların boşaltım yöntemine bağlı olduğundan, körfezin çeşitli bölümlerinde yapılan gerekli incelemeler sonucunda tasfiyehane artık suyu boşaltımının körfez üzerindeki muhtemel etkilerinin ne olabileceği tayin edilerek gereken arıtma derecesi ve tasfiyehane yeri konusunda karara varılmıştır.

a) PİS SU ŞEBEKESİ :

Ön görülen proje ile pis su sistemi şu birimlerden meydana gelecektir.

Bütün pis suların denize boşaltılmasından evvel gerekli görülen derecede arıtılmasını sağlıyacak bir tasfiyehane; pis su toplama sisteminin iskeletini teşkil eden 4 ana toplayıcı (kollektör) ve bu şebeke üzerinde yer alan 4 pompa istasyonu; bütün sahaların pis sularını konut çıkışlarından toplıyarak ana toplayıcıya ulaştıran ikincil (sekonder) ve üçüncül (tersiyer) toplayıcılar.

Bu şebeke üç aşamada gerçekleştirilecek olup, I. Aşamada 1973 - 78 yılları arasında 732.512.000,— TL., II. Aşamada 1979-88 yılları arasında 576 413.000,— TL., III. Aşamada 1989 - 2000 yılları arasında 655.206.000,— TL. sı olmak üzere toplam 1.969.131.000,— TL. sına mal olacaktır.

b) YAĞMUR SUYU DRENAJ ŞEBEKESİ

Proje ile öngörülen yağmur suyu drenaj şebekesi, İzmir Projesi Şehirsel Alanı dahilindeki bütün yaşanan veya yaşanılacağı öngörülen kesimlerde, tekrarlama süresi yirmi yıla kadar olan sağnakların meydana getireceği yüzeysel akımların zarar ve hasara sebep olmadan toplanmasını ve cazibe akımı ile taşınmasını sağlayacaktır. Şebekede toplanan yağmur suları en yakın önemli akarsuya ve körfeze verilecektir.

Proje sahasındaki akarsular şebekede ana toplayıcı olarak değerlendirilmiş ve borulardan oluşacak şebekeler ve ikinci dereceden açık kanallar, ikincil ve üçüncül su yolları olarak kabul edilmiştir. Bu tesislerin I. Aşamada 1973 - 78 yılları arasında 297.552.000,— TL., II. Aşamada 1979 - 88 yılları arasında 506.006.000,— TL., III. Aşamada 1988 - 2000 yıllarıarasında 573.180.000,— TL. sarfı ile toplam 1.376.738.000,— TL. sına mal olacağı hesaplanmıştır.

Böyle büyük bir yatırımı gerektiren pis su ve yağmur suyu drenaj projesinin gerçekleştirilmesinde belediyelerin mali ve teknik imkânlarının yetersiz oluşu nedeniyle, işin Devlet Su İşleri'nce yapılabilmesi için 1053 sayılı kanunun değiştirilmesi veya özel bir kanunun hazırlanması gerekmektedir.

KARAYOLLARIMIZ VE DEVLET KARAYOLLARI TEŞKİLÂTININN DURUMU

Yukarıda adı verilen ve Orta Doğu Teknik Üniversitesi İnşaat Mühendisliği Bölümü, İnşaat Stratejisi ve Yapım Mühendisliği kolunda, bu kolun yöneticisi Y. Prof Dr. Doğan Sorguç'un idaresinde yapılan bir bilimsel araştırmanın özeti dergimizin Mayıs 1971 ve 194. sayısında yayınlanmıştı.

Bu araştırmanın sonuçları, çalışmayı yapan arkadaşımız, TCK Planlama Fen Heyeti Ekonomik Etüd Şefi İsmail Toner tarafından, 8 Nisan 1971 günü Bayındırlık Bakanlığı konferans salonunda kamu oyuna açıklanmıştır. Sayın Bayındırlık Bakanımız İnş. Y. Müh. Dr. Cahit Karakaş'ın açtığı toplantıya Bayındırlık Bakanlığı ve TCK Yüksek kademesile beraber DPT, TÜBİTAK, Orman ve Köyişleri Bakanlıkları ileri gelenleri, Üniversite Öğretim Üyeleri ve eski TCK Genel Müdürleri katılmışlardır. Geç saatlere kadar süren bu ilginç toplantıda açıklamadan sonra soru ve eleştirilere açılan araştırma, gerek sonuçları gerekse ortaya atılan düşünceler bakımından önemli bulguları ortaya koymuştur. Bütün bunların değerlendirmesini yapan son raporu yayınlamadan önce, iki ilginç konuşmayı vermeyi yararlı bulduk.

T. M. H.

SAYIN BAYINDIRLIK BAKANI İnş. Y. Müh. Dr. CAHİT KARAKAŞ'ın AÇIŞ KONUŞMASI

Sayın dinleyiciler, kıymetli arkadaşlarım,

Sizleri bugün burada memleket kalkınmasında büyük yeri olan karayollarımızın stratejisi ve TCK strüktür etüdü adı altında tertiplemiş bir panel vesilesiyle selâmlamak fırsatını bulduğum için cidden bahtiyarım.

Orta Doğu Teknik Üniversitesi içinde hazırlanmış olan bu araştırma, bu tür sahadahi ilk konuyu teşkil etmektedir. Ümit ve arzu ediyoruz ki, bu ve bunun gibi çalışmalarla üniversitelerimiz yurt kalkınmasında

kendilerine düşen görevleri yerine getirme ortamına daha da artan bir şekilde girmiş olsunlar. Hiç şüphe yok ki bilhassa bizim kuruluşlarımızda bilim adamlarımızın da katkılarile yapılacak böyle tartışmalı toplantılardan çok istifadeli sonuçlar elde edilecek ve gerçek anlamda bir kalkınmanın pozitif neticeleri alınacaktır.

Devlet kuruluşlarının ve politik çevrelerin üniversitelerle kuracakları dialog ve sıkı işbirliği daha rasyonel idarî kararlara ve bunun gibi, yurt sorunlarına dönük bir eğitime yol açacaktır.

Batı ülkelerinde uygulanan bu tür bir çalışma tarzının ülkemizde de ele alınmış olmasını sevindirici bir başlangıç olarak selâmlıyorum. Uzun süreden beri İnşaat Stratejisi ve Yapım Mühendisliğinin yurdumuzda gelişmesi için çalışan ve bu konuda Orta Doğu Teknik Üniversitesinde bir bölüm yaratan Y. Prof. Dr. Doğan Sorguç'un yönetmiş olduğu bu araştırmanın takdimi ile çok ümit verici bir çığır açılmış bulunmaktadır. Bu çalışmayı yönetenlerle bu panele katılma zahmetinde bulunan sayın arkadaşlarıma huzurunuzda peşinen teşekkür eder, gayretlerinin daim olmasını dilerim.

Teşekkür ederim.

Sayın Y. Prof. Dr. Doğan SORGUÇ'un araştırmayı sunan konuşması :

Sayın Bakan, sayın misafirler!

Burada konuya girmeden önce bu çalışmanın nedenini açıklamak istiyorum: Evet, bu çalışma niçin yapılmıştır? Burada subjektif unsurların bulunmadığını, aşağıda vereceğim gerekçelerle izah etmeye çalışacağım.

Biz herşeyden önce bu çalışmayı Türkiye çapında bir istihdam stratejisinin önemli bir parçası olarak yapmış bulunuyoruz.

Geçen seneler ve özellikle geçen beş ay zarfında Planlamada Türkiye çapında bir istihdam stratejisi üzerinde çalıştım. Meselenin konuluşu işsizliği emecek ekonomik inşaat teknolojilerinin geliştirilmesiydi. Bunun için dünya da benzer memleketlerde 1950 den beri yapılmış olan tecrübeleri gözden geçirdim ve İ.L.O. (Beynelmilel Çalışma Teşkilâtı), O.E.C.D. (Avrupa İktisadi İşbirliği Teşkilâtı) nın çalışmalarını tetkik ederek danışmalarıyla temaslar yaptım. Tecrübeler ve şimdiye kadar yapılmış olan çalışmaların ışığı altında böyle bir istihdam stratejisinin iki temele dayanması mecburiyetinde olduğunu saptadım.

Bunlardan biri Türk İnşaat sektöründe makina - insan ilişkilerinin ekonomik ve ülkenin sosyal problemleri (özellikle istihdam) açısından düzenlenmesi konusudur. Bunun üzerine ciddiyetle eğilmek gerekiyordu. Diğeri ise Türkiye'de özel projelerin ele alınıp istihdamın bunlarla radikal bir şekilde yürütülmesi meselesiydi. Bu olanağın ortaya çıkışının sebebi Türkiye'nin istihdamı ile kaynakları arasındaki büyük eşitsizliktir; zira tesbit ettiğimize göre, yalnız kırsalalandaki asgarî işsizlik yaz ayları içinde iki milyon, kış aylarında iyimser tahminlere göre altı milyon olmakta ve bu diğer sektörlerde yani tarım dışı sektörlerdeki işsizlik de hesaba katıldığı takdirde dokuz milyona varmaktadır. Türkiye'nin olanakları bu seviyede bir işsizliğe istihdam yaratacak seviyede katiyen değildir. Bu sorun yüzünden politikacı ve idarelerimiz daima zor durumda kalacaklardır. Bu sebeple başka yollar araştırmak ve özel projelerle, Türkiye'nin maddî olanaklarına uygun bir organizasyon şekli bulmak mecburiyeti vardı. Bununla beraber inşaat, diğer memleketlerde de uygulandığı gibi, başlangıçta bir kilit sektör durumundadır. İnşaatta bu işin ele alınması için çeşitli imkanlar üzerinde duruldu ve bir pilot araştırma merkezi ve diğer kuruluşlara da eğitimci vazifesi görebilecek en güzide teşkilâtın Devlet Karayolları olduğuna karar verildi. Bu teşkilâtın diğerleri arasında en çok istitatistiği bulunduğu görüldüğünden, işe başlamadan önce bu teşkilâtı yakından tetkik etmek lüzumu ortaya çıktı. Bu tetkikin sonunda bildiğiniz araştırma projesi meydana geldi ve birçok önemli bulgulara vasıl olundu. Eldeki araştırma projesinin sonuçları, bu şekliyle D. P. Teşkilâtı, O. E. C. D. vesair uluslararası kuruluşlara gönderildi. Kendileriyle ve uzmanlarıyle bu ayın sonunda (büyük bir ihtimalle) toplantılar yapılarak bu konu tartışılacak, istihdam için inşaat kuruluşları açısından ne yapılabileceği saptanmaya çalışılacaktır. Bu arada verilen ve sonuçlar daha etraflı bir şekilde ele alınacağından çalışma, ciddî ve etraflı bir istihdam projesine ışık tutacak nitelik kazanacaktır.

Bu birinci sebeptir. İkinci neden üniversitemiz de bu konunun eğitim ve araştırma konusu oluşudur. Biz Strateji ve Yapım Mühendisliği Kolu demekle bu gibi konuları hem araştırma, hem de eğitim konusu olarak ele almış bulunduğumuzu ifade ediyoruz. Strateji deyiminin sebebi, doğrudan

doğruya kalkınmaya bağlı olarak, inşaatın iktisadî, hukukî, ve teknolojik konularını bir arada ele almamızdandır. İktisadî konular inşaat sektörüne özeldir, zira inşaat işletmeleri özel işletmelerdir, ve sabit sanayi kuruluşlarından açık farkları vardır. Bu farkları burada sıralamayı vaktinizi almamak için lüzumsuz buluyorsam da bunlar örneğin bu salonda vaktiyle söz konusu edilen direk ve endirek maliyetin inşaatta bulunmayışı; maliyet muhasebesi sistemlerinin ve buna bağlı olarak enformasyon sistemlerinin inşaatta çok zor uygulanabilir, bunun la beraber iyi neticeler vermiş olması (İsviçre'de böyle bir sistemin gerçekleştirilmiş olmasının maliyet indirimine % 10-15 kadar tesir ettiği tesbit edilmiştir) şeklinde sıralanabilir. Benim inşaat strüktürü üzerinde yaptığım çalışmalarım da Karayollarındaki arkadaşlarım maliyet muhasebesi'nin son derece güç uygulanabilir olduğunu, hatta uygulanamamakta olduğunu o zaman söylemişlerdi. Bu husus, sabit kuruluşlarda mevzu bahis olmayan ve eğitim istiyen, neticesi son derece faydalı bir konudur. Burada en küçük birimlere kadar istitatistiğin kıymetini anlatmak gerekmektedir. Zira gelişmekte olan memleketlerin müşterek zorlukları istatistiklerinin olmayışıdır. Bunu yapmak ise bünye olarak zorluklar arzetmektedir. Bu vs. nedenlerle inşaat, işletme iktisadi ve endüstri mühendisliğinin dışına çıkmakta, fakat bunların konularından inşaat için uygulanabilir olanlarının alınarak geliştirilmesi gerekmektedir. Sonra inşaat sanayii, bilindiği bigi, ithal edilemiyen bir sanayidir ve yurt koşullarının etkisi altındadır. Bu sebeplerle mesela makina ömürleri Amerika'dan alındığında, Türkiye bakımından çelişkiler ortaya çıkmaktadır: Makina ömürleri, Amerika'da subjektif değerler olarak alınmış ve kısa sürede makinaların zaten çok prodüktif çalışmaları neticesinde makinayı amorti edecek şekilde hesaplanmış bulunurken, Türkiye'de objektif açıdan ve üstelik atıl kapasiteleri de dikkate almak suretiyle daha uzun hesabedilmelidir.

Amortismanlar Türkiye'de uzun vadeli ele alındıkları takdirde, eşit ve degresiv dağılımlar arasında sistem olarak büyük farklar doğmaktadır. Bınanaleyh gelişmekte olan memleketlerde amortismanları, bu açıdan ele almak ve sistemi sapmak zorunluğu vardır.

Sonra ithal ve döviz politikaları makinaları bu memleketlerde bazen istihdamın aleyhine çalışır vaziyete getirmektedir: Çoğunlukla bu ülkelerde hükümetlerin tuttukları sabit kur politikası, makinaları kur tesbitinden kısa bir süre sonra çok ucuz bir hale getirmekte ve bu ucuzluk, millî ekonominin aleyhine olmaktadır. Böylece ithal ve döviz politikaları inşaat sektöründe istihdamın aleyhine önemli sonuçlar doğurmakta ve makro seviyelerdeki politikalar inşaat sektöründe, menfî etkiler yapmaktadırlar.

Hukukî açıdan, teknoloji ve hukukun dengelenmesi, yani hukukun yeni gelişmeler ve ülkelerin teknolojilerine göre düzenlenmesi zorunluğu vardır. Örneğin; computerlerle iş programlarının yapılması Kebanda hukukî zorluklar meydana getirmiştir. Dolayısiyle müteahhitlerle olan ilişkilerin yeni gelişmelere göre dikkate alınması ve sözleşmelerin peşinen buna göre yapılması gerekmektedir. Öte yandan devletin ödeme güçlükleri dolayısiyle müteahhitlerin sabit masraflarını dikkate alarak bunları tazmin etmek gibi bir konu vardır. Ödeme güçlükleri realitesi karşısında müteahhitler zor durumda kalmakta, sarsılmaktadır. Burada da hukukî konular önem kazanmaktadır. Biz üniversitede her yıl sonunda bir açık oturum tertibederek inşaat sanayiinin bu yönden olan zorluklarını yatırımcı daireler, müteahhitler, öğretim üyeleri ve öğrencilerle tartışıyoruz. Bu sene Türkiye çapında böyle bir sempozyum da yapmak istiyoruz. Bütün amacımız, iyi hukukçular yetiştirmek değil iyi hukukçularla birlikte çalışacak gerçek idareciler yetiştirmektir.

Teknolojinin de bu ülkelerin inşaat sektöründen büyük önemi vardır. Gelişmekte olan memleketlerde gene istihdam ve makina-insan açısından, özellikle Hindistan'ın denediği birçok metodlar vardır. Bütün bu ların vardığı sonuç, hafif ve dağınık inşaatın işçi-yoğun usüllerle yapılmasının, bu memleketlerin çıkarlarına daha uygun olduğudur. Bunun seviyesi tesbit etmek için gerekli araştırmaların yapılması lâzımdır. Biz böyle araştırmalar için üniversitemizde bir laboratuar kurmaya çalışıyoruz. Bu, iş etüdü, iş fizyolojisi ve makina testlerini beraber ve yeni bulguları sağlayacak bir laboratuvar olacaktır. Bundan başka, teknoloji konusunda, prefabrikasyon hakkında çalışmalarımız olduğu gibi çeşitli konularda istek üzerine yaptığımız çalışmalar hakkında bilgi verememekte mazuruz.

Almanya'da bu gibi konuların hepsi ele alındığında inşaat mühendislerine, mühen-

dislik eğitiminden sonra iki senelik ilâve bir eğitimin yapılması zorunluğu doğmuştur. Yedi, sekiz senedenberi bu eğitim yapılmaktadır. Gerçekten, etkin bir çalışma için işçi ve yöneticilerde özel bilgilere ihtiyaç vardır. Örneğin; inşaatta her defa yeniden kurulmak zorunluğunda olan organizasyon hakkında yöneticinin bilimsel esasa dayanan bilgisi olması lâzım gelir. İnşaat için geliştirilmiş olan yöneylem araştırması, karar teorisi, iş psikolojisi bütün bunlar inşaat yöneticilerinin iihtiyacı olan bilgilerdir. Sonra kompüterler birçok meseleleri kısa zamanda halledecek imkânı vermektedirler. Çeşitli alternatiflerin tartışılmasında, özellikle inşaat sektöründeki kalemlerde, alternatifler bazen milyonlara vasıl olduklarından, bunların optimize edilmesi ancak bu olanaklarla mümkündür. Bu meyanda, Yapı Araştırma Enstitüsünde, çeşitli Türkiye şartlarında, malzeme ve yapı elemanlarının maliyet açısından optimize edilmesi hususunda çalışmaların yapılmış olduğunu gördüm.

Yukarıda arzedildiği şekilde iktisadî, teknolojik ve hukuki bilgilerle yetiştirilecek olan inşaat mühendisleri, Türkiye'nin ekonomisine son derece büyük katkıda bulunacaklardır. Bu, bize bugünkü gelişmelerin ve memleket sorunlarının getirmiş olduğu bir kanıdır, buna diğer ülkeler de ulaşmış bulunmaktadırlar. Asıl amaç, arzetmiş olduğum gibi, yetişmiş inşaat idarecilerinin Türkiye'ye sağlanmasıdır. İdareciler arasındaki farkın göze batmadığı memleketimize karşılık İngiltere'de yapılmış olan bir araştırmayı bu düşüncemi aydınlatmak için takdim etmek istiyorum : İyi ve kötü idarecinin saptanması (diyelim ki yetişmiş ve yetişmemiş idareci) Manchester üniversitesinde Prof. Revans'ın Sheffield ve Nottingham arasındaki Barnsley kömür tabakasında çalışan ondört ocak üzerinde yapmış olduğu araştırmanın sonucu olmuştur. Bu araştırmada, İngiltere'nin en iyi kömürünü veren bir bölgesinde çalışan ve bir aileye ait olan ondört ocaktaki kazalar ele alınmıştır. Ocaklar birbiriyle idantik surette teçhiz edilmiş ve idare edilmekteydi. Kazalar 14 Ocakta önce mutecanis olmıyan bir şekilde seyrederlerken, 1947 senesinde bu tek aile ikiye bölünmüş ve her aile bir ocak grubunu almıştır. Bu ailelerden bir tanesi (A) 6 ocağı, öbür aile (B) 8 ocağı almıştır. (B) işin başına konulara vakıf iyi yetişmiş olan bir yöneticiyi, (A) ise konulara vakıf olmayan aileden tanıdık birisini koymak suretiyle işi idare etmek yönüne gitmiştir. Neticede 1947 den sonra B'nin yönettiği Ocaklarda kazalar son derece azalır ve prodüktiviteler artarken, diğer ocağı işleten tanıdık idarecininkiler tam zıddı olmuşlar ve kazalar iki kutup teşkil etmişlerdir. İşte iyi ve kötü yöneticinin arasındaki fark... Bu gibi kriterler ve etüdler Türk inşaat sanayiinde ve kuruluşlarında da uygulanabilir. Belki Türk kuruluşlarında personel devri ibretle ele alınabilecek bir kriterdir : Personel devrine bakarak idarecilerin ne derece etkin oldukları da saptanabilir. Almanya'da İnşaat kuruluşlarında yapılan araştırmalar inşaat örgütünün etkenliğinin, işin başına getirilmiş olan genel müdürlere yakinen bağlı olduğu ortaya koymuştur: Bir örgütte, cirolar bakımından değişikliğin sebepleri araştırıldığı zaman yeni gelen bir müdür ve politikasının etkisiyle olduğu tesbit edilmiştir. Bunları bugün inşaat işletmecileri dünya'da bol bol yapmaktadırlar.

Buradan üniversite olarak çıkan sonuç şudur :

İnşaat Mühendisliği ikiye ayrılmaktadır, bir tarafı yapım mühendisliği, diğeri proje mühendisliği... Proje mühendisliğinin ve yapı mühendisliğinin kendine göre ayrı konuları vardır. Memleketimizdeki zorluk ve aksaklık; ilerliyebilmek için mühendislerin proje mühendisliğinden yapım mühendisliğine geçmek zorunluğundan gelmektedir. Birçok defa arzettim, insanları idareci mühendis ve proje mühendisi olarak ayırmak ve her birine ayrı ayrı gelişme, terfi ve maddî imkânlar sağlamak zorunludur. Terzaghi de Jubilesinde bu ayırımı savunmuştu. Sir Harrold Emmerson, İngiliz inşaat sanayii için hazırladığı raporunda şimdiye kadar üzerinde çok şeyler yapılmış olan klâsik malzeme ve yapı araştırmaları yerine, bundan böyle şantiye organizasyonu, iş etüdü maliyet kontrolü, insan münasebetleri gibi konuların ele alınmasını, bu konuların, araştırma bakımından da büyük önemi ve istikbali olduğunu ileri sürmüştür. Bu konular özel şartları sebebiyle, inşaat için ayrıca hazırlanması gerekmektedir. Sonuçların inşaat endüstrisi tarafından büyük bir alâka ile karşılanarak ele alınacağını, hatta finanse edileceğini İngiliz Hükûmetine verdiği raporda Sir Harrold Emmerson ifade etmiştir. İnşaat yönetimi üzerine çok modern bir kitap yazmış olan Calvert de yine aynı düşünceyi savunmuştur. Artık uygulamanın ihtiyacı olan ve en fazla gelecek

vadeden bu araştırma konularına göre biz araştırma politikamızı tayin etmiş ve eleman yetiştirmeye yönelmiş bulunuyoruz.

Eldeki araştırmayı yapmamızdaki üçüncü neden, Devlet Karayolları Teşkilâtı içinde çalışmakta olan bir arkadaşımızın varlığıdır. Kendisi saydığımız çeşitli konularda üniversitemizde dersler aldıktan sonra İngiltere'de de özel kurslara iştirak etmiştir. Şimdiye kadar bu gibi çalışmalardan meslekdaş olarak, mühendislerin anladığı şey, çeşitli tabloların bir araya getirilmesi ve subjektif tahminler sonucu birtakım rakamları ortaya sürerek iktisadi araştırma yahut mühendislik iktisadı çalışması yapılabileceği merkezindeydi. Bugünkü gelişmiş işletmecilik anlayışı karşısında bu düşünce çok yetersiz olmakta ve hiçbir konuya çözüm getirememektedir. Bu nedenle, eldeki çalışmanın gelişmekte olan memleketlerin bir ihtiyacına cevap verdiğine emin olarak, şimdiye kadar yapılmışların içinde orijinal bir çalışma sayılması gerektiği kanısındayım.

Müsaade ederseniz bu gerekçeden sonra, yapılan şeyin değeri hakkında birkaç söz söyleyeyim: Araştırma, Devlet Karayolları Teşkilâtının neşretmiş olduğu istatistiklerin bilimsel (akılcı) yönden değerlendirilmesinden ibarettir. Üzerinde daha fazla rakam temin edebilmek, bunlari değerlendirmek ve karşılaştırma yapabilmek için birbuçuk sene çalışılmıştır. Sonuçlar bizi bulunduğumuz yerden bir adım öteye götürüyorsa bu kâfidir, çünki hiçbir çalışma, hiçbir fikir nihaî olduğunu iddia edemez. Fikir gelişmeleri, bilindiği gibi tez ve antitezlerin birbirleriyle karşılaşması sonucu ortaya çıkarlar; yeterki ciddi olarak yapılsınlar. Burada ortaya konan gerçekler ve sonuçlar itibariyle bir reorganizasyon zorunluğu ortaya çıkarsa, bunu hiçbir hissi telâşa kapılmadan serin kanlılıkla dikkate almak mecburiyetindeyiz. Atatürk "meseleleri olduğu gibi ele almak lâzımdır." diyordu. Bir ülkede de devamlı şekilde değişen koşullarla beraber bilgi seviyesi de durmadan değiştiğinden bunların gereklerini yerine lâzımdır. Bu değişikliğe ayak uyduramadığımız takdirde adalet içine düşeriz. Öte yandan, buna engel olmak ve bu değişiklikleri yapabilmek o kadar kolay değildir, zira burada bir insan problemi olan uyum sorunu vardır. Bu hususta belki de "Yaşlılık, uyumu, kaybolmasıdır." sözünden hareket ederek meseleyi aydınlatmaya çalışabiliriz. Atatürk, "Genç fikirli demek, hakiki fikirli demektir" sözüyle devamlı surette uyum yeteneğini göstermek mecburiyetinde olduğumuzu, aksi halde hadiselerin ve olayların arkasında kalıp problemlerin içinden çıkamayacağımıza işaret etmişti. İtiraf etmek lâzımdır ki meslektaşlar olarak inşaat mühendisleri, devamlı surette insan unsuru dışında statik sistemlerle uğraştıkları için bu gibi zorluklarla karşı karşıya kalmaktadırlar. Sorunlara daima gerçekçi bir yönden bakmak ve gerekeni yapmak için serinkanlılıkla üzerine eğilmek, yurdumuz için en çıkarlı yoldur. İdarei maslahatçılık memleketi hiçbir zaman istendiği neticelere götüremez. Bunun sonucu, ülke idaresindeki muvaffakiyetsizlik ve iktisadî bozgundur. Atatürk diyor ki "Memleket idaresindeki muvaffakiyet iktisadî müktesebatı derecesi ile mütenasip olur.

İktisaden zayıf bir millet refah ve saadete kavuşamaz, içtimai ve siyasi illetlerden yakasını kurtaramaz." Şu halde konuları değerlendirirken bu geniş açı içinden bakmak ve üniversite veya idareciler olarak, ortamı hazırlamak zorunluğundayız. Bu tür çalışmalar elbetteki herşeyden önce üniversitelerden beklenmelidir. Özerkliğin geçerli nedeni de buradadır; bu yüzden üniversitelere, dünyanın her tarafında, kamu oyunu aydınlatmak görevi verilmiştir. (Kamu oyu derken seçim sandığını değil, memleketi yöneten ana kuruluşların dahil olduğu kadroyu kastediyor ve üniversiteler: "Uyguladıkları bilimsel metodlar sayesinde gerçekleri araştıran ve yayan müesseselerdir," diye tarif ediyorum.) Öğretim işte bu çalışmanın bir yönüdür, fakat elbette çok önemli bir yönüdür. Zira aşama için araştırma sonuçlarının değerlendirilebilmesi, bunu kullananlara bağlıdır. Herşeyde olduğu gibi burada da yine bir insan sorunu vardır. Binanaleyh gençlerin böyle bir ortamda yetiştirilebilmesi amacıle bütün araştırmaların üniversitelere verilmesi, dar kaynakların israf edilmemesi, başka araştırma müesseselerinin açılmaması ve kapasitelerinin yetmediği hallerde üniversitelerin buna göre genişletilmeleri lâzımdır. Ancak araştırma ve öğretim birleşirse 'Hayatta en hakiki mürşit ilim" olur. Üniversite'nin bu fonksiyonu görmemezlikten gelinir, ona sadece temel araştırmalar ile uğraşmak görevi verilirse, uygulayıcılar da günlük işlerin çokluğundan araştırma sonuçlarını değerlendirmeye vakit bulamazlar (!) ve Türkiye, "mürşidi" daha uzun zaman bekler!

odamızdan

ODAMIZ YÖNETİM KURULU, BAŞBAKAN EKONOMİK İŞLERİ YARDIMCISI ATİLLÂ KARAOSMANOĞLU VE YATIRIMCI BAKANLARLA GÖRÜŞTÜ

Oda üyelerimizin ve bu arada Türkiye teknik elemanlarının sorunları konusunda bilgi vermek ve bu sorunlara çözüm getirmek amacıyla Odamız Yönetim Kurulu geçtiğimiz ay içerisinde Başbakan Ekonomik İşler Yardımcısı Sayın Atillâ Karaosmanoğlu, Devlet Bakanı Sayın Mehmet Özgüneş, İmar ve İskân Bakanı Sayın Selâhattin Babüroğlu, Ulaştırma Bakanı Sayın Halûk Arık, Sanayi ve Ticaret Bakanı Sayın Ayhan Çilingiroğlu ile ayrı ayrı görüşmüştür. Temel sorunlarımızın açıklıkla ortaya konulduğu ve tartışıldığı bu görüşmelerde şu ana konular üzerinde durulmuştur :

1. Yan Ödemeler konusu ve Teknik Personel Statüsü,
2. Yabancı sermayeli Müşavirlik ve Mühendislik Firmaları sorunu ve Milli Proje Bürolarının geliştirilmesi,
3. Mühendis ve Mimar Odaları Kanunu,
4. Proje hizmetlerinin yapılmasına ilişkin 7/117 sayılı Kararnamenin uygulanması sorunu,
5. Belediyece verilen projelerin Odalarca vize edilmeleri konusu,
6. Yeni hükümetçe girişilecek reform çalışmalarında Meslek Odalarının katkılarının da sağlanması,

Odamız Yönetim Kurulu kamu kesimi teknik elemanlarının ve bu arada inşaat mühendislerinin, yeni Personel Kanunu kapsamına alınmalarından sonra, büyük maddi zorluklar içerisinde bulunduğunu, eski yan ödemelerden "mahrumiyet" ve "seyyaliyet" zamlarının verilmediğini, özellikle mahrumiyet bölgelerinde, şantiyelerde çalışan inşaat mühendislerinin büyük haksızlıklara uğratıldığını belirtmiş ve hazırlanan yeni yan ödemeler kararnamesinde Odalar ve TEKSEN tarafından hazırlanan Yan Ödemeler Tasarısının esas alınmasını talep etmiştir. Ayrıca Teknik elemanlar için uzun vadede mutlaka bir Teknik Personel Statüsü hazırlamanın zorunlu olduğu bir kere daha ortaya konulmuştur. Bundan başka Türkiye Teknik Gücünün gelişmesini ve kalkınmasını sağlayabilmek amacıyla yabancı sermayeli müşavirlik - mühendislik firma-

larının en kısa zamanda millileştirilip, şu anda büyük sıkıntılar içerisinde bulunan milli proje bürolarının desteklenmesi gerektiği üzerinde ayrıntılı bir şekilde durulmuş, Odamızın yabancı sermaye kontrolundaki firmalara karşı milli proje bürolarımızı sonuna kadar savunmağa ve desteklemeye kararlı olduğu belirtilmiştir. Öte yandan Meslek Odalarının, Kamu yararına gerçek bir baskı grubu şeklinde olumlu ve yapıcı görev görebilmeleri için Odaların mutlaka tüzel kişiliğe sahip olmalarının ve T.B.M.M. de bulunan teklifin bir an önce kanunlaştırılmasının gerekli olduğu ortaya konulmuştur. Ayrıca proje hizmetlerinin yapılmasına ilişkin 7/117 sayılı Kararnamenin bütün kamu kuruluşları tarafından uygulanması ve Belediyelere verilen projelerin tümünün Odalarca vize edilmesi üzerinde de durulmuş, yeni hükümetçe girişilecek reform çalışmalarında Meslek Odalarının görüşlerinin alınmasının yararlı olacağı açıklanmıştır.

Görülüyorki Odamız değişen koşullar altında da üyelerimizin haklarını savunma görevine azimle devam etmekte, Türkiye Teknik Gücünün, milli proje bürolarının gelişebilmesi için gereken çalışmaları yapmaktadır. İster kamu, ister özel kesimde çalışsınlar, üyelerimizin sosyal ve ekonomik hakları için gerçek bir baskı grubu şeklinde görev görmeğe kararlıyız.

ODAMIZ VE DUBROVNİK TOPLANTISI

11 Mayıs günü, Odamızın da katıldığı Büyük Barajlar Türkiye Ulusal Komitesi Yönetim Kurulu toplantısı yapılmıştır.

Bu toplantıda, 4 - 7 Ekim 1971 de, Yugoslavya'da, Dubrovnik kentinde çalışmalarına başlayacak olan Büyük Barajlar 39. Yürütme (İcraî) toplantısına katılacak temsilciler üstünde durulmuştur.

Odamız, Dubrovnik toplantısına herhangi bir temsilci yollamamak kararı almıştır. Buna karşılık, DSİ'den iki - biri Gn. Md. Muavini S. Sayın - TEK'den bir ve, EİE'den de bir kişi olmak üzere, öteki kuruluşlar adına 4 temsilci katılacaktır. Büyük Barajlar Türkiye Ulusal Komitesi adına ise, Başkan K. Doluca toplantıya katılacaktır. İTÜ. ve ODTÜ. çalışmalara delege yollamamaktadır.

Odamız temsilcisi Başkan V. Uğur Kökden, bu konu ile ilgili olarak, toplantıya katılacak olanların, dönüşte, "karstik zeminlerde baraj temelleri" üstüne bir araştırma hazırlamalarını önermiş ve bu öneri kabul edilmiştir.

Türkiye barajlarının temel sorunlarına, bir ölçüde, Yugoslavya denemelerinden örnekler taşıyacak olan böyle bir çalışma, TMH. sayfalarında yayınlanacaktır.

İNŞAAT MALZEMESİ ÜRETİCİLERİNE DUYURU

Odamız İnşaat Malzemesi mamullerine KALİTE BELGESİ uygulamasına devam etmektedir. Sayın üreticilerin, mamullerinin kalitesinin Odamızca belgelenmesi memleket ve kendi ekonomileri yönünden menfaatine olacağını duyururuz.

İNŞAAT MÜHENDİSLERİ ODASI



Rüştü ÖZAL
T. M. H.

Rüştü Özal (2194); 1915 yılında doğduğu Konya'da lise ve İstanbul Yüksek Mühendis Mektebinde Su Mühendisliği öğrenimini yapmış, 1939 yılında Su İşleri Teşkilâtında göreve başlayarak iki kez askerlikten sonra, Konya Bayındırlık Müdürü, Konya Belediye Başkanı, Milletvekili, İmar ve İskân Bakanı olarak devlet hizmetlerinde bulunmuştur. Bir süre, çetin ve mücadeleli biçimlerde seçildiği TMMOB. Genel Sekreterliğini, Odamız Başkanlığını ve son olarak iki dönem (4 yıl) Oda Genel Sekreterliğini yapmıştır.

6 Mayıs 1971 den itibaren de Enerji ve Tabiî Kaynaklar Bakanlığında Bakan Özel Müşavirliğine atanmış olan Sayın Özal'ın, Oda'daki görevinden ayrılırken TMH'ya söyledikleri şunlar :

"Kendimi her zaman güvenlikle içinde bulduğum Oda'mdan değil, fakat Oda'mdaki görevimden bir kez daha ayrılırken duyduğum burukluğun bir anlatılmazlığı var.

Saygı ve sevgiyle gönülden bağlı olduğum meslektaşlarımın her kez benim için esirgenmeyen çok büyük ve çok değerli olan güvenlerine lâyık kalmak, ulaşabildiklerimin, her anlamda en üstün olanıdır.

Hizmet süremde beraber olduğum Oda ve Şube Yönetim Kurullarından, tüm meslektaşlarımdan, meslek kuruluşlarından, Oda personelinden gördüğüm yardım ve ilgi için kendilerine müteşekkir ve minnettarım.

Bulunduğum her yerde, ülkemizin ve mesleğimizin sorunlarına fedakârlıkla çözüm arayanların yanında ve yardımında olabildikçe mutlu olacağım.

Benden, tüm meslektaşlarıma sonsuz saygılar ve sevgiler."

Türkiye Mühendislik Haberleri, Odamızın gelişimine çok büyük katkıda bulunmuş olan Sayın Özal'ı kutlar, kendisine yeni görevinde üstün başarılar diler.



1167 sicil numaralı üyemiz Hulusi KURTULUŞ'un 23.4.1971 tarihinde vefat ettiğini üzüntüyle bildiririz. Hulusi KURTULUŞ 1321 (1905) yılında Mardin'de doğmuş, 1939 yılında Teknik Okul Mühendislik Kursunu bitirmiş ve çeşitli bayındırlık işlerinde vazife yapmıştır.

İnşaat Mühendisleri Odası ve Türkiye Mühendislik Haberleri merhuma Tanrı'dan rahmet, ailesine ve dostlarına başsağlığı diler.

Yurt dışına kendi hesabına gideceğini yazı ile bildiren 6692 sicil numaralı üyemiz Haluk Özdemir'in 31.1.1971 tarihinden itibaren Odamızdaki kaydı geçici olarak kapatılmıştır. Duyurulur.

★ ★

Yurt dışına kendi hesabına gideceğini yazı ile bildiren 6731 sicil numaralı üyemiz Ahmet Doğu'nun 31.3.1971 tarihinden itibaren Odamızdaki kaydı geçici olarak kapatılmıştır. Duyurulur.

752 sicil numaralı üyemiz Abdullatif Doğu'nun adı Lâtif Doğu olarak değişmiştir. Duyurulur.

★ ★

3175 sicil numaralı üyemiz Hamdi Karlı'nın adı Hamdi Karlıoğlu olarak değişmiştir. Duyurulur.

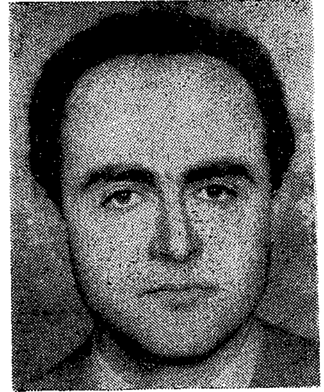
★ ★

1114 sicil numaralı üyemiz Sedat Suverir Odamızdan almış olduğu kimlik belgesini yitirdiğinden yenisi düzenlenmiştir. Eskisi geçersizdir.

İNŞAAT MÜHENDİSLERİNE VE KAMU KURULUŞLARINA DUYURU

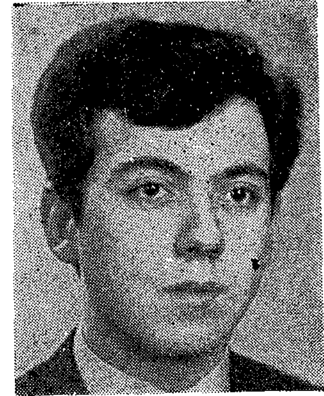
Bazı kamu kuruluşları, proje ihale usulüne dair 7/117 sayılı kararnameye aykırı olarak, ihtisasa göre ilgili meslek odalarından büro ismi istemeden, ya da odalarca bildirilen büro isimleri dışında yerli ve yabancı bürolara proje ihale etmektedirler. Kuruluşların bu aykırı tutumu nedeniyle odalarımızca herhangi bir belge verilmiyeceğini duyururuz.

İNŞAAT MÜHENDİSLERİ ODASI



İ. M. O. Kastamonu temsilciliğine 2.2.1971 günü yapılan oylamada üyemiz Fethi Acar seçilmiş bulunmaktadır. Fethi Acar 1942 yılında Araç'da doğmuş 1966 yılında İstanbul Teknik Okulunu bitirmiştir.

Kendisini kutlar, çalışmalarında başarılar dileriz.



İ. M. O. Trabzon temsilciliğine 29.3.1971 tarihinde yapılan oylamada üyemiz Mehmet Polat Saka seçilmiş bulunmaktadır. M. Polat Saka 1947 yılında Trabzon'da doğmuş 1969 yılında İ. T. Ü. İnşaat Fakültesini bitirmiştir.

Kendisini kutlar, çalışmalarında başarılar dileriz.

AŞAĞIDA ADLARI YAZILI ÜYELERİMİZİN ADRESLERİ BİLİNMEMEKTEDİR. KENDİLERİ HAKKINDA BİLGİ SAHİBİ OLANLARIN YARDIMLARINI RİCA EDERİZ.

1535	Pamik Pamikoğlu	1744	Ercümend Sergen
1537	Aleksandros Doprenis	1751	M. Muvahhit Atamer
1464	Hidayet İbrahim Erbil	1757	Mustafa Metin Arman
1566	Mehmet Ateşpare	1764	Orhan Günsoy
1572	Züfer Büyükerkman	1774	İsmail Galip Yenal
1591	Hebi Gürleyik	1781	Parsah Diyaroğlu
1594	Tarık Günerman	1788	Turgut Ezer
1609	Ali Necip Puragankur	1800	Hasan Dardağan
1616	İlya Kostantinidi	1807	Durmuş Kılıç
1617	Nesim Baleri	1834	Ali Naci Peker
1622	Selâhattin Vural	1838	Necati Dumlu
1629	M. Rıfkı Heper	1841	H. İbrahim Arşıray
1630	İsmail Üstel	1854	M. Bülent Sonaç
1636	Burhan Çağlarer	1899	Orhan Akıncı
1643	Peoktistos Poridis	1908	Muzaffer Belik
1644	Rauf Lakşe	1920	Zeki Kutay
1645	Etem Ciliv	1932	Cehti Göksu
1647	Hikmet Arif Beton	1933	Oğuz Candoğan
1661	Ahmet Korunan	1936	Selim Orhan Vidin
1672	Hüseyin Yıldız	1943	Abdurrahman Özen
1637	Mardiros Patasoğlu	1945	Lâmi Perker
1680	Hilmi Erdem	1952	Nesim Polikar
1704	Mehmet Aykut	1973	Adnan Tansu
1726	Mehmet Denktaş		

İstanbul şubesinde kayıtlı mühendislik bürolarından 1971 yılı için tescilini yenileyenlerin listesi aşağıda sunulmuştur.

İstanbul No.	Adı ve Soyadı	Telefon
İst/ 1	Enver Altınok Müşavirlik Mühendislik Bürosu Tokatlıyan İş Hanı No. 17/3 Galatasaray - İSTANBUL	49 76 00/45
İst/ 2	Eralko Statik Atölyesi Bankalar Cad. Eralko Han No. 65 Karaköy - İSTANBUL	44 96 69 - 49 59 73
İst/ 9	Üstün Mühendislik Bürosu Tokatlıyan Han Kat 4 No. 23 Galatasaray - İSTANBUL	49 76 00
İst/10	AEA Mühendislik İnşaat Kol. Şti. Sıraselviler Cad. 79/1 Taksim - İSTANBUL	49 53 53
İst/15	Rasin Etiman Sıraselviler Cad. 79/6 Taksim - İSTANBUL	44 23 55
İst/16	Serkis Kürkçiyan - Yetvart Kürkçiyan Nordştern Han No. 21 Karaköy - İSTANBUL	44 62 34
İst/25	Enka İnşaat ve Sanayii A. Ş. Salıpazarı Dursun Han Kat 7 Fındıklı - İSTANBUL	49 01 95-6-7
İst/30	Tek - Ser Teknik Servis A. Ş. Büyükdere Cad. 89/1 Mecidiyeköy - İSTANBUL	47 35 45
İst/33	Özcan Balkır Endüstri Projeleri Bürosu Şair Nigâr Sok. Kat 6 Osmanbey - İSTANBUL	47 24 20 - 47 09 83
İst/36	Vural Topkaya Mühendislik Şişhane, mektep sok. Teknik Han No. 8 Karaköy - İSTANBUL	44 60 12
İst/40	Akan Mühendislik Sosyal Sigortalar Han No. 37/111 Fındıklı - İSTANBUL	49 15 11

İst/41	Şevket Koç Hanımefendi Sok., 131/9 Şişli - İSTANBUL	47 82 29
İst/49	Burç İnşaat Bürosu Yemişçi Hasan Sok. Melek Han Kat 3 No. 26 Karaköy - İSTANBUL	44 18 34
İst/52	Kovan Mühendislik Bürosu Şehit Muhtar Cad. 2/2 İlkyaz Apt. 3/A Taksim - İSTANBUL	44 41 21
İst/24	Bülent Yüngül Mühendislik Bürosu Mühürdarzade Han No. 431 Bahçekapı - İSTANBUL	27 43 74
İst/45	İDE Mühendislik Bürosu Şehit Muhtar Cad. No. 13/3 Taksim - İSTANBUL	45 34 13

Odamız İstanbul Şubesi Başkanı Cemal Ertek'in Başbakan Nihat Erim'e göndermiş olduğu telgrafla, Başbakandan cevap olarak almış bulunduğu telgrafı, İstanbul Şubesinin isteği üzerine, hiçbir yorum yapmadan aynen yayınlamayı uygun bulduk.

———o———

Sayın Başbakan Prof. Nihat Erim
ANKARA

23.4.1971

Ulusal egemenlik bayramı dolayısiyle Türkiye radyolarında yayınlanan demeciniz bütün yurtta tatlı bir bahar rüzgârı etkisi yaratmıştır.

Demokrasinin geniş hoşgörüşünü kötüye kullanan, tehdit, tedhiş ve sabotaj yollarından yürüyerek, Karanlık ve Zalim diktatoryaya güzel ülkemizi peşkeş çekmek isteyen örgütlerin elebaşılarının maskelerini sıyırmak zamanı çoktan gelmiştir.

Bizlerde Kamu kuruluşları olan meslek Odalarımızda bunun mücadelesini yapmaktayız.

Bir kısmının kökü dışarda olan Karanlık düşünceli, bozguncuların kafalarına balyoz gibi inecek tedbirleri destekliyor ve alkışlıyoruz.

Saygılarımızla
İNŞAAT MÜHENDİSLERİ ODASI
İSTANBUL ŞUBESİ BAŞKANI
Yüksek Mühendis
Cemal ERTEK

———o———

Sayın Cemal Ertek
Halâskârgazi Cad. No. 35
Harbiye

Nazik hissiyatınıza teşekkür eder bu vesile ile saygılar sunarım.

Prof. Dr. Nihat ERİM
Başbakan

5793 sicil numaralı üyemiz Metin Çolpan Odamızdan almış olduğu kimlik belgesini yitirdiğinden yenisi düzenlenmiştir. Eskisi geçersizdir.

★ ★

1485 sicil numaralı üyemiz Galip Şener Odamızdan almış olduğu kimlik belgesini yitirdiğinden yenisi düzenlenmiştir. Eskisi geçersizdir.

1363 sicil numaralı üyemiz İhsan Ayhan Odamızdan almış olduğu kimlik belgesini yitirdiğinden yenisi düzenlenmiştir. Eskisi geçersizdir.

★ ★

6994 sicil numaralı üyemiz Selâhattin Güleç Odamızdan almış olduğu kimlik belgesini yitirdiğinden yenisi düzenlenmiştir. Eskisi geçersizdir.

TİMYAD'dan Bildiri

1 — (TİMYAD) da kayıtlı üyeler, bu yıl üye kaydına hiç önem vermediklerinden, yıl başında (850) olan üye sayısı aradan 5 ay geçtiği halde (15) kişi artmıştır. 1970 yılında (150) ve 1971 yılında da devamlı ödemede bulunmadıklarından (80) üyenin çıkarılmasiyle üye sayımız (865 — 230 =) 635 e düşmüş bulunmaktadır.

Üyelerimizlen "iki üye kaydı" kampanyasına katılarak (TİMYAD) a yardımlarını esirgememelerini ve bütün meslekdaşlarımızdan (TİMYAD) a daha çok ilgi göstermelerini candan dileriz.

2 — Aynı gayeye çalışan (TÜRK YÜKSEK MÜHENDİSLER BİRLİĞİ YARDIMLAŞMA DERNEĞİ) taksitlerini, 10 liradan 20 liraya çıkarmıştır. (TİMYAD) taksitleri ise 10 liradır. Üyelerimizin taksitleri 20 liraya, yardımı da 15.000,— TL. na çıkarmak konusunda düşüncelerini bir kaç satırla (TİMYAD) adresine bildirmelerini rica ederiz.

3 — Bu ay içinde çok garip bir olayla karşılaştık. Bütün meslekdaşlarımıza bu üzüntülü olayı duyurmağı, böyle bir olayın bir daha tekerrür etmemesi için gerekli saydık.

Rastladığımız bir meslekdaşımız, emekli bir arkadaşımızın yardıma muhtaç olduğunu belirtmesi üzerine, Odamız YARDIM FONUNDAN yararlanması için, Odamıza baş vurmasını ve ayrıca da (TİMYAD) a üye olmasını sağlamak üzere BİLDİRİM KÂĞIDI takdim edilmiş idi. Bir iki gün sonra akadaşımızı kayıp eylemişiz. Geride bıraktıklarına yardım yapamadığımız için her ikimiz de çok üzüldük.

Bu durumda olan arkadaşlarımızın, yakınlarınca hemen Odaya haber vermelerini ve (TİMYAD) a üye olmak için de uyarmada bulunmalarını bütün meslekdaşlarımıza hatırlatırız.

4 — (TİMYAD) a üye olmak için, Odamız merkez ve şubelerinden sağlayacağınız BİLDİRİM KÂĞIDI nı doldurup (Yapı ve Kredi Bankası Yenişehir Şubesi 925206 sayılı hesap) adresine, bir taksit karşılığı 10 lira yatırılması yeterlidir. Meslekdaşlarımız bu zahmete katlanmaktan çekinmeyerek, hiç bir şey olmasa da; bir meslekdaşımıza 10 lira gibi çok az bir parayla yardım etme tadını tatmış olurlar.

Sözlerimize sağlıklar ve işlerinizde başarılar dileğiyle son verir, saygılar sunarız.

TİMYAD
Türk İnşaat Mühendisleri
Yardımlaşma Derneği

OKURLARIN FORUMU

BİR YOLUN KADERİ

Ercan SAYARI
Türk Sevk ve İdare Merkezi
Müşavirlerinden

İstanbul - İzmit arasındaki kesif trafiği gözönüne alan Karayolları I. Bölge 1968 yılının Kasım ayında yabancı ve yabancı ile ortak Türk Müşavirlik Firmalarını İstanbul - İzmit Ekspres yolu ihalesine davet etmişlerdi. Yabancı firma veya yabancı firma ile ortak Türk firması şartını koyan Karayolları böylelikle Avrupa Bankası, Dünya Bankası gibi müesseselerden kredi temininin çok daha kolay olacağını sanıyorlardı. Bu ihaleyi ilk seçmeyi kaybettiği halde, başka bir yabancı firma (Kanada Firması) nın yeterlik belgesi alması ile kendisine de yeterlik belgesi verilen bir İtalyan Müşavirlik - Mühendislik Firması olan SAUTI S. p. a. firması oldukça ucuz sayılabilecek bir fiyata almış oluyordu.

İlk kez yeterlik belgesi dahi alamayan SAUTI S. p. a. firması değil yalnız İtalya'da Avrupa'nın hiç bir yerinde bütün safhalarını (güzergâh seçimi, alt yapı, üst yapı, fizibilite) yürüttüğü bir yolun projesini yapmamıştır.

Özellikle İran'da ve Arap ülkelerinde ve Afrika'da hava alanları ve köy yollarının projelerini muvaffakiyetle yapmış olan bu ihtisas sahibi firma 1968 Aralığından 1969 Nisan'ının sonuna kadar ancak İstanbul'a yerleşebildi. İstanbul'daki temsilciliğini Y. Müh. M. Pianni adında en son işi Peru ormanlarından yol yapmak olan ve hayatında ilk defa Ekspres yol ile karşı karşıya gelmiş birisi yürütmekte idi. Bu zat çok az bildiği İngilizce ve iyi konuştuğu Fransızcası ile işlerini M. Simmonini adında teknisyeni vasıtasıyla yürütmekte idi.

SAUTİ S. p. a. firmasının İstanbul şubesi nihayet ihale tarihinden 4 ay sonra faaliyete geçti.

Elverişlilik raporunun hazırlanması işi İktisat Fakültesi Profesörlerinden Prof. Kenan Bulutoğluna verildi. Dolayısiyle Müşavir Firma hiç yorulmadan İtalya'dan çok daha ucuza elverişlilik raporunu hazırlattı. Fakat işi lâubali yürüttüklerinden verilen doneleri dahi yanlış kullanmak suretiyle Karayollarının istediğinin tam aksi olan çözümü teklif ettilerse de zamanında ikaz edilerek hatalarını düzelttiler. Jeoloji etüdlerini çok kıymetli bir jeolog, Bayan İnci İçten'e yaptırdılarsa da anlayamadıklarından olacak fazla kıymet vermediler. Zemin mekaniğiyle sondaj işlerini Y. Müh. Mehmet Tümay yürüttü. Kendi uzmanları tarafından her nedense yetki verilemediğinden bu kıymetli arkadaş da işi bıraktı. İtalya'da görevli bütün ekip işin birinci senesinde yerlerini başkalarına bıraktığından Karayolları bir müddet sorumlu şahısları bekledi durdu.

Bu komedi 360 günlük gecikme ile (evet yanlış anlaşılmasın 1 sene) yeniden tezgâhlandı ve 1970 Ağustos ayında son 10 Km. Avan projeleri Karayollarına teslim edildi.

Yapılan işleri toparlarsak.

1 — Elverişlilik etüdlerini Türkler yürüttü ve hazırladı. Doneler İtalya'da Elektronik beyine verildi, kitaplar orada hazırlandı.

2 — Jeoloji raporunu Türk jeoloğu hazırladı.

3 — Zemin Mekaniği ve Sondajları Türk Mühendisleri yürüttüler.

4 — Çok iyi olmayan (daha iyisi olabilir) bir güzergâhı İtalyanlar hazırladılar.

5 — İş tam 360 gün uzadı.

Bir proje işinde bu kadar lâubali ve bu kadar ehliyetsiz bir firmaya umarız ki Karayolları bir daha herhangi bir iş vermesin.

KİTAPLAR ARASINDA

AFETLERLE İLGİLİ SORUNLAR



Afet konusundaki bu yayın, konunun önemini belirtmek ve afetlerin sık sık olageldiği Japonya'da uygulamada benimsenen kuralları ve programları göz önüne sermek amacını gütmektedir.

İçindekiler :

A) Sismolojik gözlemle ilgili hususlar,

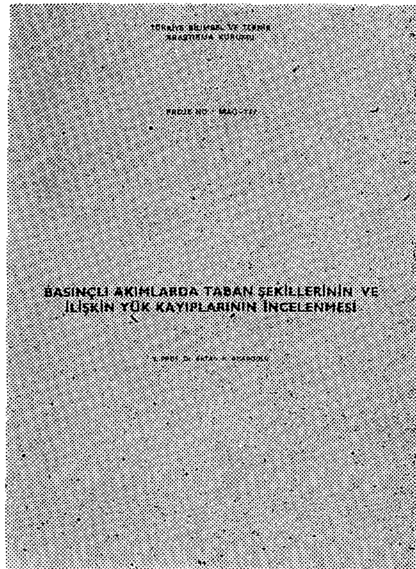
B) Deprem tehlikesi ile ilgili maddeler,

C) Depreme dayanıklı yapılarla ilgili maddeler,

D) Araştırma ve Eğitim faaliyetleri,

Eser, İnş. Y. Müh. Yavuz TÜREL tarafından dilimize çevrilmiş olup, İmar ve İskân Bakanlığı, Afet İşleri Genel Müdürlüğü Deprem Araştırma Enstitüsü Başkanlığınca hazırlanıp bastırılmıştır.

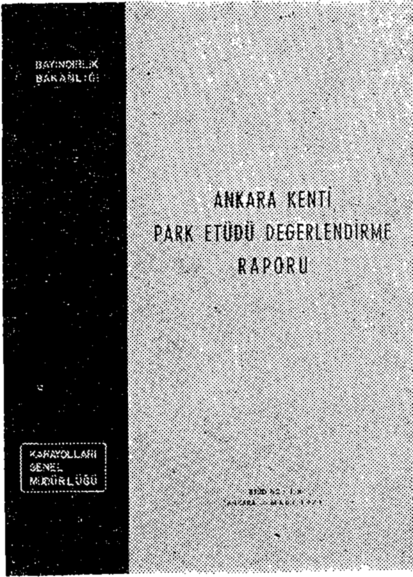
Gerekli ön tedbirleri alınmadığından, her depremde büyük mal ve can kaybına uğrayan ülkemizde, daha olumlu ve etkili çalışmalar için yetkili ve sorumlulara yardımcı olabilmek dileğimizdir.



BASINÇLI AKIMLARDA TABAN ŞEKİLLERİNİN VE İLİŞKİN YÜK KAYIPLARININ İNCELENMESİ

Yr. Prof. Dr. Ertan R. Acaroğlu (O.D.T.Ü.) TBTAK MAG - 177 No. lu Kesin Rapor.

Basınçlı akımlarda katı madde taşınması, taşınma şekli ve oluşan taban şekillerinden doğan direncin saptanması için yapılan deneysel çalışmaları içermektedir. O.D.T.Ü. Hidrolik Laboratuvarından temin edilebilir.



ANKARA KENTİ PARK ETÜDÜ DEĞERLENDİRME RAPORU

Kentsel alanların ulaşım ve trafik konularında önemli sorunlarından birinin de park ve park yerleri sorunu olduğu şüphesizdir. Bu sorun, özellikle büyük yerleşme merkelerinde şehirleşme sürecinin hızlanması sonucunda ortaya çıkan büyük ulaşım ve trafik karışıklığı karşısında daha da önem kazanmıştır. Şehirleşme açısından ana problemimiz olan planlama meseleleriyandan trafik yönetimi yönünden mevcut karışıklığa bugün için bir çözüm getirebilmesi için bu konuda bugünkü durumu belirleyen etüdlere gerek vardır.

Bu amaçla; Ankara kentinde, birlikte kent merkezi olarak tanımlanabilecek ve bugün için birbirinden ayrılması güç iki merkezi; Ulus ve Kızılay çevrelerini birlikte kapsayan bir alanda, yalnız yol kenarı parkları için bir etüd yapılmıştır. Bu etüdün metodolojisi ve arazi çalışmaları ile ilgili ayrıntılı bilgi daha önce yayınlanmış bir rapor ile verilmiştir. (Rapor No. : 1/6) Bu bakımdan, bu rapor, etüd sonuçlarının değerlendirilmesi ve bu değerlendirmeler ışığında yane yardımcı olabilmesi, diğer pılan bir zaman zonlaması tasarısını kapsamaktadır.

İçindekiler

I — Giriş
II — Değerlendirme sonuçları
III — Zaman tavanına göre Bölgeleme Tasarısı
IV — Sonuçlar.

Rapor, Emel TARMAN tarafından hazırlanmış olup Bayındırlık Bakanlığı, Karayolları Genel Müdürlüğü Şehir Ulaşım Etüdleri Fen Heyeti Müdürlüğünce 1/8 Etüd numarası ile basılmıştır.

MİLLÎ MÜCADELE ANILARI

Yazan :
Hıfzı Veldet VELİDEDEOĞLU

Kitabı ve yazarı tanıtmak amacı ile bazı kısa bölümleri aktarıyoruz.

"...Ben, "bir ittifaktan ayrılıp, başka bir ittifaka", bir uyduluktan, başka bir uyduluğa geçmeyi düşünenlerden değilim. İç ve dış bütün koşullar bugünküne oranla bin kat aleyhimizdeyken, 23 Nisan 1920 de Yüce Meclis, geçici başkanının kısa konuşmasında, "İstiklâli tam" parolasıyla açılmıştır..." s. 285.

"...Bu gerçekleri söyleyenleri, eskiden olduğu gibi, şimdide hemen komünistlik ile suçluyorlar..." s. 280.

"...Bu tehlike ancak üretici halk yığınlarının emeğinin tam hakkını onun eline geçirmekle; toprak ağalığına, aracılığa, tefeciliğe son vermekle, büyük üretim araçlarını, tıpkı Demiryolları gibi, devletleştirmekle; kısacası Anayasayı kendi gerçek amacı doğrultusunda uygulayıp sosyal hukuk devletini gerçekleştirmekle önlenebilir. Oysa şimdiki gidiş tam tersine bir gidiştir..." s. 281.

Kitap Varlık Yayınlarınca 1605 sayı ile basılmış olup bedeli 10 TL. dır.